

PLA ESTRATÈGIC 2021-2030 D'EDUCACIÓ I VOLUNTARIAT AMBIENTAL DEL PARC NATURAL DELS PORTS

MARÇ 2021

PLA ESTRATÈGIC 2021-2030 D'EDUCACIÓ I VOLUNTARIAT AMBIENTAL DEL PARC NATURAL DELS PORTS

MARÇ 2021

Coordinació

Jordi Palau, Parc Natural dels Ports

Josep-Maria Forcadell, Parc Natural dels Ports

Coordinació tècnica

Xavier Basora, Espai TReS · Territori i Responsabilitat Social

Redacció i execució del procés participatiu

Xavier Basora, Espai TReS · Territori i Responsabilitat Social

Laura Ruiz, Espai TReS · Territori i Responsabilitat Social

Xavier Sabaté, Espai TReS · Territori i Responsabilitat Social

Col·laboració

Responsables i tècnics del Parc Natural dels Ports:

- Jordi Palau
- Josep-Maria Forcadell
- Salomé Mulet
- Ana Ávila
- Joan Mestre

Persones i entitats que han fet aportacions a través dels diversos instruments participatius (qüestionari, entrevistes, taller amb agents)

Fotografies

Parc Natural dels Ports

Departament de Territori i Sostenibilitat

www.espaitres.net

info@espaitres.net

ÍNDEX DE CONTINGUTS

1. ABAST DEL PLA I METODOLOGIA.....	7
1.1. Antecedents, justificació i necessitat del Pla	7
1.2. Àmbit territorial i figures de protecció.....	8
1.3. Marc legal i planificació vigent.....	10
1.4. Responsables de desplegar el Pla.....	11
1.5. Metodologia d'elaboració del Pla	12
2. SITUACIÓ ACTUAL DEL PARC NATURAL I PROBLEMÀTIQUES A AFRONTAR	17
2.1. Singularitats del Parc Natural i el seu àmbit d'influència	17
2.2. Problemàtiques ambientals del Parc Natural	25
2.3. Punts forts i punts dèbils del Parc Natural per dur-hi a terme activitats d'educació i voluntariat ambiental	28
3. OBJECTIUS ESTRATÈGICS I DESTINATARIS	31
3.1. Objectius estratègics	31
3.2. Destinataris i objectius específics associats	32
3.3. Eixos estratègics d'acció	35
4. PROGRAMES I ACTIVITATS D'EDUCACIÓ AMBIENTAL.....	37
4.1. Programa i oferta vigents d'activitats d'educació ambiental	37
4.2. Mancances i millores pendents del programa d'educació ambiental vigent.....	40
4.3. Criteris de qualitat i metodològics per a les activitats	43
4.4. Adaptacions a introduir al Programa d'educació ambiental i noves orientacions estratègiques	46
4.5. Accions previstes per enfortir l'educació ambiental.....	48
5. SUPORT A ACCIONS DE VOLUNTARIAT AMBIENTAL	51
5.1. El voluntariat forestal al Parc Natural (2004-2011)	51
5.2. Context legal i rols de l'òrgan gestor	52
5.3. Inventari d'entitats de voluntariat ambiental.....	53
5.4. Projectes i actuacions de gestió del Parc Natural que podrien incorporar voluntariat ambiental	54
5.5. Accions previstes de suport i col·laboració amb les entitats de voluntariat	56

6. EQUIPAMENTS I RECURSOS PEDAGÒGICS	61
6.1. Equipaments amb potencial pedagògic	61
6.2. Recursos pedagògics	70
6.3. Accions per millorar l'ús dels equipaments i dels recursos pedagògics	72
7. RECURSOS HUMANS I GOVERNANÇA.....	77
7.1. Recursos humans propis	77
7.2. El servei d'educació ambiental del Parc Natural: coordinació i execució	78
7.3. Potencials agents col·laboradors del territori en l'àmbit de l'educació ambiental	81
7.4. Accions en clau de governança i col·laboracions a promoure.....	85
8. COMUNICACIÓ	89
8.1. Estratègies i instruments de comunicació	89
8.2. Missatges clau a transmetre segons destinataris	92
8.3. Accions i instruments de comunicació a potenciar	97
9. RECURSOS D'ACCIONS PREVISTES I CALENDARI.....	101
10. SEGUIMENT I AVALUACIÓ	105
10.1. Indicadors	105
10.2. Continguts de les memòries anuals d'avaluació	106
10.3. Responsables del seguiment.....	107
ANNEXOS	109
A.1. Criteris de qualitat segons destinataris.....	109
A.2. Informacions a incloure i indicadors a calcular en la memòria anual vinculada al programa d'educació ambiental vigent.....	119

1. ABAST DEL PLA I METODOLOGIA

Aquest primer capítol posa el context necessari, justificant la necessitat del Pla, exposant breument l'àmbit territorial i el marc legal, i descrivint la metodologia participativa que s'ha utilitzat per redactar-lo. Així mateix, s'indiquen quins són els agents responsables de desplegar-lo (tot i que el capítol 7è aprofundeix més en aquest aspecte).

1.1. Antecedents, justificació i necessitat del Pla

Als parcs naturals de Catalunya fa més de tres dècades que s'hi desenvolupen accions d'educació i sensibilització ambiental, amb un ventall ampli de públics i col·laboradors. No obstant això, el desenvolupament d'aquestes accions sovint ha donat resposta a necessitats puntuals més que a una planificació estratègica de cada espai natural amb visió conjunta de tots els parcs. Així mateix, el grau de desplegament de l'educació ambiental és desigual segons l'espai protegit atesa l'heterogeneïtat que caracteritza l'estructura dels equips de gestió i ateses les característiques particulars de cada espai.

Amb aquest punt de partida, la Direcció General de Polítiques Ambientals i Medi Natural, que agrupa les competències de gestió dels parcs naturals i també les de foment i planificació coordinada de les activitats d'educació ambiental, va presentar el setembre de 2018 el "**Pla estratègic sobre educació i voluntariat ambiental als Parcs Naturals**" per tal de planificar per a un període de quatre anys (2019-2022) accions clau amb una visió conjunta i, d'aquesta manera, millorar i enfortir un dels aspectes clau de la gestió d'un parc natural. Ens referirem a aquest Pla conjunt amb l'acrònim **PEEVAPN**.

La missió del PEEVAPN és "reconèixer i consolidar l'educació i el voluntariat ambiental com a àmbits d'actuació fonamentals dels espais naturals de protecció especial (ENPE), que requereixen planificació, recursos adequats i treball en xarxa amb agents diversos". Això vol dir que **l'educació i el voluntariat ambiental no són àmbits opcionals o residuals de la gestió dels parcs naturals**, sinó que contribueixen de manera directa a l'objectiu fonamental de creació dels ENPE, que no és altre que la conservació dels valors naturals, culturals i paisatgístics singulars que acull un territori determinat.

El PEEVAPN s'emmarca en l'**Estratègia de patrimoni natural i la biodiversitat de Catalunya (ÉS Natura)**, el full de ruta del Govern de la Generalitat en matèria de conservació de la natura per als propers anys (fins al 2030). L'objectiu estratègic 6.1 de l'Estratègia és "ampliar la conscienciació de les persones en relació amb el patrimoni natural

i la biodiversitat" i el 6.2 és "augmentar la participació individual i col·lectiva en la conservació del patrimoni natural i la biodiversitat". Aquests objectius preveuen diverses accions directament relacionades amb l'educació i el voluntariat ambiental.

El PEEVAPN està pensat per abordar aquells reptes conjunts que comparteixen la gran majoria de parcs naturals gestionats pel Departament de Territori i Sostenibilitat. Partint d'aquesta visió comuna, el Pla estableix uns criteris i instruments d'actuació que seran utilitzats, per igual, pels corresponents òrgans gestors.

Dit això, cadascun dels parcs naturals també té reptes i necessitats específics fruit de factors diversos, sobretot ambientals, socials i geogràfics (vegeu capítol 2). Aquestes singularitats fan aconsellable, i fins i tot imprescindible, que **cada parc natural disposi del seu propi Pla estratègic d'educació i voluntariat ambiental**.

Els plans estratègics particulars de cada parc natural han de respectar la visió, els objectius, els criteris i els instruments comuns establerts en el PEEVAPN, però han d'incloure aquelles estratègies i accions particulars fruit de les seves especificitats.

Així doncs, el **Pla estratègic 2021-2030 d'educació ambiental i voluntariat del Parc Natural dels Ports** és l'instrument que fixa el full de ruta d'aquests dos àmbits de gestió de l'espai natural protegit per als propers 10 anys. L'estructura de continguts d'aquest Pla (amb algunes adaptacions) és la que estableix el PEEVAPN en el seu capítol 3r.

1.2. Àmbit territorial i figures de protecció

Els Ports, les muntanyes situades entre Catalunya, València i l'Aragó, són un massís calcari de relleu escarpat i abrupte que ha estat humanitzat des de temps prehistòrics. Es troben a cavall entre de la serralada Prelitoral catalana i el sistema Ibèric.

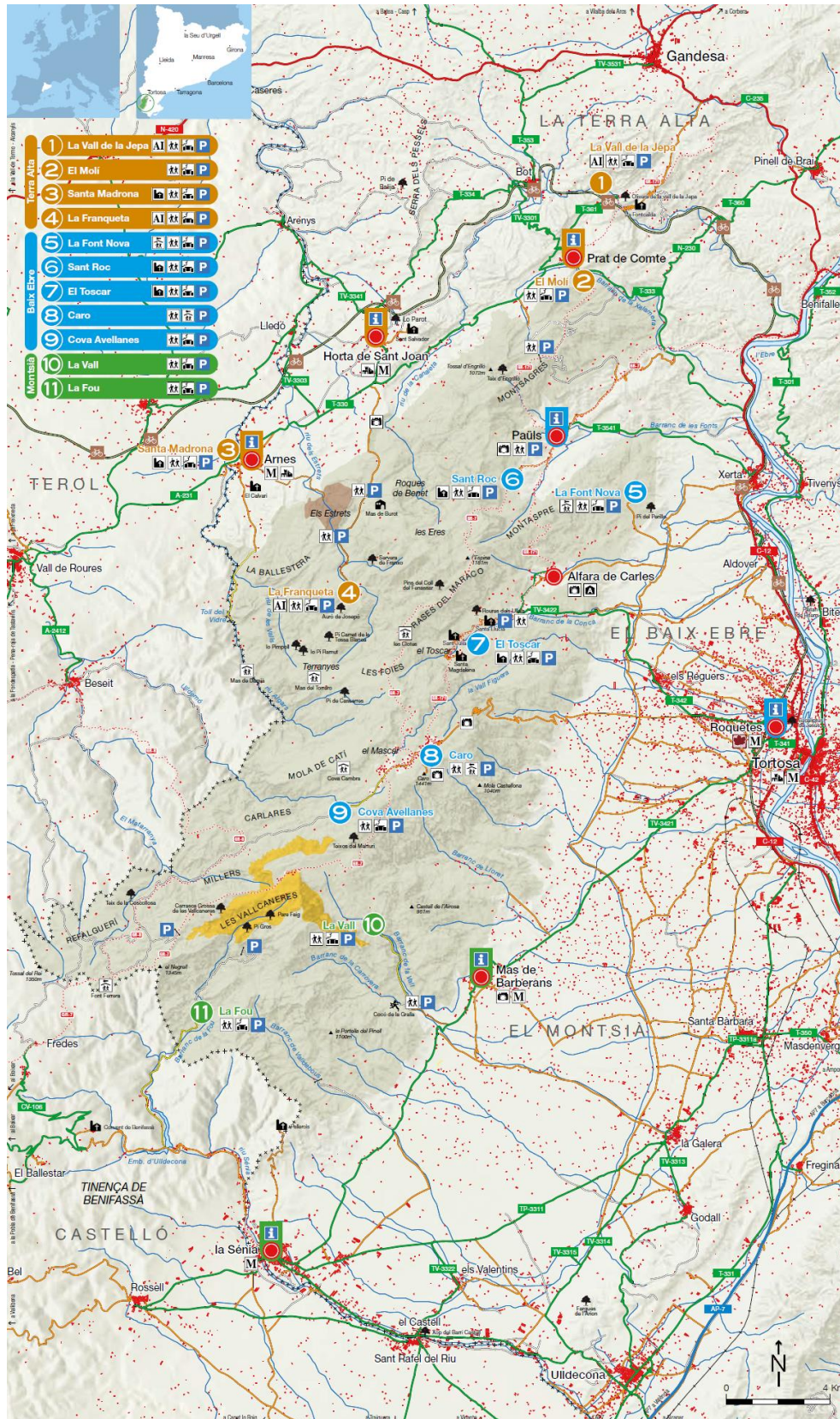
Centrats en el sector català d'aquest extens massís, l'àmbit territorial d'aquest Pla és **el Parc Natural dels Ports i, en un sentit ampli, els municipis i comarques que l'integren**: Alfora de Carles, Paüls, Roquetes i Tortosa (a la comarca del Baix Ebre), Mas de Barberans i la Sénia (a la comarca del Montsià), i Arnes, Horta de Sant Joan i Prat de Comte (a la comarca de la Terra Alta). Des d'una perspectiva educativa i de proximitat geogràfica, també s'afegeix a l'àmbit territorial d'aquest Pla la comarca de la Ribera d'Ebre.

Aquest espai natural protegit va ser creat l'any 2001 amb el Decret 160/2001, de 12 de juny, de declaració del Parc Natural dels Ports i de la Reserva Natural Parcial de les Fagedes dels Ports. Té una superfície de **35.050 hectàrees** i inclou dos espais amb un règim més estricte de protecció: 861 hectàrees de reserves naturals i 205 hectàrees de Refugi de Fauna Salvatge.

El capítol 2n d'aquest Pla, i més concretament l'apartat 2.1, exposa i descriu breument les principals singularitats ecològiques, territorials, socials i educatives de l'àmbit d'influència del Parc Natural dels Ports (valors, municipis, estructura de la propietat, ús públic i turisme, centres educatius, etc.).

MAPA 1. EL PARC NATURAL DELS PORTS

Font: Plànol-Guia dels Parc Naturals dels Ports.

Més enllà del Parc Natural dels Ports i de la Reserva Natural Parcial de les Fagedes dels Ports, en aquest territori hi conviuen **altres figures de protecció** (anteriors o posteriors a la declaració del Parc Natural l'any 2001). Són les següents:

- 1966: Reserva Nacional de Caça (RNC) dels Ports de Tortosa-Beseit. 28.587 hectàrees
- 1992: EIN (Espai d'Interès Natural, inclòs en el PEIN). 34.980 hectàrees
- 2006: Refugi de fauna salvatge. 205 hectàrees
- 2006: Xarxa Natura 2000. 51.598 hectàrees designades com a Zona d'Especial Protecció per a les Aus (ZEPA)
- 2013: Reserva de la Biosfera, EbreBiosfera. 367.729 hectàrees
- 2014: Zona Especial de Conservació (ZEC) – Xarxa Natura 2000. 51.598 hectàrees

1.3. Marc legal i planificació vigent

Diverses normatives d'escala diversa atorguen a les administracions públiques en general, i als espais naturals de protecció especial en particular, la funció de l'educació ambiental.

En un sentit ampli, la Llei 12/1985 d'espais naturals (art. 4) i la *Ley 42/2007 del Patrimonio Natural y de la Biodiversidad* (art. 5d) estableixen que els poders públics han de fomentar l'educació dels alumnes, els usuaris del territori i la ciutadania en general en qüestions relacionades amb la protecció de la natura i la biodiversitat.

D'altra banda, ja s'ha indicat a l'apartat 1.1 la importància que atorga l'Estratègia de patrimoni natural i la biodiversitat de Catalunya a la conscienciació de les persones.

A escala local, el Decret 160/2001 de declaració del parc natural dels Ports i de la reserva natural parcial de les Fagedes dels Ports determina que Junta Rectora té, entre altres, les funcions (art. 13.3) de "proposar i promoure mesures i actuacions per a la millor protecció del parc natural, **per al foment del coneixement i el gaudi ordenat** dels seus valors i per a l'afavoriment de les activitats tradicionals, entre elles, les agrícoles, ramaderes i forestals i el desenvolupament sostenible".

Sobre la informació i difusió ambiental, l'art. 16 del Decret 160/2001 diu que "l'òrgan rector del Parc Natural dels Ports ha d'**impulsar actuacions de sensibilització sobre els valors** geològics, botànics, ecològics, paisatgístics i culturals protegits a l'àmbit del parc".

Per al compliment de les seves finalitats i compromisos, la Junta Rectora del Parc Natural dels Ports aprova anualment el corresponent Programa d'actuació i pressupost on es recullen les actuacions a fer amb aquest objectiu.

El Programa d'educació ambiental del Parc Natural

En l'àmbit específic d'aquest Pla, el Parc Natural dels Ports disposa d'un **Programa d'educació ambiental** des de l'any 2004 que periòdicament va actualitzant per períodes de dos o tres anys (vegeu-ne els detalls a l'apartat 4.1).

Aquest Programa inclou una **oferta pedagògica** que anualment el Parc posa a disposició de tots els centres educatius d'educació primària i secundària de les quatre comarques de

les Terres de l'Ebre. Aquesta oferta també inclou activitats en període no lectiu (caps de setmana, festius, estiu, etc.) per a un espectre més ampli d'usuaris.

La Carta Europea de Turisme Sostenible (CETS) i el Fòrum permanent

El Parc Natural dels Ports va engegar durant el darrer trimestre de 2020 les primeres sessions de contacte i de presentació del procés de certificació de la Carta Europea de Turisme Sostenible (CETS) que atorga la Federació EUROPARC. Es tracta d'una metodologia de treball i d'una eina de planificació i gestió que comporta el treball conjunt d'un espai natural protegit i els agents turístics públics i privats del territori per planificar i garantir un futur viable i saludable per a les persones i per al seu entorn.

La voluntat d'impulsar la CETS al Parc Natural dels Ports es va originar entre els anys 2018 i 2019, durant un seguit de jornades participatives. Persones professionals i emprenedores locals van valorar positivament les possibilitats i beneficis del turisme sostenible com un dels motors de desenvolupament socioeconòmic a la zona.

Durant el febrer de 2021 es va constituir el **Fòrum permanent de la CETS del Parc Natural dels Ports**, l'espai d'informació, comunicació i debat de la CETS. Aquest fòrum, amb més d'un centenar de membres en el moment de constituir-se, està obert a particulars, institucions, empreses i entitats interessades, tant de l'àmbit del parc natural com de la resta de Catalunya.

El Fòrum, que es reuneix dos o tres cops a l'any, serveix per compartir l'evolució de la candidatura amb els agents implicats. Del Fòrum en surten les persones que conformen el grup de treball més reduït que durant el 2021 supervisa l'elaboració dels documents a presentar a EUROPARC: la diagnosi, l'estratègia i el pla d'acció. Són unes 25 persones en representació de sectors diversos com la restauració, hoteleria, activitats turístiques i de guiatge, administracions i entitats sectorials.

A finals de 2021 s'espera disposar del Dossier de candidatura validat pel Fòrum, perquè durant el 2022 el Parc Natural dels Ports se sotmeti al procés d'auditoria d'EUROPARC, que decidirà la seva adhesió. Aquesta és la fase inicial, en què s'acredita l'espai natural protegit, i més endavant, s'iniciarà la següent fase, que permet acreditar empreses turístiques del seu àmbit, i en l'última fase, agències de viatge.

1.4. Responsables de desplegar el Pla

L'òrgan rector del Parc és la **Junta Rectora del Parc Natural dels Ports**. Es va constituir per primera vegada el 5 d'octubre de 2001 i estableix les directrius per a la gestió del Parc, d'acord amb les seves disposicions reguladores. Hi ha representants corresponents a departaments de la Generalitat de Catalunya, l'Institut per al Desenvolupament de les Terres de l'Ebre, consells comarcals, ajuntaments, propietaris forestals, i entitats conservacionistes, i també el director del Parc Natural.

La gestió del Parc Natural dels Ports la duu a terme una unitat tècnica específica (d'ara en endavant **òrgan gestor**), d'acord amb les directrius de la Junta Rectora i l'assessorament de les entitats socials i científiques.

La unitat de gestió del Parc s'adscriu al Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya (concretament, al Servei d'Espais Naturals Protegits de la Direcció General de Polítiques Ambientals i Medi Natural), si bé és previst que en el futur s'integri en l'Agència de la Natura de Catalunya, òrgan creat per la Llei 7/2020, del 2 de juliol.

L'òrgan gestor s'estructura en les **àrees** següents:

- Direcció
- Administració
- Protecció
- Gestió hàbitats
- Ús públic: **és l'àrea que assumeix les funcions de coordinació de l'educació i el voluntariat ambiental.** Tal com s'explica en detall a l'apartat 7.2, l'execució de les accions d'educació —i d'informació— ambiental es vehicula mitjançant unes contractacions externes (una per al Baix Ebre i la Terra Alta, i una altra per al Montsià).
- Infraestructures i manteniment: que coordina, a la vegada, les brigades del Baix Ebre, el Montsià i la Terra Alta.

Tot l'òrgan gestor té la responsabilitat de desplegar aquest Pla, si bé és l'Àrea d'Ús Públic qui n'assumirà el pes principal. Això no treu que diverses accions previstes requereixen de la coordinació amb la resta d'àrees del Parc Natural, així com de la col·laboració amb empreses, entitats i altres institucions vinculades directament o indirectament amb l'educació i el voluntariat ambiental (vegeu cap. 7 per a més detalls).

1.5. Metodologia d'elaboració del Pla

Per elaborar aquest Pla s'ha volgut comptar amb la veu i l'opinió dels principals agents de l'àmbit d'influència del Parc Natural dels Ports relacionats amb l'educació i el voluntariat ambiental:

- Professionals i empreses d'educació ambiental
- Entitats de voluntariat
- Docents de centres escolars de les comarques del Baix Ebre, el Montsià, la Terra Alta o la Ribera d'Ebre
- Càrrecs tècnics o electes de les administracions locals
- Empreses de guiatges en espais naturals o culturals
- Responsables de centres de recursos pedagògics
- Tècnics d'oficines de turisme, centres d'interpretació, museus o altres equipaments d'atenció al públic
- Representants del teixit associatiu cultural, social i esportiu.

Per aquesta raó, al llarg de la redacció del Pla s'han emprat els instruments participatius següents.

Qüestionari en línia

Es va dissenyar un qüestionari en línia de caire tècnic dividit en 2 blocs:

Bloc 1. SITUACIÓ ACTUAL DE L'EDUCACIÓ AMBIENTAL I EL VOLUNTARIAT

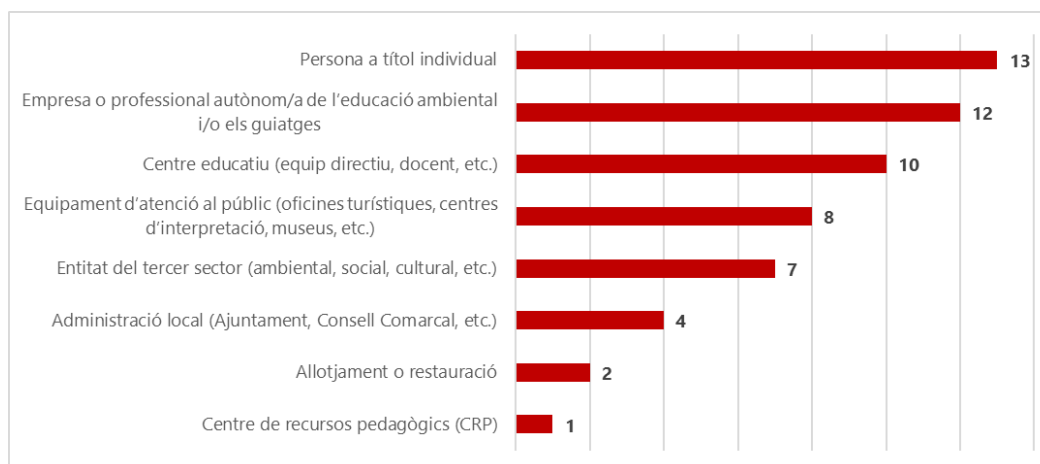
Bloc 2. PROPOSTES DE FUTUR PER A L'EDUCACIÓ AMBIENTAL I EL VOLUNTARIAT

El qüestionari es va enviar per correu electrònic (en nom del director del Parc Natural) a un conjunt d'agents identificats prèviament i també se'n va fer difusió a través de la pàgina web i les xarxes socials del Parc Natural, així com a través del perfil a Twitter de @parcscat (Parcs Naturals gestionats per la Generalitat de Catalunya).

El període per rebre respostes va anar del 14 d'octubre a l'1 de novembre de 2020. En total, es van rebre **45 respostes** que han aportat una informació i unes propostes de gran valor per a la redacció d'aquest Pla. De fet, al llarg del Pla es fa esment a les aportacions plantejades per les persones que van respondre aquest qüestionari.

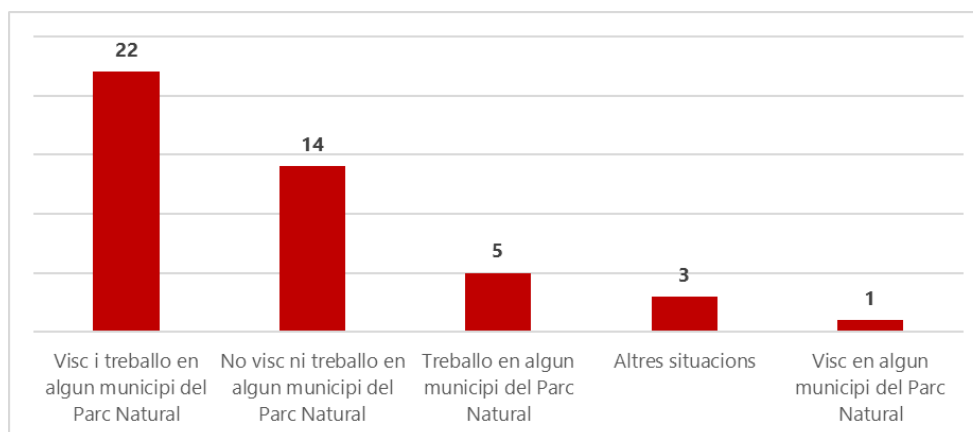
Els gràfics següents mostren algunes dades de perfils de les persones que van respondre el qüestionari (sector, vinculació amb els municipis del Parc Natural, etc.).

GRÀFIC 1. SECTORS ALS QUE PERTANYIEN LES PERSONES QUE VAN RESPONDRE EL QÜESTIONARI

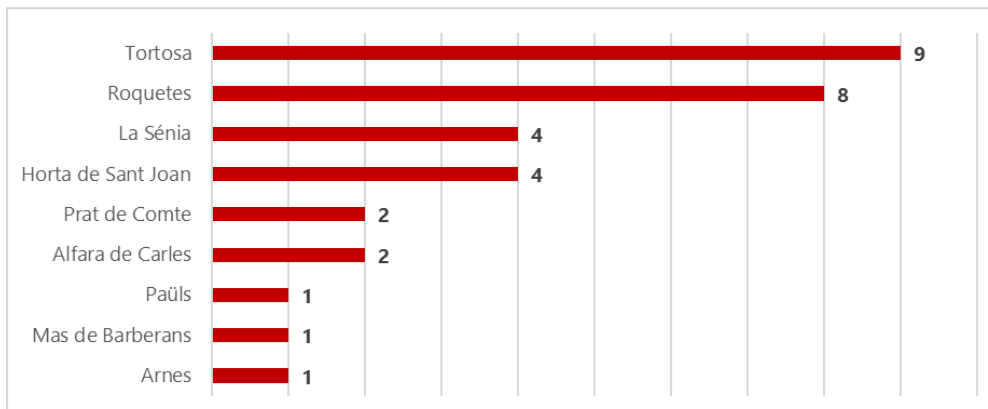
Font: Qüestionari en línia vinculat a la redacció d'aquest Pla estratègic (45 respostes).

GRÀFIC 2. AFILIACIÓ VITAL I/O PROFESSIONAL DE LES PERSONES QUE VAN RESPONDRE EL QÜESTIONARI

Font: Qüestionari en línia vinculat a la redacció d'aquest Pla estratègic (45 respostes).

GRÀFIC 3. MUNICIPIS DEL PARC ON VIUEN I/O TREBALLEN LES PERSONES QUE VAN RESPONDRE EL QÜESTIONARI

Font: Qüestionari en línia vinculat a la redacció d'aquest Pla estratègic (28 respostes).

Entrevistes individuals

Es van dur a terme **4 entrevistes en profunditat** (d'entre una i dues hores de durada) amb una selecció d'agents que tenen una relació directa amb l'educació i el voluntariat ambiental. De cadascuna se'n va elaborar una acta de resultats. Totes les entrevistes es van fer de manera virtual per les restriccions associades a la pandèmia de la COVID-19.

TAULA 1. ENTREVISTES EFECTUADES DURANT L'ELABORACIÓ DEL PLA

AGENT ENTREVISTAT	DATA ENTREVISTA	PARTICIPANTS
Equip gestor del Parc Natural dels Ports	23 d'octubre 2020 11:00h - 13:00h	Jordi Palau, director Joan Mestre, protecció (conservació) Josep-Maria Forcadell-Roig, ús públic Ana Ávila, infraestructures i manteniment Salomé Mulet, informació i comunicació
Empreses adjudicatàries del servei d'educació ambiental del Parc Natural dels Ports	26 d'octubre 2020 17:00h - 19:00h	Víctor Reverté (Arabogues) Natàlia Jiménez (Arabogues) Alba Solé (iProjecta) Guillem Castellví (iProjecta)
Allotjament local amb trajectòria en activitats d'educació ambiental	4 novembre 2020 09:00h - 10:00h	Jordi Benavent i Júlia Benavent, Casa de Colònies Els Olivers
Empresa de guiatge especialitzada en senderisme interpretatiu	4 novembre 2020 12:00h - 13:00h	Ismael Monsonís i Marisa Huguet, Lo Corral d'Arnes, copropietaris de la travessa Estels del Sud i guia de muntanya i natura

Font: elaboració pròpia.

Taller participatiu amb agents

Aquest taller va tenir el 15 de març de 2021 de 17h a 19h. Es va fer a distància per les restriccions associades a la pandèmia de la COVID-19. Hi van participar **16 persones** i 6 membres de l'organització (Taula 2). Els objectius d'aquest taller van ser:

- Explicar l'estat de redacció del Pla estratègic
- Fer un retorn dels principals resultats obtinguts en el qüestionari en línia del darrer trimestre de 2020
- Validar els objectius preliminars del Pla i el grau de prioritat assignat als diversos tipus de destinataris
- Contrastar i ampliar les propostes d'accions en diversos eixos d'actuació del Pla, en especial el dedicat als programes i activitats d'educació ambiental

TAULA 2. PARTICIPANTS AL TALLER DE MARÇ DE 2021

PARTICIPANT	ENTITAT/ADMINISTRACIÓ/EMPRESA
Alex Deike	iProjecta (empresa d'educació ambiental)
Pau Gimeno	iProjecta (empresa d'educació ambiental)
Gemma Sobrado	Punt d'Informació (PI) del Parc Natural a Arnes
Víctor Reverté	Arabogues (empresa d'educació ambiental)
Pepa Subirats	Centre de Desenvolupament Rural (CDR) Museu de la Pauma
Àngels Pérez	Centre de Recursos Pedagògics (CRP) de la Terra Alta
Artur Tallada	Centre de Recursos Pedagògics (CRP) del Montsià
Ermini Carreras	Centre de Recursos Pedagògics (CRP) del Baix Ebre
Bruno Durán	GeoPixel (empresa de guiatges de natura)
Albert Bajjet	Ports Experience (empresa guiatges de natura) Associació de Guies de Natura de les Terres de l'Ebre
David Mauri	Grup Verd l'Omeda (entitat ecologista)
Ismael Monsonís	Lo Corral d'Arnes Guia de muntanya i de natura
Marisa Huguet	Lo Corral d'Arnes Mestra Artesana Teixidora
Júlia Benavent	Casa de Colònies Els Olivers Oh Uh Lele Lleure
Núria Valls	ADEFFA (Associació de Defensa i Estudi de la Fauna i Flora Autòctona)
Marta Martínez	IEPAAC (Institut d'Estudis Professionals Aqüícoles i Ambientals de Catalunya, Sant Carles de la Ràpita) – Ofereix 3 cicles formatius, entre els quals el CFGS en Educació i Control Ambiental Associació Esportiva CaraNord
ORGANITZACIÓ	
Jordi Palau	Parc Natural dels Ports
Josep-Maria Forcadell	Parc Natural dels Ports
Salomé Mulet	Parc Natural dels Ports
Xavi Basora	Espai TReS
Xavi Sabaté	Espai TReS
Laura Ruiz	Espai TReS

Font: elaboració pròpia.

Respecte els objectius preliminars del Pla i el grau de prioritat assignat als diversos tipus de destinataris, els participants van respondre uns qüestionaris i va haver-hi un grau d'acord majoritari (amb petits matisos).

Respecte les propostes preliminars d'accions, els participants es van dividir en dos grups (sala "auró" i sala "teix") i van poder debatre, matisar, concretar i prioritzar les accions proposades per als 5 eixos d'acció del Pla, així com proposar-ne de noves. No obstant això, i atès el temps limitat, els participants de la Sala auró es van centrar en debatre i desplegar les accions vinculades als programes i activitats d'educació ambiental, mentre que els participants de la Sala teix van treballar en aquest eix però també en el de recursos humans i governança, i en el de comunicació.

En conjunt, es van plantejar **42 aportacions** a les accions proposades inicialment (matisos, comentaris, concrecions) i es van proposar **3 accions noves**.

Sessió de validació amb l'equip gestor

Aquesta sessió va tenir lloc el 23 de març de 2021 de 10h a 12h i va comptar amb la participació dels tècnics següents de l'equip gestor del Parc Natural:

- Jordi Palau, director
- Josep Maria Forcadell, àrea d'ús públic
- Salomé Mulet, àrea d'ús públic (comunicació)
- Ana Avila, àrea d'infraestructures i manteniment
- Joan Mestre, àrea de protecció

La sessió va servir per validar una versió preliminar d'aquest Pla i per valorar les aportacions efectuades durant el taller amb agents (prioritat destinataris, noves accions proposades, etc.). Durant la sessió es van fer diverses aportacions que han estat incorporades en aquesta versió final del Pla.

2. SITUACIÓ ACTUAL DEL PARC NATURAL I PROBLEMÀTIQUES A AFRONTAR

Aquest segon capítol descriu breument aquelles singularitats i especificitats del Parc Natural dels Ports en clau de valors naturals i culturals, però també en relació amb el context geogràfic, els aspectes socials més rellevants i els centres educatius. Es tracta d'un exercici de síntesi que deriva en la detecció de les problemàtiques ambientals que cal afrontar amb aquest Pla estratègic.

2.1. Singularitats del Parc Natural i el seu àmbit d'influència

En aquest apartat es recullen les principals singularitats del Parc Natural, especialment aquelles que tenen una incidència directa en les estratègies i actuacions que es volen impulsar en relació amb l'educació i el voluntariat ambiental.

Valors naturals, culturals i paisatgístics més singulars

Fauna i flora singulars

- Mamífers emblemàtics: cabra salvatge
- Mamífers vulnerables i difícils d'observar: gat salvatge i llúdriga
- Ratpenats: més de 20 espècies
- Ocells rapinyaires: sedentaris (vultur comú, àliga daurada, àliga perdiguera, astor, falcó pelegrí, duc, etc.) i nidificants estivals (àliga marcenca, àliga calçada, aufrany).
- Ocells (moixons) singulars: gralla de bec roig, merla roquera, pela-roques, trencapinyes, pica-soques blau, tallarol emmascarat i oreneta cua-rogenca, entre d'altres.
- Amfibis: l'escàs ofegabous, el tritó verd o la granoteta de punts
- Rèptils: tortuga de rierol o l'escurçó ibèric
- Peixos com la madrilleta roja
- Papallones com la graèllsia
- *Macromia splendens*: libèl·lula en perill d'extinció que viu als torrents dels Ports
- Diversitat i rareses botàniques (més de mil espècies de flora)
- Auró: arbre caducifoli propi de la zona mediterrània, del qual, al Parc, hi ha una de les poblacions més importants. A la tardor dona la nota cromàtica més extensa i intensa dels boscos dels Ports. El logotip del Parc és una fulla d'auró.
- Plantes medicinals

Boscors i arbres singulars

- Boscors de pinassa (hàbitat d'interès comunitari prioritari a la xarxa Natura 2000)
- Fagedes: de les més meridionals d'Europa
- Teixedes
- Arbres monumentals (aurons, fajos, teixos, pins, etc.) ([mapa i web](#))
- Formes dels pins adaptades al fort vent de mestral o vent de dalt

Elements geològics singulars

- Moles, cingleres i agulles calcàries
- Coves i avencs (sistema càrstic)
- Rius, tolls i barrancs
- Fonts

Paisatges i paratges emblemàtics

- Roques del Benet
- Cim del Caro
- Estrets d'Arnes
- Coll Roig
- Barranc del carrer Ample
- La Refoia junt amb el tossal d'Engrilló i els Montsagres
- La vall de la Jepa i la Fontcalda

Elements culturals identitaris

- Pobles autèntics i amb nuclis antics ben conservats
- Història humana als Ports
- Arquitectura de pedra en sec (construccions tradicionals)
- Masos històrics
- Camins històrics i tradicionals
- Artesania rural
- Estada de Picasso a Horta de Sant Joan i la seva experiència als Ports

Valors intangibles

- Silenci i soledat que es respiren en gran part del Parc Natural
- Caràcter aspre i salvatge del paisatge
- Cels foscos

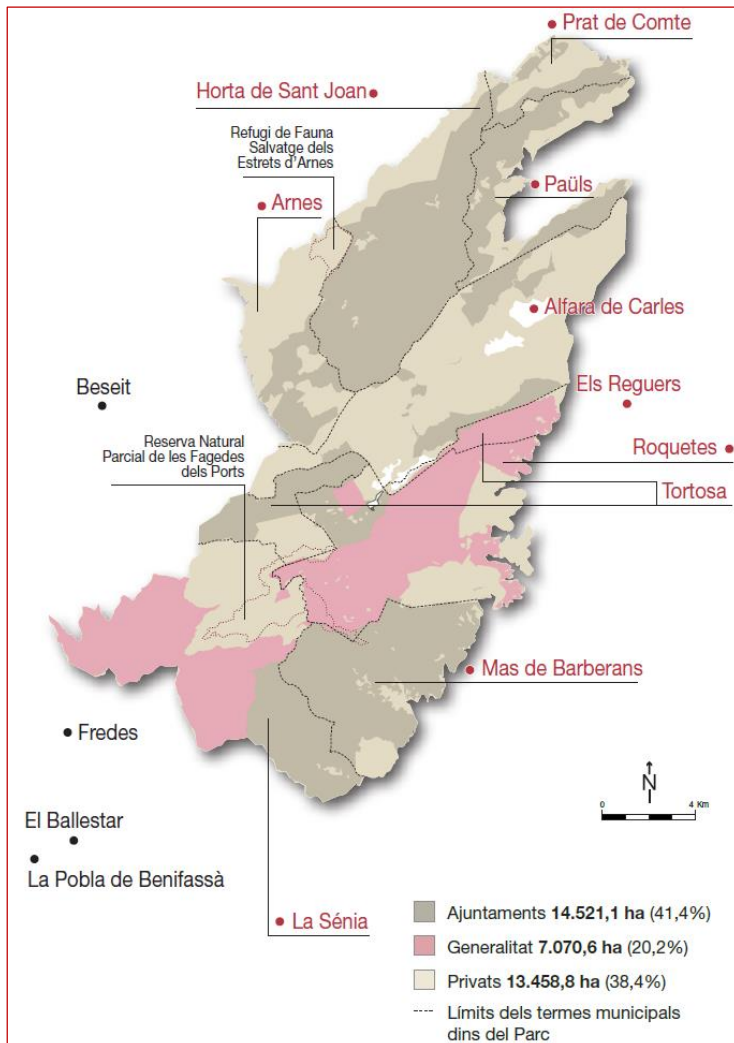
Estructura de la propietat

El Parc Natural dels Ports té una extensió de 35.050 hectàrees, de les quals:

- un 38,4 % són de propietat privada.
- un 61,6% són de titularitat pública. Dues terceres parts d'aquestes finques públiques pertanyen als ajuntaments (un 41,4%) i una tercera part (un 20,2%) a la Generalitat de Catalunya.

Mitjançant la gestió de les seves finques, els propietaris privats desenvolupen una funció clau en la conservació dels valors naturals d'aquest espai protegit.

MAPA 2. ESTRUCTURA DE LA PROPIETAT AL PARC NATURAL DELS PORTS.

Font: La propietat privada al Parc Natural dels Ports. Parc Natural dels Ports, 2018. Díptic explicatiu. 2a edició revisada i actualitzada.

Municipis del Parc

Els nou municipis que formen part del Parc Natural dels Ports tenen els seus nuclis de població situats fora dels límits del Parc, a la part baixa dels diferents vessants del massís. Cada un dels pobles ofereix una via d'entrada a l'espai natural. Als pobles hi ha allotjaments de diferent tipologia: albergs, cases de pagès, hotels, càmpings, etc.

Alfara de Carles

Població any 2020: 376 habitants

Aporta el 17,3% de superfície del Parc | Té un 94,9% del terme municipal dins el Parc

Poble situat al mig del Parc Natural, envoltat de muntanyes. S'hi troba el Centre d'Educació Ambiental del Parc. S'hi poden visitar els Ports des del Toscar o la Font Nova, d'on parteixen diferents itineraris. Són conegudes les ramaderies de bous braus.

Arnes

Població any 2020: 444 habitants

Aporta el 7,8% de superfície del Parc | Té un 63,5% del terme municipal dins el Parc

Poble petit en el que es recomana passejar pels carrers de l'antiga vila, aturar-se davant la façana renaixentista de l'ajuntament i visitar el Centre d'Interpretació de la Mel. Al maig s'hi celebra la Festa de la Mel. També es poden fer excursions als Estrets d'Arnes, a Santa Madrona i al Toll del Vidre.

Horta de Sant Joan

Població any 2020: 1.146 habitants

Aporta el 14,7% de superfície del Parc | Té un 43,2% del terme municipal dins el Parc

Poble amb un ric patrimoni històric. Es pot passejar pel nucli antic i visitar el Centre Picasso i l'Ecomuseu dels Ports, entre altres. Prop del poble perdura l'arbre més vell de Catalunya, una olivera anomenada Lo Parot. A l'interior dels Ports, l'àrea recreativa de la Franqueta és un punt de partida de diversos itineraris.

La Sénia

Població any 2020: 5.640 habitants

Aporta el 18,3% de superfície del Parc | Té un 59,3% del terme municipal dins el Parc

És el poble més meridional del Parc, conegut per les fàbriques de mobles. S'hi ubica el Centre de Visitants del Parc al Montsià. L'accés principal als Ports és pel barranc de la Fou, on hi ha una àrea de lleure i itineraris. Caminant pel mateix camí s'arriba prop de la Reserva Natural Parcial de les Fagedes dels Ports.

Mas de Barberans

Població any 2020: 564 habitants

Aporta el 10,2% de superfície del Parc | Té un 45,6% del terme municipal dins el Parc

Està ubicat com un mirador natural sobre la plana de la Galera i el delta de l'Ebre. S'hi pot visitar el Museu de la Pauma i la Fira dels Artesans, a l'agost. A pocs quilòmetres del poble, hi ha l'àrea de lleure de la Vall, punt de partida de diferents itineraris.

Paüls

Població any 2020: 545 habitants

Aporta el 6,8% de superfície del Parc | Té un 54,4% del terme municipal dins el Parc

Poble petit amb carrers estrets i costeruts dalt d'un turó. Des del poble mateix i entre camps de cirerers, es pot anar fins a l'àrea recreativa i l'ermita de Sant Roc. Al juny, s'hi celebra la Fira de la Cirera.

Prat de Comte

Població any 2020: 177 habitants

Aporta el 3,1% de superfície del Parc | Té un 41,5% del terme municipal dins el Parc

Situat al peu dels Ports, acull el Centre de Visitants del Parc a la Terra Alta. A l'octubre, s'hi celebra la Festa de l'Aiguardent. A pocs quilòmetres, hi ha l'àrea de la vall de la Jepa, la via

verda i el santuari de la Fontcalda. Es pot endinsar-se als Ports pel GR fins al tossal d'Engrilló, des d'on es gaudeix d'una de les millors vistes de les Terres de l'Ebre.

Roquetes

Població any 2020: 8.079 habitants

Aporta el 15,9% de superfície del Parc | Té un 40,8% del terme municipal dins el Parc

Acull la seu administrativa i el Centre de Visitants del Parc al Baix Ebre. Des de Roquetes, per la carretera del Caragol, s'accedeix al mirador del Portell, a l'àrea recreativa de cova Avellanes i al cim del Caro que, amb 1.441 m, és el més alt dels Ports.

Tortosa

Població any 2020: 33.439 habitants

Aporta el 5,8% de superfície del Parc | Té un 9,4% del terme municipal dins el Parc

És la capital de la comarca del Baix Ebre i el centre comercial i de serveis. S'estén als dos costats del riu Ebre i té un centre històric de gran importància. Els Reguers és el nucli de població de Tortosa més proper als Ports. La seva posició enmig de la plana ofereix una perspectiva privilegiada del vessant marítim del massís.

Ús públic i turisme

Les dades d'accés, afluència, freqüentació i caracterització de visitants resulten fonamentals per a la gestió i la presa de decisions als espais naturals. Avui dia, aquestes dades van més enllà d'una simple xifra i busquen obtenir el màxim d'informació per tal de configurar un perfil de visitant al més acurat possible. Per això és necessari desplegar un engranatge d'eines que facilitin la recollida sistematitzada de dades i el seu tractament, anàlisi i posterior aprofitament.

Des de 2007, el Parc Natural dels Ports ha instal·lat 7 comptadors de vehicles i 2 comptadors de persones a peu en punts estratègics dins l'espai natural, un dels quals pertany a la Fundació Catalunya - La Pedrera. Amb les dades que s'extreuen, es coneixen les fluctuacions d'usuaris per mesos, dies i hores i s'estima el número total de persones que hi han accedit.

La mitjana de visitants al Parc Natural dels Ports des de 2009 és de **260.000 persones per any**. Els valors màxims de visitants s'assoleixen a Setmana Santa, a l'estiu i a la tardor; de fet, aquesta mateixa tendència es repeteix en les anàlitzes de visites al web.

L'orografia, la situació i l'extensió del massís permeten l'existència d'ambients amb característiques peculiars que atreuen més visitants en funció de l'època de l'any. És el cas, per exemple, del barranc de la Fou i la fageda del Retaule amb els màxims enregistrats a la tardor, la zona de la vall i de cova Avellanes també a la tardor per la recol·lecció de bolets o les zones de riu a la Terra Alta durant el fort de l'estiu.

Les valoracions extretes de les dades dels comptadors es complementen amb les enquestes enregistrades mitjançant l'atenció personalitzada en la xarxa de centres de visitants i punts d'informació del Parc. Gràcies a la coordinació entre la Direcció General de Turisme i la Direcció General de Polítiques Ambientals s'ha aconseguit un Gestor Estadístic Unificat (GEU) comú a tots els espais naturals i a les oficines de turisme de Catalunya. Aquesta eina

representa un salt qualitatiu pel que fa a la sistematització i l'explotació de les dades. El GEU, per exemple, permet recollir informació tant de les peticions presencials com no presencials.

Al Parc Natural dels Ports, el GEU es va començar a fer servir als centres de visitants de Roquetes, la Sénia i Prat de Comte, i als punts d'informació del Molí de l'Oli a Arnes, l'Ècomuseu a Horta de Sant Joan, i Ca la Pelo a Paüls. Durant el 2020 s'hi van afegir altres equipaments.

En els darrers 14 anys han visitat els centres de visitants i punts d'informació del Parc Natural dels Ports un total de **188.246 persones**, sent el mes d'agost i la Setmana Santa quan s'obtenen el màxim de visites.

Tot seguit es mostren altres dades disponibles sobre ús públic corresponents als anys 2019 i 2020. Val la pena mostrar aquests dos anys atès que el 2020 va ser un any amb una situació extraordinària causada per la pandèmia mundial de COVID-19 (que, entre d'altres mesures, va provocar el tancament dels centres i punts d'informació durant els mesos de març a juny, i restriccions de mobilitat durant el darrer trimestre de l'any a causa dels confinaments municipals i comarcals).

Any 2019 – Selecció de dades

Durant el 2019, 234.000 persones aproximadament van accedir al Parc Natural. El màxim de vehicles es va enregistrar dissabte 2 de novembre amb un total de 812 entrades. Aquesta disminució del 10% respecte la mitjana (i del 15% respecte el 2018) s'atribueix a la coincidència d'alguns factors que influeixen en el total anual de visitants: fortes onades de calor a l'estiu, tancament temporal dels accessos per l'activació del nivell 3 del Pla Alfa, pluja i temperatures baixes a Setmana Santa, mal estat de les pistes forestals i una temporada de bolets molt poc productiva.

Durant el 2019, **11.626 persones van ser ateses** en sis centres de visitants i punts d'informació. L'anàlisi de les dades dona una aproximació de la tipologia, procedència, allotjament i interessos de les persones que visiten el Parc Natural.

Gairebé tres quartes parts dels visitants venen en família o en parella. Pel que fa a la procedència, de cada 100 persones 69 resideixen a Catalunya, 10 a la Comunitat Valenciana, 8 a la resta de comunitats autònomes i 13 provenen de fora del territori espanyol, sobretot de França, amb un 7% del total. Les Terres de l'Ebre representen un 15% de les visites, la majoria de les quals pertanyen a la població més local i propera, la que viu als municipis del Parc. Les dades reflecteixen que els 11 municipis catalans de més de 100.000 habitants representen el 34% de les visites i s'arriba al 50% si hi afegim altres grans ciutats espanyoles com Madrid, València o Bilbao.

La mitjana de pernотacions per persona és d'una sola nit, preferiblement en algun dels municipis de la Terra Alta com Arnes (28%) o Horta de Sant Joan (15%). La preferència d'allotjaments l'encapçalen els establiments hotelers (29%) seguit dels de turisme rural (23%), els càmpings (13%), els apartaments turístics (10%) i les segones residències (10%).

A Tortosa, 16.291 persones van passar per l'Oficina de Turisme de les Terres de l'Ebre, i els parcs naturals del Delta de l'Ebre i dels Ports estan entre els cinc principals motius de visita.

Pel que fa als interessos de les persones ateses als equipaments del Parc, destaca especialment tot allò referent a itineraris a peu; els de la zona de la Franqueta ocupen el primer lloc. També al web del Parc, tot el bloc d'informació sobre àrees de lleure i itineraris és un dels més consultats, i el desplegable d'itineraris de la Franqueta és un dels documents més descarregats.

Any 2020 – Selecció de dades

L'extraordinària situació d'aquest any va provocar canvis en la distribució habitual de les dades al llarg de l'any: els valors màxims que normalment es registraven per la Setmana Santa no s'han donat. En canvi, es va produir un augment considerable de l'afluència de visitants durant els mesos de juliol a setembre, ambdós inclosos.

El 2020 van passar pels punts d'informació del Parc un total de **12.224 persones**, el 4% dels quals va visitar una de les exposicions. El 97% dels visitants dels punts d'informació eren de procedència espanyola i un 81% catalana, majoritàriament de la província de Tarragona i Barcelona. Aquestes dades demostren l'increment del turisme de proximitat (ja que les persones van evitar sortir del país durant les vacances d'estiu fruit de la pandèmia).

El motiu principal pel qual els usuaris van visitar un punt d'informació va ser per sol·licitar informació sobre esports a la natura i el descens de barrancs. També van sol·licitar força informació general sobre itineraris a peu i sobre els itineraris de la Franqueta. Entre la resta de motivacions destaquen les zones de bany, patrimoni cultural o arbres monumentals.

A més dels visitants dels punts d'informació, també es van atendre 2.127 persones més en campanyes d'informació i sensibilització fetes in situ en diferents localitzacions i amb diferents objectius.

Un altre aspecte a considerar són les peticions d'informació no presencials (556 durant el 2020, majoritàriament durant l'estiu i la tardor). El mitjà de comunicació més utilitzat va ser el telèfon i el correu electrònic, i de procedència majoritària tarragonina. Respecte el 2019, van augmentar les peticions per telèfon i via correu electrònic.

Nombre i distribució dels centres educatius locals

Des d'una perspectiva educativa i de proximitat geogràfica, l'àmbit d'aquest Pla seria el conjunt de les quatre comarques de les Terres de l'Ebre.

Una particularitat dels centres educatius locals d'aquestes comarques és la presència de **ZER (Zones Escolars Rurals)**. Una ZER és una institució escolar de caràcter públic formada per l'agrupació d'escoles rurals d'educació infantil i primària, generalment d'un entorn proper, que comparteixen el projecte educatiu. Una ZER es considera un centre únic amb les característiques i els efectes que determina el Decret 102/2010 d'autonomia dels centres educatius.

Les escoles rurals que formen part d'una ZER normalment són úniques al poble i són unitàries o cíclics, mantenen la seva identitat jurídica i tenen com a finalitat avançar col·lectivament cap a un ensenyament de qualitat a favor de l'èxit educatiu de l'alumnat. L'estructura de les ZER és variable: pot agrupar dues, tres, quatre, i fins i tot, cinc escoles rurals properes, tenint com a referència una àrea determinada per un radi de 20 km.

TAULA 3. NOMBRE DE CENTRES EDUCATIUS A LES COMARQUES DE LES TERRES DE L'EBRE

TIPOLOGIA	BAIX EBRE	MONTSIÀ	TERRA ALTA	RIBERA D'EBRE
Escoles bressol (0-3 anys)	14	11	8	10
Escoles (Infantil i Primària)	27	18	11	14
Escoles - Institut (Infantil - Secundària)	4	3	1	2
Escoles-Institut (Infantil – Post-obligatori)	2	-	-	-
Instituts (ESO i Post-obligatori)	8	8	1	2
Centres de Formació Professional (Cicles formatius)	3	3	1	1
Escoles d'adults i PFI	2	2	-	1
Educació Especial (EE) i adults	2	1	-	1
Educació en llengua estrangera	1	-	-	-

Font: Departament d'Educació. Generalitat de Catalunya.

A la comarca del Baix Ebre hi ha 63 centres educatius que comprenen educació primària, secundària, batxillerat, formació professional, escoles d'adults, educació especial i programes de formació i inserció. Aquestes centres es concentren majoritàriament al municipi de Tortosa, on hi ha 28 centres, entre els quals destaquen els únics 2 centres per educació especial. A la comarca, especialment als municipis més petits, hi abunden les ZER. Són les ZER Riu i Serra, ZER Mont Caro, ZER Mestral i ZER Riu Avall. Generalment els centres són públics (53), tot i que també n'hi ha 10 de naturalesa privada.

Els 46 centres educatius del Montsià es concentren principalment a Amposta i a Sant Carles de la Ràpita en segon terme. Les ZER abunden als municipis petits, amb la presència de la ZER Mediterrània i de la ZER Montsià. Principalment els centres són públics (40) amb només 6 de titularitat privada.

La Terra Alta compta amb 22 centres educatius i és la comarca de Terres de l'Ebre amb menys centres. Aquests es reparteixen amb uniformitat, essent Gandesa el municipi amb 4 centres, el major dotat. En aquest municipi destaquen els únics dos centres que ofereixen educació post-obligatòria, en format de cicles formatius i batxillerat. No existeixen escoles d'adults i per a necessitats educatives especials a la comarca. Quasi la meitat de centres formen part de ZER (9), que a la zona són la ZER Ports – Algars, la ZER Terra Alta – Centre i la ZER Terra Alta Nord. A la Terra Alta tots els centres són públics.

A la Ribera d'Ebre s'hi ubiquen 31 centres educatius. Es concentren en major nombre a Mora d'Ebre, on també hi ha l'única escola d'adults i l'única escola per a necessitats educatives especials de la comarca. Les cinc ZER de la zona són la ZER Benissanet – Miravet, la ZER Ribera d'Ebre Nord, la ZER La Font de l'Aiguadí, la ZER Ebre i la ZER Les Vinyes. Els centres són principalment públics (28) amb només 3 centres de titularitat privada.

El **Programa Escoles Verdes**, que gestiona la Generalitat de Catalunya a través del Departament d'Educació i el Departament de Territori i Sostenibilitat, ofereix suport als centres educatius de Catalunya que volen innovar, incloure, avançar, sistematitzar i organitzar accions educatives que tinguin la finalitat d'afrontar, des de l'educació, els nous reptes i valors de la sostenibilitat. El total de centres educatius a Catalunya amb el Distintiu d'Escola Verda el curs 2020-21 és de 948.

A les Terres de l'Ebre (curs 2020-21) hi ha **44 centres que formen part d'aquest programa**: 16 al Baix Ebre, 17 al Montsià, 7 a la Terra Alta i 4 a la Ribera d'Ebre. Aquests centres són, a priori, els més predisposats a integrar en la dinàmica escolar activitats i projectes vinculats al Parc Natural.

2.2. Problemàtiques ambientals del Parc Natural

D'acord amb l'òrgan gestor, les principals problemàtiques del Parc Natural són les que es mostren, tot seguit, agrupades per àmbits.

Algunes d'aquestes problemàtiques es deriven de pràctiques d'agents econòmics locals (caçadors, ramaders, empreses turístiques...) que no integren de manera adequada criteris ambientals; altres s'associen a actituds, hàbits i males pràctiques d'algunes de les persones que visiten el Parc.

En els dos casos, caldria millorar o revertir aquestes pràctiques atès que comporten problemes per a la conservació del medi. I una de les vies principals per aconseguir-ho —tot i que no l'única— és per mitjà de programes i accions d'educació i sensibilització ambiental, que aquest Pla preveu al capítol 4t, en especial per a dos tipus de destinataris (agents econòmics d'àmbit local, i visitants turistes, vegeu **Taula 5** al capítol 3r).

Les principals problemàtiques ambientals del Parc Natural dels Ports són:

- Història socioecològica del Parc
  - Transformació antròpica del territori al llarg de la història
  - Efectes sobre la coberta vegetal: canvis en el paisatge
  - Efectes sobre la fauna: espècies extingides en època històrica, espècies introduïdes
- Ús i aprofitament de l'aigua
  - Sobreexplotació d'aqüífers i d'aigua superficial
  - Eutrofització (i contaminació en alguns casos)
  - Bany recreatiu
- Planificació i gestió forestal
  - Dificultat de mantenir la dinàmica de boscos i els espais oberts
  - Degradació de boscos madurs
  - Integració del paper del foc com a procés natural dels boscos mediterranis
  - Manca de criteris de manteniment i millora de la biodiversitat
  - Manca de criteris paisatgístics (estètics)

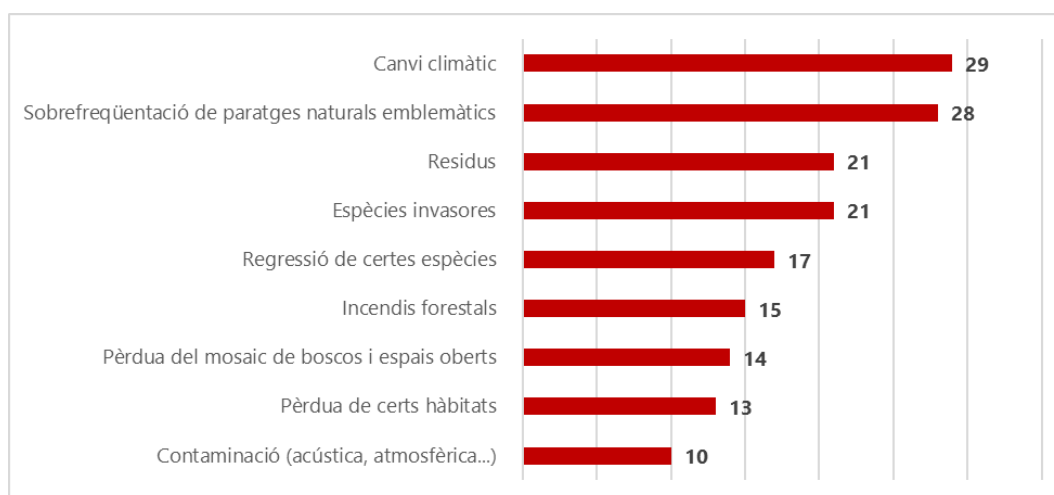
- Gestió ramadera
  - Manca de gestió amb objectius de manteniment i millora de la biodiversitat (càrregues, rotacions, gestió de l'aigua i dels suplementos alimentaris, etc.)
  - Manca de criteris paisatgístics (estètics) en les infraestructures
  - Manca d'adaptació a les activitats d'ús públic
  - Manca de ramaderia ecològica (lliure d'antibiòtics, lliure de desparasitació preventiva amb productes nocius per al medi ambient, ...)
- Transformació agrícola
  - Desaparició de patrimoni històric i etnològic (construccions de pedra en sec)
  - Substitució de les pràctiques i tècniques tradicionals
  - Manca de criteris de conservació de sòls
  - Ús de pesticides
- Activitat urbanística: edificació
  - Manca de compliment de bones pràctiques en la conservació de valors paisatgístics, etnològics, històrics, etc.
  - Manca de compliment de la normativa
- Activitat cinegètica
  - Manca d'adaptació a les activitats d'ús públic i altres activitats que comparteixen espai:
    - manca d'informació dels llocs i dates de les batudes en les àrees privades de caça (APC)
    - manca d'informació dels llocs i dates de les batudes extraordinàries a les APC i a la Reserva Nacional de Caça (RNC)
    - manca d'informació sobre els canvis de data de batudes en el calendari de la RNC
  - Manca de criteris ambientals en la planificació i gestió:
    - manca de zones de reserva sense caça
    - manca de gestió basada en ecologia de poblacions
    - manca de normativa per evitar l'ús de plom en la munició
    - no recollida de beines de cartutxos
    - trets a espècies protegides, especialment rapinyaires
- Activitats recreatives / oci:
  - Bany recreatiu (comentat a l'apartat de l'ús de l'aigua)
  - Gossos solts
  - Incompliment de les regulacions d'activitats:
    - Circulació motoritzada
    - Escalada, espeleologia, descens de barrancs
    - BTT
    - Acampada/estacionament d'autocaravanes
- Paisatge
  - Transformació difusa del paisatge, a partir de petites actuacions que comporten una major explotació del territori sense criteris de sostenibilitat, i que sumades suposen grans canvis, amb pèrdua de qualitat paisatgística a mig

i llarg termini. Es dona, especialment, amb activitat constructiva (edificació) i transformació agrícola (rompudes o no).

- Vandalisme, sobre patrimoni públic o privat
- Abandonament de brossa i deixalles
- Canvi climàtic:
  - Efecte actual i futur del canvi climàtic sobre espècies amenaçades o d'interès biogeogràfic i hàbitats d'interès o rars
- Espècies invasores:
  - Introducció i dispersió d'espècies invasores i el seu efecte sobre els ecosistemes, els hàbitats i les espècies autòctones.
- Altres problemàtiques que afecten espècies amenaçades i hàbitats d'interès:
  - Impacte de les infraestructures. Atropellaments de fauna en carreteres
  - Electrocució/col·lisió en rapinyaires
  - Espècies extingides localment i pèrdua de funció ecològica
  - Pèrdua processos. Cas específic del gremi de carronyaires
  - Proliferació de malalties emergents (amfibis).

Aquest llistat no està ordenat per grau d'importància o gravetat de les problemàtiques en qüestió. De fet, aquest exercici valoratiu es va demanar en el qüestionari en línia vinculat a l'elaboració d'aquest Pla i el resultat és el que mostra al **Gràfic 4**. Tal com s'observa, el canvi climàtic i la sobrefreqüentació de paratges naturals emblemàtics són, amb diferència, les problemàtiques que més destaquen els participants a revertir mitjançant la promoció de nous hàbits o actituds.

GRÀFIC 4. PROBLEMÀTIQUES AMBIENTALS I/O SOCIALS QUE AFECTEN EL PARC NATURAL I QUE REQUEREIXEN DE NOUS HÀBITS O ACTITUDS PER INTENTAR AFRONTAR-LES (NÚM. DE RESPOSTES)

Font: Qüestionari en línia vinculat a la redacció d'aquest Pla estratègic (45 respostes).

A les persones que van respondre el qüestionari en línia també se'ls va demanar que concretessin i descrivissin les principals problemàtiques i el resultat, per ordre de més a menys citades, és el següent:

- Massificació i sobrefreqüentació de visitants en punts emblemàtics o espais singulars, especialment durant l'estiu (bany recreatiu) i durant la tardor (boletaires)
- Actituds incíviques, en part vinculades a la falta de conscienciació: abandonament de deixalles, soroll, gossos sense lligar, circulació no respectuosa amb vehicles motoritzats per pistes, recollida de flora i fauna, etc.
- Batudes o pràctiques de caça
- Activitats turístiques i de lleure poc respectuoses: barranquisme, escalada, accés a zones vulnerables de certes espècies, curses de muntanya, pernoctes al medi natural il·legals o descontrolades (autocaravanes, campers, acampades, etc.)
- Aprofitaments forestals (tales) mal dissenyats o sense incorporar criteris de sostenibilitat.

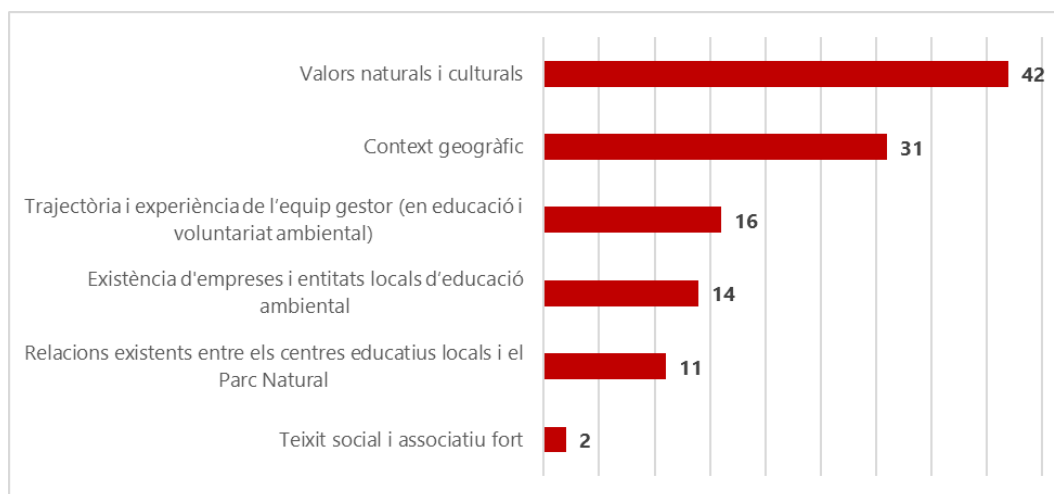
Altres problemàtiques més específiques indicades per les persones que van respondre el qüestionari i també durant les entrevistes individuals són:

- Pèrdua d'activitats tradicionals
- Espècies invasores
- Ramaderia no controlada per itineraris del Parc
- Contaminació lumínica causada per l'abús i l'excés de llums LED
- Manca de vigilància contra incendis durant la campanya d'estiu
- Camins incontrolats o abandonats

2.3. Punts forts i punts dèbils del Parc Natural per dur-hi a terme activitats d'educació i voluntariat ambiental

Dos altres aspectes consultats durant el qüestionari en línia vinculat a la redacció d'aquest Pla van ser els punts forts i dèbils del Parc Natural per dur-hi a terme activitats d'educació i voluntariat ambiental. Els resultats es mostren tot seguit.

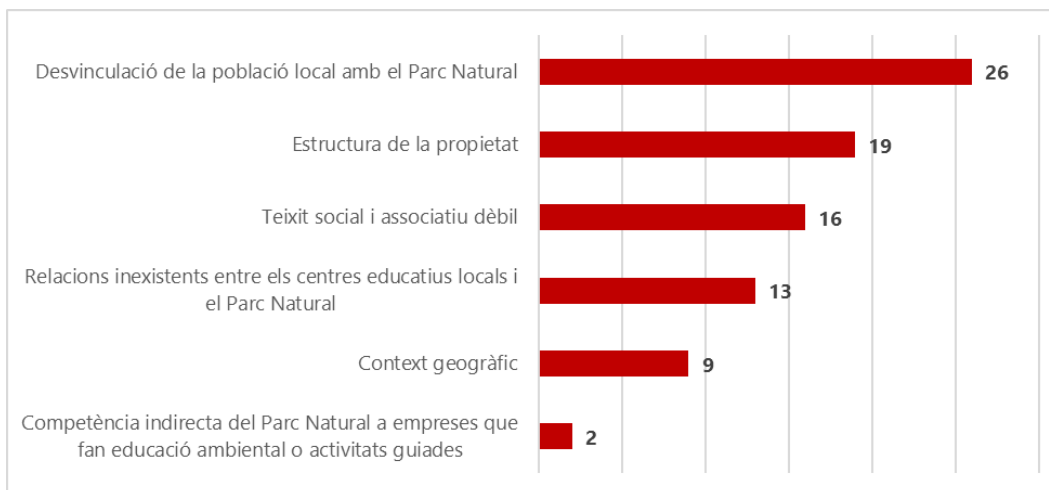
GRÀFIC 5. PRINCIPALS PUNTS FORTS DEL PARC NATURAL PER DUR-HI A TERME ACTIVITATS D'EDUCACIÓ I VOLUNTARIAT AMBIENTAL (NÚM. DE RESPOSTES)

Font: Qüestionari en línia vinculat a la redacció d'aquest Pla estratègic (45 respostes).

Amb diferència, la riquesa natural i cultural del Parc Natural i el seu context geogràfic (pobles, usos tradicionals, paisatge, etc.) són els punts forts més destacats. Específicament, alguns participants van destacar els cels foscos, l'escassa massificació del parc natural en general, i l'oferta d'activitats existent per a diversos públics.

GRÀFIC 6. PRINCIPALS PUNTS DÈBILS DEL PARC NATURAL PER DUR-HI A TERME ACTIVITATS D'EDUCACIÓ I VOLUNTARIAT AMBIENTAL (NÚM. DE RESPOSTES)

Font: Qüestionari en línia vinculat a la redacció d'aquest Pla estratègic (45 respostes).

El principal punt dèbil, amb diferència, és la desvinculació de la població local amb el Parc Natural, un aspecte que aquest Pla haurà d'abordar de manera prioritària amb les eines d'educació i voluntariat ambiental (tot i que no són les úniques per afrontar aquest repte).

3. OBJECTIUS ESTRATÈGICS I DESTINATARIS

Aquest capítol estableix els objectius d'aquest Pla així com els seus destinataris principals.

3.1. Objectius estratègics

El *Pla estratègic sobre educació i voluntariat ambiental als Parcs Naturals 2019-2022* (PEEVAPN) estableix uns objectius generals per a tots els espais naturals de protecció especial (ENPE). D'altra banda, el Programa d'Educació Ambiental del Parc Natural dels Ports preveu uns objectius propis per a aquest espai protegit. A partir d'aquests objectius previs, i de les necessitats detectades, es plantegen els objectius estratègics d'aquest pla.

Els objectius de l'**educació ambiental a promoure al Parc Natural dels Ports** són:

- Garantir que les activitats d'educació ambiental impulsades pel Parc Natural serveixin per estendre el coneixement dels valors de l'espai — incloent el funcionament dels ecosistemes i la història del territori— però també per divulgar les problemàtiques existents i les solucions possibles, contribuint així a la conservació de l'espai natural protegit.
- Actualitzar, millorar i reforçar les activitats d'educació ambiental dirigides als centres educatius de les comarques de les Terres de l'Ebre, aconseguint una implicació més gran del professorat i dels centres més pròxims al Parc Natural.
- Incrementar la valoració i estima social de la població local vers el Parc Natural i, fruit d'això, aconseguir que es faci més responsable de la seva conservació i gestió.
- Conscienciar la població local —incloent agents econòmics i administracions locals— sobre les problemàtiques socioambientals que hi ha al Parc Natural i fomentar, de manera conjunta, la cerca i implementació de pràctiques per afrontar-les.
- Promoure que els visitants del Parc Natural entenguin la necessitat de protecció i gestió del medi natural, i actuïn de manera respectuosa quan hi interaccionin.
- Augmentar l'ús dels equipaments pedagògics i interpretatius disponibles al Parc Natural, i actualitzar i aprofitar millor els recursos pedagògics existents.
- Impulsar nous mecanismes de governança que permetin millorar la coordinació i la col·laboració entre el Parc Natural i altres administracions, equipaments i entitats privades que també promouen activitats d'educació ambiental.
- Millorar la comunicació de totes les activitats d'educació ambiental que s'impulsen des del Parc Natural i dels equipaments i recursos pedagògics disponibles.

En l'àmbit del **voluntariat ambiental que es porta a terme al Parc Natural dels Ports**, els objectius són:

- Augmentar el nombre d'accions de voluntariat ambiental que es duen a terme al Parc Natural dels Ports.
- Garantir que el voluntariat ambiental contribueix, de manera efectiva, al coneixement, la conservació i la difusió dels valors naturals i culturals del Parc Natural.
- Incrementar la valoració i estima social pel Parc Natural—tant de la població local com del públic visitant— mitjançant accions de voluntariat promogudes i gestionades per entitats d'àmbit local, comarcal o nacional.
- Generar i mantenir espais de participació i col·laboració entre l'òrgan gestor del Parc Natural, altres espais protegits propers i la societat civil organitzada (especialment entitats d'àmbit local), que permetin teixir complicitats a mig i llarg termini.
- Promocionar, orientar i oferir suport a les entitats que vulguin dur a terme accions de voluntariat dins l'àmbit del Parc Natural.
- Canalitzar i donar resposta a les demandes de la ciutadania, de les entitats sense ànim de lucre i d'altres agents socials d'implicar-se de manera voluntària en la conservació i gestió dels valors naturals i culturals del Parc Natural.

3.2. Destinataris i objectius específics associats

En el cas de l'educació ambiental, els destinataris són pròpiament aquells col·lectius als quals s'adrecen les diverses activitats incloses en les ofertes pedagògiques del Parc Natural, o col·lectius amb els que es vulgui fer algun treball més específic i personalitzat. Serien, doncs, els destinataris finals de tota l'activitat en aquest àmbit, aquells que es vol que participin en les diverses activitats que es vagin dissenyant i organitzant.

En el cas del voluntariat ambiental, i tal com s'exposa al capítol 5è, el protagonisme rau en les entitats sense ànim de lucre, que són les que disposen de la competència legal de gestionar persones voluntàries i d'organitzar accions de voluntariat. En aquest sentit, els destinataris de les iniciatives i tasques de foment, suport, coordinació i divulgació que dugui a terme l'òrgan gestor del Parc Natural dels Ports per impulsar i reforçar el voluntariat ambiental són les entitats locals, comarcals o nacionals que organitzen, periòdicament, accions amb la participació de persones voluntàries.

Tornant a l'àmbit de l'educació ambiental, i tenint en compte el context de recursos limitats, es fa necessari prioritzar en quins destinataris —dels diversos possibles— es dedicaran més esforços i en quins menys. A partir de les entrevistes efectuades i també fruit de les respostes del qüestionari, hi ha un consens força generalitzat en establir les prioritats per cadascuna de les tipologies de destinataris (aquestes tipologies venen fixades pel *Pla estratègic sobre educació i voluntariat ambiental als Parcs Naturals 2019-2022*). Aquests graus de prioritat es mostren a la taula següent.

TAULA 4. DESTINATARIS DE L'EDUCACIÓ AMBIENTAL ALS ENPE I GRAU DE PRIORITAT

DESTINATARI	COL·LECTIUS PRINCIPALS	PRIORITAT
Centres educatius locals (alumnes i docents)	<ul style="list-style-type: none"> • Escoles bressol • Escoles d'infantil i primària • Instituts de secundària i batxillerat • Centres FP (cicles formatius) • Universitats (situades en l'àmbit local) 	MOLT ELEVADA
Centres educatius d'altres territoris (alumnes i docents)	<ul style="list-style-type: none"> • Escoles d'infantil i primària • Instituts de secundària i batxillerat • Centres FP (cicles formatius) • Universitats 	BAIXA
Població local i entitats no lucratives d'àmbit local	<ul style="list-style-type: none"> • Persones i famílies a títol individual • Associacions de veïns • Entitats de lleure • Entitats locals de caçadors • Entitats ambientals i excursionistes • Entitats esportives • Entitats socials, culturals i de gent gran 	MOLT ELEVADA
Agents econòmics i professionals d'àmbit local	<ul style="list-style-type: none"> • Empreses o professionals del sector primari (pagesos, ramaders, etc.) • Empreses o professionals del sector secundari (indústria agroalimentària, petits productors agroalimentaris, indústria forestal, artesans, etc.) • Empreses o professionals del sector terciari (activitats i serveis turístics, agències de viatge, allotjaments, restauració, comerços de proximitat, etc.) • Agents i associacions empresarials i professionals (associacions d'empreses turístiques, cooperatives agroalimentàries, comunitats de regants, etc.) • Propietaris de terrenys 	ELEVADA
Administracions locals (responsables polítics i tècnics)	<ul style="list-style-type: none"> • Ajuntaments i EMD • Consells comarcals • Tècnics/iques de diversos àmbits de gestió local (medi ambient, turisme, comunicació, etc.) 	MITJANA
Visitants i turistes	<ul style="list-style-type: none"> • Turistes nacionals i internacionals (pernocten) • Visitants de dia nacionals i internacionals (excursionistes) 	ELEVADA

Font: elaboració pròpia.

Aquests graus de prioritat orienten la intensitat d'acció d'aquest Pla en els propers anys. En els tipus de destinataris als quals es fa referència a l'**àmbit local**, aquest àmbit serien les quatre comarques de les Terres de l'Ebre, tal com s'ha exposat a l'apartat 1.2 d'aquest Pla. D'altra banda, és important recalcar que l'acció d'aquest Pla per al darrer tipus de destinatari, el dels visitants i turistes, s'haurà de coordinar amb el que estableixin els diversos instruments de planificació derivats de l'obtenció de la CETS (tal com s'ha exposat a l'apartat 1.3).

Els objectius específics associats a cadascun dels destinataris de l'educació ambiental es mostren tot seguit.

TAULA 5. DESTINATARIS DE L'EDUCACIÓ AMBIENTAL I OBJECTIUS ESPECÍFICS ASSOCIATS

DESTINATARI	OBJECTIUS ESPECÍFICS
Centres educatius locals (alumnes i docents)	<ul style="list-style-type: none"> Fomentar entre els alumnes la pertinença al Parc Natural (a través del coneixement dels seus valors) i la necessitat d'actuar per conservar Formar el professorat i implicar-lo de manera estable Aconseguir una formació continuada dels alumnes al llarg de diversos cursos i etapes Implicar els centres educatius, en la mesura que sigui possible, en projectes de conservació
Centres educatius d'altres territoris (alumnes i docents)	<ul style="list-style-type: none"> Donar a conèixer la finalitat del Parc Natural i els seus valors (entre l'alumnat i el professorat) Fomentar l'aprenentatge vivencial i en valors (entre l'alumnat). Difondre el Parc Natural com a espais d'aprenentatge (entre el professorat).
Població local i entitats no lucratives d'àmbit local	<ul style="list-style-type: none"> Donar a conèixer els valors patrimonials singulars del Parc Natural i les raons per a la protecció Fomentar la pertinença al Parc Natural Demostrar la contribució del Parc Natural al desenvolupament local Donar a conèixer la necessitat de conservació del Parc Natural i el paper protagonista dels seus habitants Demandar la col·laboració tot fomentant pràctiques respectuoses amb l'entorn Convidar i animar a participar en la gestió del Parc Natural, donar facilitats per fer-ho i promoure projectes col·laboratius Establir fórmules de reconeixement a la tasca de conservació i difusió de la població i les entitats locals (premis, distincions, esdeveniments, etc.).
Agents econòmics i professionals d'àmbit local	<ul style="list-style-type: none"> Donar a conèixer la necessitat de conservació del Parc Natural i la importància i fonament de les seves restriccions d'usos Sensibilitzar sobre la contribució del Parc Natural al desenvolupament local Fomentar pràctiques respectuoses amb l'entorn Fomentar la pertinença al Parc Natural Animar a participar en la gestió del Parc Natural
Administracions locals (responsables polítics i tècnics)	<ul style="list-style-type: none"> Fomentar la pertinença al Parc Natural Donar a conèixer la necessitat de conservació del Parc Natural i la importància i fonament de les seves restriccions d'usos. Animar a participar en la gestió del Parc Natural
Visitants i turistes	<ul style="list-style-type: none"> Fomentar la descoberta real dels valors naturals i culturals i justificar l'existència del Parc Natural Fomentar que la visita i les activitats siguin respectuoses amb l'entorn. Sensibilitzar sobre la necessitat de conservar el Parc Natural i la transcendència de la conservació dels sistemes naturals per a la nostra supervivència Oferir vies diverses per contribuir a la conservació del Parc Natural i de la natura en general

Font: Pla estratègic sobre educació i voluntariat ambiental als Parcs Naturals 2019-2022.

Més enllà dels destinataris específics dels programes i activitats d'educació ambiental, convé aclarir que aquest Pla també assumeix que hi ha un seguit d'entitats, equipaments, empreses, centres educatius i/o administracions locals que promouen o duen a terme directament activitats d'educació ambiental al territori. Tot aquest conjunt d'agents no són destinataris sinó més aviat **potencials agents col·laboradors del Parc Natural**, tal com es detalla a l'apartat 7.3 d'aquest Pla.

3.3. Eixos estratègics d'acció

Seguint els eixos temàtics proposats pel *Pla estratègic sobre educació i voluntariat ambiental als Parcs Naturals 2019-2022* (PEEVAPN), es defineixen 5 eixos estratègics a partir dels quals s'estructuren les accions proposades per aquest Pla estratègic 2021-2030 d'educació i voluntariat ambiental del Parc Natural dels Ports:

- Programes i activitats d'educació ambiental (cap. 4)
- Suport a accions de voluntariat ambiental (cap. 5)
- Equipaments i recursos pedagògics (cap. 6)
- Recursos humans i governança (cap. 7)
- Comunicació (cap. 8)

4. PROGRAMES I ACTIVITATS D'EDUCACIÓ AMBIENTAL

L'educació ambiental que proposa i porta a terme el Parc Natural dels Ports s'ha de fonamentar en uns instruments de planificació (siguin programes o altres instruments més senzills) ben elaborats i degudament avaluats, i amb unes activitats dissenyades, executades i avaluades seguint uns criteris de qualitat prèviament definits. Aquest capítol aborda aquesta doble perspectiva: instruments de planificació i activitats.

4.1. Programa i oferta vigents d'activitats d'educació ambiental

El Parc Natural dels Ports disposa d'un únic **Programa d'educació ambiental** des de l'any 2004 que periòdicament es va actualitzant per a períodes de dos o tres anys. És públic i es pot consultar a la secció del web dedicada a l'educació ambiental.

El Programa és una eina que planifica i ordena l'oferta pedagògica del Parc amb l'objectiu d'educar i sensibilitzar la societat sobre la necessitat de protegir el patrimoni natural i cultural, i corresponsabilitzar-la en la conservació del Parc i de la seva àrea d'influència. Al mateix temps ofereix als visitants un espai divers de formació i esbarjo al voltant del coneixement i del respecte per la natura.

Aquest Programa és d'ampli abast i va dirigit a tres tipus de destinataris. Inclou:

- Una oferta pedagògica d'activitats que anualment el Parc posa a disposició de tots els centres educatius locals d'educació primària i secundària de les quatre comarques de les Terres de l'Ebre.
- Un conjunt d'activitats (anomenat programa per a adults en temps de lleure) que s'ofereixen en període no lectiu (caps de setmana, festius, estiu, etc.) per a un espectre ampli d'usuaris, sobretot visitants i turistes, i també població local. Actualment s'ofereixen 12 activitats per any i comarca, 36 en total.

L'execució d'aquest programa, tal com s'exposa a l'apartat 7.2 d'aquest Pla, es contracta a empreses especialitzades en educació ambiental a partir d'un concurs obert. En cada canvi de contracte, el programa es modifica incorporant les esmenes dels errors identificats, i incloent les activitats que s'hagin pogut crear durant el contracte anterior, entre d'altres.

Tipus d'activitats previstes al programa i fitxes d'activitats

Les activitats d'educació ambiental s'agrupen en diferents tipologies, en funció de l'usuari a qui van adreçades, del lloc on es realitzen, de la forma en que es desenvolupen, de la durada, de l'objectiu específic, i sobretot dels mitjans educatius i de la manera en que aquest usuari hi participa.

El programa vigent inclou les tipologies següents:

- A.1. Itineraris guiats adreçats a escolars en horari lectiu (14 activitats incloses)
- A.2. Itineraris guiats adreçats a grups familiars o d'adults en temps de lleure (16 activitats incloses per al Baix Ebre, 18 activitats previstes per al Montsià i 17 activitats previstes per a la Terra Alta, 51 activitats en total)
- A.3. Itineraris guiats de temàtica especialitzada adreçats a grups familiars o d'adults en temps de lleure (sense activitats prèviament definides)
- A.4. Itineraris guiats en bicicleta (sense activitats prèviament definides)
- B. Xerrades, ja sigui en instal·lacions pròpies o externes (8 activitats incloses)
- C.1. Tallers educatius, ja sigui en equipaments propis o externs (14 activitats incloses)
- C.2. Tallers artesanals (sense activitats prèviament definides)
- D. Cursos (sense activitats prèviament definides)
- E. Conferències tècniques especialitzades (sense activitats prèviament definides)

Per a cada tipologia es defineixen els aspectes següents:

- Ràtio
- Durada
- Destinataris principals
- Lloc de realització
- Naturalesa, objectiu i desenvolupament

I per a cada tipologia el Programa planteja diverses **activitats específiques**, cadascuna de les quals disposa d'una fitxa pròpia que la descriu. Les fitxes d'activitats s'ordenen per comarques, atenent a la realitat geogràfica, administrativa i organitzativa del Parc Natural dels Ports.

Cada fitxa està pensada i elaborada per ser desenvolupada a qualsevol de les comarques de les Terres de l'Ebre o, de vegades, a una comarca determinada, adaptant els continguts als aspectes temàtics, a les singularitats patrimonials, i a les realitats socials.

S'utilitza un codi de colors: el color gris correspon a aquelles activitats que es poden realitzar a qualsevol comarca, ja que tracten temes, genèrics o específics, però de tot l'àmbit del Parc; el color blau s'utilitza per a les activitats a realitzar exclusivament a la comarca del Baix Ebre; el color verd per al Montsià i el color ocre per a la Terra Alta i la Ribera d'Ebre.

Les fitxes d'activitats defineixen els aspectes següents:

- Títol
- Àmbit temàtic
- Tipologia
- Tema
- Destinataris
- Objectius

- Lloc
- Durada
- Número educadors
- Material
- Relació amb el currículum escolar
- Descripció i continguts

Temàtiques de les activitats

Al programa d'educació ambiental vigent les activitats d'educació ambiental que s'ofereixen en base es classifiquen en 14 àmbits temàtics:

- Aigua
- Clima
- Contaminació
- Energia
- Fauna
- Flora i vegetació
- Fongs i líquens
- Hàbitats i ecosistemes naturals (ecologia)
- Gestió d'espais naturals protegits
- Geologia i geomorfologia
- Història
- Paisatge
- Residus
- Sòls (edafologia)

Cada activitat s'emmarca, com a mínim, en un d'aquests àmbits temàtics, que orienta el camp del coneixement sobre el qual es prepara i desenvolupa l'activitat. Ara bé, que una activitat quedi emmarcada en un àmbit temàtic no s'ha d'entendre de forma rígida, ans al contrari, és inevitable (i desitjable) que, tot i haver un tema central, en la realització de l'activitat es tractin conceptes d'altres àmbits temàtics.

Oferta pedagògica per a centres educatius

Tot i que l'oferta pedagògica prevista al Programa inclou un ampli ventall i nombre d'activitats, cada curs escolar es realitza una oferta d'activitats als centres educatius pactada entre les empreses i el Parc Natural. Aquesta oferta no sol incorporar la totalitat d'activitats del Programa i, per aquesta raó, i en funció de l'oferta als centres de cada comarca, es realitza un extracte de les fitxes de les activitats ofertades i es penjen al web del Parc perquè estiguin consultables pels centres educatius.

L'oferta pedagògica s'organitza per comarques i es gestiona des de cadascun dels Centre de Visitants del Parc Natural, amb la particularitat que des del Centre de visitants de la Terra Alta s'han d'executar també les activitats als centres educatius de la comarca de la Ribera d'Ebre, ja que entre aquestes dues comarques representen un volum de centres educatius als que prestar els serveis equivalent a cadascuna de les altres dues comarques.

La definició de l'oferta pedagògica ve condicionada per la data d'inici dels contractes de les empreses d'educació ambiental, que no sempre coincideixen amb l'inici del curs escolar.

Pot passar que a mig curs comenci un nou contracte i de sobte han de fer una oferta pedagògica quan l'escola ja està pensant en tancar el curs. Un altre cas seria quan un contracte s'acaba al desembre (quan acaba l'any natural) però ens trobem a mig curs escolar. Si al desembre s'acaba una contractació de 3 anys i com no se sap l'any següent quina empresa serà l'adjudicatària, es fa una oferta pedagògica només fins desembre.

S'ofereix un màxim d'1 activitat per curs i centre. Si algun centre falla, recuperen algun centre que n'havia demanat dues i se li comunica que per una baixa en poden fer dues. L'oferta és igual per a tots, però quan hi ha renúncies a activitats, es va distribuint les activitats als centres més interessats. La demanda d'activitats per part dels centres escolars sempre supera l'oferta, excepte a la Terra Alta i, sobretot, a la Ribera d'Ebre (on ja hi ha un espai protegit i un equipament amb molta activitat ambiental i implicació social: la Reserva Natural de Sebes).

Programa per a adults en temps de lleure

Igualment com en el cas dels centres escolars, cada any es programen un conjunt d'activitats adreçades a població local adulta, visitants, turistes, famílies, entitats, etc., que tenen lloc en temps de lleure (caps de setmana i festius).

Des de 2004 fins 2012, el Parc va publicar cada sis mesos una Guia d'activitats amb la programació d'activitats de lleure organitzades pel Parc (en [aquest web](#) es poden consultar). Eren tallers, xerrades, senderisme interpretatiu, etc. També es suggerien activitats culturals i de natura organitzades per ajuntaments, empreses i entitats dels pobles del territori.

Actualment, des del Parc Natural no es planifiquen amb tanta antelació (ni mitjançant guies semestrals) les activitats adreçades a aquests públics. Tot i això, es continuen fent activitats puntuals que es difonen pel web i les xarxes socials, junt amb altres activitats recomanades.

Des de diversos col·lectius professionals, es considera que aquestes activitats que promou el Parc Natural i van dirigides a visitants en cap de setmana entren en conflicte (i fins i tot competència) amb la feina que fan i podrien fer empreses i guies professionals del territori.

4.2. Mancances i millores pendents del programa d'educació ambiental vigent

Per mitjà dels instruments participatius desplegats durant la redacció d'aquest Pla, s'han detectat un seguit de mancances i necessitats que té el programa d'educació ambiental vigent, així com un seguit de millores que caldria introduir-hi en cas que es reformulés (o s'elaborés de nou, tal com proposa aquest Pla, vegeu apartat 5.5). Les mancances i millores pendents s'han agrupat en dos àmbits:

- De caire general i pedagògic
- Associades a cada tipus de destinatari

TAULA 6. MANCANCES I MILLORES PENDENTS DE CAIRE GENERAL I PEDAGÒGIC DEL PROGRAMA D'EDUCACIÓ AMBIENTAL

- Manca de coherència entre les activitats més antigues i les més noves (pel fet que periòdicament es van afegint noves activitats sense retirar les antigues o que han quedat més obsoletes).
- Massa extens.
- Manca d'ordre.
- Només aborda tres dels sis potencials destinataris de l'educació ambiental (centres educatius locals, població local i visitants i turistes). I no es distingeixen entre activitats dirigides a la població local i dirigides a visitants i turistes.
- Activitats amb metodologies pedagògiques antigues; manquen, per exemple, jocs i activitats més interactives.
- Les temàtiques que es tracten són també antigues.
- Les activitats tenen un patró comú i es van repetint de manera immutable.
- Manquen activitats pensades específicament per a les escoles rurals (ZER).
- L'oferta anual d'activitats (a partir del programa) s'ha de determinar, sovint, amb massa agilitat, per la qual cosa està poc reflexionada.
- Les escoles en general no demanen tallers de matins sencers o de tot el dia.
- Les activitats gratuïtes dirigides a visitants generen competència amb el sector dels guiatges professionals de natura i de muntanya.
- La gratuïtat de les activitats d'educació ambiental de cap de setmana provoca la percepció de que no tenen valor.

Font: elaboració pròpia a partir de les entrevistes i el qüestionari en línia.

TAULA 7. MANCANCES I MILLORES PENDENTS DEL PROGRAMA D'EDUCACIÓ AMBIENTAL SEGONS TIPUS DE DESTINATARI

DESTINATARI	MANCANCES, NECESSITATS I MILLORES PENDENTS
Centres educatius locals	<ul style="list-style-type: none"> • L'alumnat no té prou capacitat de abordar les principals problemàtiques o amenaces ambientals de manera immediata. • La demanda d'activitats sempre supera l'oferta, excepte a la Terra Alta i Ribera d'Ebre. • Els centres educatius de la Ribera d'Ebre no solen demanar activitats al Parc Natural (per la llunyania i per la proximitat a un altre espai protegit, la Reserva Natural de Sebes, que també programa activitats educatives). • S'ofereix un màxim d'1 activitat per curs i centre des del parc, fet que es pot considerar escàs. • Desajustos en aquells centres on la direcció escull les activitats (els tutors desconeixen l'activitat i no preparen prou la prèvia a les activitats ni ho vinculen a temari que s'estigui treballant) • El Parc Natural no s'inclou o no se sol tractar als currículums de les assignatures més directament relacionades • Les activitats a les escoles rurals s'han de pensar i gestionar amb criteris diferents • Des del Montsià no hi ha accés fàcil a dins del parc natural en autobús, fet que dificulta les sortides escolars.
Població local i entitats no lucratives d'àmbit local	<ul style="list-style-type: none"> • Existeix, en diversos sectors de la població local, una forta desvinculació i/o desconeixement vers el Parc Natural • Alguns sectors de la població local (amb capacitat d'influència) encara consideren el Parc Natural com un perjudici (prohibicions, restriccions) • L'educació ambiental dirigida específicament a la població local és escassa

	<ul style="list-style-type: none"> • Encara hi ha població local (i també agents econòmics) que obvien la normativa del Parc Natural perquè consideren que prevalen els seus “drets històrics”. Això manté actius alguns conflictes relacionats amb la caça, la urbanització, etc. • Certs sectors locals tenen una percepció del turisme de natura negativa: només es fixen en les accions i conseqüències més nocives de certs perfils de visitants, i no en els beneficis associats • La formació sobre educació ambiental en el món del lleure local és escassa
Agents econòmics i professionals d'àmbit local	<ul style="list-style-type: none"> • Diversos agents econòmics locals desconeixen els objectius de conservació del Parc Natural • Els caçadors i propietaris de terrenys són, possiblement, els agents econòmics locals més reticents al Parc Natural • Cal promoure bones pràctiques entre els agents econòmics locals (però no com a únic recurs) • No es porta a terme cap curs del parc dirigit a agents econòmics que doni acreditacions (tipus Bon coneixedor del parc) • Poques persones a la zona es guanyen la vida gràcies a l'ecoturisme, tot i el potencial dels Ports. • Existeix poc vincle entre el programa educatiu del Parc Natural i la resta d'agents d'educació ambiental locals • L'experiència del Mas de Burot és un exemple de les dificultats per promoure noves iniciatives empresarials vinculades a l'educació ambiental.
Administracions locals (responsables polítics i tècnics)	<ul style="list-style-type: none"> • Sovint les administracions locals són un destinatari clau però oblidat de les estratègies d'educació ambiental • Les administracions locals (per desconeixement o manca de sensibilitat ambiental) promouen projectes públics sense contemplar aspectes ambientals o que xoquen directament amb els objectius de conservació del Parc Natural
Visitants i turistes	<ul style="list-style-type: none"> • Massificació de paratges concrets del Parc Natural, amb superació de la seva capacitat de càrrega (solen ser, sobretot, els espais aquàtics durant l'estiu) • Existeix una incoherència entre les intencions i les accions de visitants i turistes • Incivisme i males pràctiques per part de turistes (en àrees recreatives i aquàtiques, sobretot): contaminació acústica, deixalles, etc. • Existeix una creixent erosió de les lleres dels rius deguda a l'activitat esportiva d'aventura (barranquisme) • Els turistes nacionals no solen contractar guiatges • L'administració no facilita el desenvolupament turístic del món rural (sobretot per la burocràcia administrativa)

Font: elaboració pròpia a partir de les entrevistes i el qüestionari en línia.

4.3. Criteris de qualitat i metodològics per a les activitats

El Pla estratègic sobre educació i voluntariat ambiental als Parcs Naturals 2019-2022 estableix dos tipus de criteris de qualitat i metodològics:

- Criteris de qualitat per al disseny, preparació, execució i avaluació d'activitats
- Criteris a tenir en compte segons els diversos tipus de destinataris.

Les diverses accions previstes en aquest Pla estratègic del Parc Natural dels Ports hauran de respectar aquests criteris generals en la mesura del possible. Per aquest motiu, es reproduïxen tot seguit de manera sintètica.

4.3.1. Criteris de qualitat per al disseny, preparació, execució i avaluació d'activitats

El disseny de les activitats hauria de considerar diversos criteris de qualitat.

TAULA 8. CRITERIS DE QUALITAT PER DISSENYAR LES ACTIVITATS D'EDUCACIÓ AMBIENTAL

- Els objectius estan ben definits i són verificables i avaluable.
- Els objectius i els continguts procedimentals i actitudinals estan ben definits (especialment en activitats adreçades a centres educatius).
- Els continguts i accions de l'activitat estan ben definits.
- L'activitat està classificada per tipologies i per temàtiques.
- Segons les necessitats del grup, i sempre que els recursos humans de l'ENPE ho permetin, hi ha flexibilitat per adaptar el disseny de l'activitat i incorporar-hi nous continguts i modificacions.
- Es plantegen estratègies i adaptacions per a la inclusió de persones amb discapacitat i risc d'exclusió social.
- Les accions són participatives i orientades a l'acció.
- Els recursos associats a l'activitat estan adaptats i responen a les necessitats dels seus destinataris.
- Els recursos associats a l'activitat s'inclouen amb criteris pedagògics, de sostenibilitat i de qualitat estètica.
- Hi ha previsió de recursos alternatius en cas de pluja (si s'escau).
- Les eines d'avaluació de l'activitat estan ben concretades

Font: Pla estratègic sobre educació i voluntariat ambiental als Parcs Naturals 2019-2022.

Un cop dissenyades, cal pensar en els aspectes preparatoris previs a l'execució.

TAULA 9. CRITERIS DE QUALITAT PER PREPARAR LES ACTIVITATS D'EDUCACIÓ AMBIENTAL

- Els objectius, continguts i metodologies de l'activitat s'especifiquen en un guió de l'educador/a.
- Es disposa d'informació prèvia del grup (edat, composició, procedència, característiques...) i de les condicions de l'activitat (recollides a través d'un formulari de reserva) que serà lliurada a l'educador/a
- S'adapta l'activitat a les necessitats del grup.
- El programa del dia de l'activitat està ben definit (inclou l'horari, el lloc de trobada, l'activitat sol·licitada i d'altres observacions o informacions d'interès) i és conegut tant per l'educador/a que farà l'activitat com pel responsable del grup.

- El calendari de reserves està compartit entre l'educador/a i el personal de l'ENPE.
- El procediment de gestió de la reserva de l'activitat està ben definit. Es recomana, per exemple, demanar el formulari de reserva degudament signat i, si s'escau, el comprovant de pagament bancari, entre d'altres.
- El material de contextualització i aprofundiment de l'activitat està definit i és de qualitat (amb propostes didàctiques de treball previ i posterior, fitxes i recursos de suport per al docent, guia didàctica o materials divulgatius dels valors de l'ENPE, etc.).

Font: Pla estratègic sobre educació i voluntariat ambiental als Parcs Naturals 2019-2022.

Una bona preparació és clau, però l'execució d'una activitat és el moment en el que es produeix la interacció real entre l'educador/a i els destinataris.

TAULA 10. CRITERIS DE QUALITAT PER EXECUTAR LES ACTIVITATS D'EDUCACIÓ AMBIENTAL

- Es contrasta la informació sobre el grup amb el professor/a o responsable del grup.
- Es presenta l'activitat (objectius, durada, etc.), el programa d'educació ambiental i l'ENPE.
- Es fa una exploració de coneixements previs amb els assistents i es fomenta la seva participació (en aquelles activitats que ho permetin/estableixin).
- S'incorporen nous continguts i modificacions segons les necessitats del grup, sempre que sigui possible.
- Es fa amb els participants un tancament i una avaluació individual o grupal de l'activitat.
- En el cas dels centres educatius, es faciliten eines d'avaluació de l'activitat al professorat o al responsable del grup.
- Els grups són de com a màxim 20 persones per educador/a.

Font: Pla estratègic sobre educació i voluntariat ambiental als Parcs Naturals 2019-2022.

L'avaluació requereix definir:

- *Què volem avaluar?* Dades quantitatives i qualitatives d'allò que volem avaluar ben definides i que permetin valorar si s'han assolit els objectius inicialment plantejats.
- *Com ho farem?* Instruments d'avaluació ben definits.
- *Qui i quan ho farà?* Responsabilitat i temporalitat de l'avaluació ben definides.

Alguns aspectes de qualitat relacionats amb l'avaluació són els següents.

TAULA 11. CRITERIS DE QUALITAT PER AVALUAR LES ACTIVITATS D'EDUCACIÓ AMBIENTAL

- Es disposa d'un registre de possibles incidències, queixes o suggeriments detectades durant l'activitat per a garantir la seva adaptació i millora contínua
- Es disposa d'eines de valoració de les activitats.
- L'educador/a fa un tractament dels resultats dels qüestionaris dels responsables i/o assistents participants.
- L'educador/a fa una valoració de l'activitat i del grup i proposa millores.
- En cas de centres educatius, l'educador/a fa un seguiment de la utilitat del treball posterior a l'aula.

Font: Pla estratègic sobre educació i voluntariat ambiental als Parcs Naturals 2019-2022.

Els qüestionaris d'avaluació de les activitats s'han d'adaptar a cada tipus de destinatari i d'activitat. A les activitats amb un responsable de grup (escoles, grups de lleure, etc.) les avaluacions són fàcils de fer perquè els mestres estan més habituats a emplenar qüestionaris d'avaluació (que haurien de ser el més curts possible).

En canvi, a les **activitats obertes al públic en general** (sense un responsable) és més difícil dur a terme una avaluació formal perquè als participants no els sol interessar emplenar fulls en acabar l'activitat. En aquests casos, funciona millor una avaluació informal (de paraula) en un clima de confiança, o un qüestionari senzill que es pot emplenar uns dies després a través del correu electrònic (en el marc d'un missatge d'agraïment, per exemple). També es pot plantejar elaborar un qüestionari de satisfacció de visitants i demanar només a una selecció de persones (que hagin participat en diverses activitats) que l'emplenin, de manera que es pot detectar el nivell de satisfacció respecte a diferents temes i rebre millores a introduir.

D'altra banda, **no s'ha oblidar l'alumnat**, atès que quasi mai se li permet avaluar; una possibilitat seria que qualsevol activitat acabés amb una breu conversa amb ells per esbrinar allò que més els ha agradat i el que no, detectar si han après continguts, etc. Amb alumnes de més edat es poden utilitzar qüestionaris d'avaluació. L'avaluació per part de l'alumnat també pot ser especialment interessant quan es planteja una activitat nova o quan hi ha interès en replantejar-ne algunes d'existents.

Finalment, és important que el propi educador/a faci una avaluació de l'activitat i del grup, si escau a partir d'un model pautat, que també serveixi per plantejar propostes de millora. I, en la mesura del possible, cal fer **retorn dels resultats** de les avaluacions a les persones que han contestat els qüestionaris (per tal que vegin que ha estat útil la seva valoració).

4.3.2. Criteris segons destinataris

Els criteris, agrupats segons tipus de destinataris, es descriuen a fons a l'Annex 1 d'aquest Pla. Sintèticament, són els següents:

Centres educatius locals

- Apostar per un programa específic per als centres educatius locals
- Promoure un treball continuat amb l'alumnat
- Diversificar l'oferta d'activitats dins i fora dels centres
- Oferir un servei pedagògic personalitzat als centres
- Generar i aprofitar oportunitats per fer treball per projectes al Parc Natural

Població local i entitats no lucratives d'àmbit local

- Identificar projectes d'entitats locals amb els quals cercar sinergies
- Disposar d'un catàleg general d'activitats flexible
- Pensar en les famílies i la gent gran amb activitats lúdiques i temàtiques atractives
- Fomentar la participació d'experts del territori en les activitats ofertes
- Utilitzar equipaments municipals o els propis locals de les entitats
- Aprofitar festes i efemèrides locals per visibilitzar el Parc Natural

Agents econòmics i professionals d'àmbit local

- Elaborar i difondre bones pràctiques amb associacions professionals

- Aprofitar l'instrument de la CETS per sensibilitzar el sector turístic
- Promoure i desenvolupar projectes de dinamització local
- Fomentar la participació de professionals vinculats al territori en programes d'educació ambiental
- Formar i capacitar els professionals dels sectors

Administracions locals

- Disposar d'interlocutors clars amb qui tenir un tracte personalitzat
- Oferir informació i formació continuada i actualitzada al personal municipal
- Establir sinergies amb projectes educatius i culturals municipals

Visitants i turistes

- Cercar una bona coordinació entre el pla estratègic d'educació i voluntariat ambiental i els instruments vigents o en redacció per planificar l'ús públic i el turisme com ara la CETS
- Disposar d'un bon coneixement de la demanda turística
- Mostrar l'oferta turística de manera més clara i més ben segmentada
- Dissenyar activitats específiques per a famílies
- Oferir activitats específiques a la gent gran
- Oferir o donar suport i seguiment a activitats específiques per a empreses
- Aprofitar activitats de caire festiu i efemèrides
- Diversificar les temàtiques
- Apostar pels idiomes
- Avaluar també les activitats dirigides a visitants i turistes

4.4. Adaptacions a introduir al Programa d'educació ambiental i noves orientacions estratègiques

Els principals canvis i adaptacions a introduir al Programa d'educació ambiental vigent, així com les orientacions estratègiques clau en matèria d'educació ambiental, són:

- Disgregar el programa actual en **dos nous programes** adreçats a dos destinataris específics: centres educatius locals, i població i entitats locals.
- Redactar els dos nous programes aprofitant l'experiència acumulada, **considerant els criteris previstos al Pla estratègic sobre educació i voluntariat ambiental als Parcs Naturals 2019-2022**, i integrant les orientacions que es plantegen tot seguit.
- Aprofitar la redacció del **nou programa d'educació ambiental dirigit als centres educatius locals** per:
  - Integrar els missatges clau que han definit el Pla de comunicació del Parc Natural i aquest Pla estratègic (vegeu apartats 8.1.3 i 8.2).
  - Renovar les activitats i els mètodes pedagògics, que en molts casos han quedat antiquats (xerrades, tallers, sortides de camp, etc.). Incloure jocs, activitats més interactives i divertides.
  - Renovar les temàtiques considerant les problemàtiques de conservació identificades a l'apartat 2.2.
  - Promoure activitats i projectes que permetin un treball més continuat i aprofundit amb l'alumnat (i no tant puntual com ara), sobretot en aquelles

- escoles que estan més properes al Parc Natural (Alfara de Carles, Paüls, les de la Terra Alta, etc.).
- Promoure i facilitar que es duguin a terme activitats prèvies i posteriors a l'activitat que fan els educadors del Parc amb l'alumnat.
  - Engrescar l'alumnat fent referència a la repercussió directa de les seves accions concretes.
  - Aprofitar la sensibilització de l'alumnat per, d'alguna manera, sensibilitzar també les famílies.
  - Pensar en activitats específiques per a secundària basades, també, en l'ús de les xarxes socials.
  - Crear programes d'intercanvi amb altres pobles rurals europeus.
  - Redactar el nou programa de manera participada, amb la col·laboració de les empreses d'educació ambiental adjudicatàries i amb el suport dels centres educatius més implicats i també dels CRP (vegeu apartat 7.3).
- Aprofitar la redacció **del nou programa d'educació ambiental dirigit a la població i les entitats locals** per:
    - Integrar els missatges clau que han definit el Pla de comunicació del Parc Natural i aquest Pla estratègic (vegeu apartats 8.1.3 i 8.2).
    - Dissenyar activitats específiques pensant en aquest destinatari (ja que, com s'ha dit, en el programa vigent les activitats per a aquest públic són les mateixes que per a visitants i turistes). Això comporta que les activitats tinguin algun lligam directe o indirecte amb les tradicions locals, manifestacions culturals, espais històrics, oficis ancestrals, etc.
    - Dissenyar activitats en què hi puguin tenir un paper rellevant persones expertes del territori (de l'àmbit de la pagesia, la ramaderia, cellers, obradors, cultura, etc.), cosa que contribueix a empoderar-les i fer-les participants de les accions promogudes pel Parc Natural.
    - Utilitzar equipaments municipals o els propis locals de les entitats per dur a terme algunes de les activitats.
    - Aprofitar festes i efemèrides locals per visibilitzar el Parc Natural. Incrementar la presència del Parc Natural en les activitats organitzades pels municipis; per exemple, duent a terme xerrades regulars per part del personal del parc per explicar els projectes actius.
    - Dissenyar i/o organitzar les activitats amb el suport de les entitats locals (tant públiques com privades.)
  - **No es preveu elaborar un programa específic destinat a visitants i turistes.** De fet, es considera que l'òrgan gestor hauria d'oferir activitats turístiques de manera molt ocasional ja que aquest és un nínxol de treball de les empreses de guiatges interpretatius.

Això no treu que el Parc Natural es coordini amb aquestes empreses (gràcies als instruments previstos a la CETS que s'estan començant a impulsar) en aspectes relacionats amb continguts, missatges i criteris de qualitat, entre d'altres. També, i en el marc de la CETS, el Parc Natural pot orientar les empreses de guiatges per tal que generin activitats innovadores i més imaginatives (que també integrin altres sectors com el del producte local), i també pot oferir una promoció diferenciada d'aquelles empreses que acreditin un compromís ferm amb els valors del Parc Natural.

4.5. Accions previstes per enfortir l'educació ambiental

Aquest Pla estratègic proposa que només s'elaborin programes per a uns destinataris concrets (centres educatius locals, d'una banda, i població i entitats locals, d'una altra), mentre que per a d'altres seran suficients instruments de planificació i programació més senzills o accions d'altres tipus.

Centres educatius

EA1. Elaborar i implementar un programa específic d'educació ambiental dirigit als centres educatius locals i avaluar-lo periòdicament

A partir de les mançanes i millores identificades a l'apartat 4.2 d'aquest Pla, dels criteris de qualitat establerts a l'apartat 4.3 i de les orientacions indicades a l'apartat 4.4, caldrà elaborar un programa específic d'educació ambiental adreçat als centres educatius locals que inclogui una oferta diversa i atractiva d'activitats i de treball continuat amb l'alumnat.

Aquest programa s'hauria de redactar amb la col·laboració de les empreses adjudicatàries del servei d'educació ambiental del Parc Natural dels Ports (per aprofitar la seva experiència) i amb la participació de personal docent d'alguns centres educatius locals.

El programa s'haurà d'actualitzar/renovar cada 5 anys (aproximadament) a partir de les reflexions i propostes que sorgeixen de les avaluacions anuals i de l'avaluació conjunta.

EA2. Promoure projectes en els centres educatius locals (crèdits de síntesi, treballs de recerca, servei comunitari, etc.) sobre temàtiques vinculades al Parc Natural

Aquests projectes haurien de ser de caire pràctic, orientats a l'acció, i s'haurien d'integrar en la mesura del possible en estudis i projectes de gestió que ja tinguin en marxa el Parc Natural (i que tinguin atractiu i potencial pedagògic) com ara el del seguiment de l'àliga calçada. També haurien d'aprofitar, en la mesura del possible, els equipaments i recursos pedagògics disponibles al Parc Natural (vegeu capítol 6).

EA3. Programar accions formatives per al professorat dels centres educatius locals amb el suport dels CRP i el Programa Escoles Verdes

Aquestes accions formatives tenen l'objectiu de sensibilitzar sobre els valors i la gestió del Parc Natural, donar a conèixer l'oferta d'activitats, de recursos pedagògics i d'equipaments disponibles. I, en definitiva, divulgar l'enorme potencial educatiu i pedagògic del Parc Natural. En la mesura del possible, caldria que aquestes accions formatives estiguessin ben estructurades i calendaritzades en el marc d'un programa específic.

Per programar aquestes accions, i també per difondre-les, seria òptim col·laborar amb els CRP (Centres de Recursos Pedagògics) de les quatre comarques (vegeu apartat 7.3 d'aquest Pla) i, també, valorar sinèrgies amb el Programa Escoles Verdes (per exemple, integrant càpsules formatives en els seminaris de formació del Programa Escoles Verdes o dedicar a aquesta finalitat una trobada temàtica de les previstes pel Programa).

Població local, agents socioeconòmics locals i administracions locals, visitants i turistes

EA4. Elaborar i implementar un programa específic d'educació ambiental per a la població i les entitats locals amb una oferta d'activitats atractiva i vinculada a esdeveniments locals

A partir dels criteris de qualitat establerts a l'apartat 4.3 d'aquest Pla, caldrà elaborar, implementar i avaluar periòdicament (a ser possible de manera compartida amb els destinataris) un programa específic per a població i entitats locals.

Aquest programa haurà d'incloure una oferta diversa i atractiva d'activitats gratuïtes que s'anirà renovant segons les necessitats dels seus destinataris i de la gestió del Parc Natural. Les activitats poden ser pròpies del Parc o bé es poden emmarcar en altres actes o esdeveniments organitzats per entitats i administracions locals (fires, programes culturals, festes majors, etc.). L'organització de les activitats ha de comptar amb la col·laboració d'entitats locals d'àmbits diversos (culturals, esportives, de lleure, etc.).

EA5. Dissenyar una oferta d'activitats específica per a famílies en el marc dels programes dirigits als centres educatius locals i la població local

Incloure activitats tipus gimcanes, jocs o tallers de descoberta, per exemple, especialment pensades per a famílies i, si escau, ajustar la durada i horari a les necessitats i interessos d'aquest tipus de públic. Aquestes activitats es poden incloure a l'Agenda d'activitats (identificant clarament a qui van dirigides) o bé programar "a la carta" (oferir-les als centres educatius locals, o als ajuntaments i altres entitats locals).

EA6. Articular estratègies de difusió i formació adreçades als agents socioeconòmics d'àmbit local per afrontar certes problemàtiques que afecten el Parc Natural

En primer lloc, caldrà identificar aquelles pràctiques específiques dels agents econòmics (caçadors, ramaders, empreses turístiques...) que cal que facin diferent, perquè poden ser un problema per a la conservació. Les pràctiques recollides a l'apartat 2.2 d'aquest Pla són un bon punt de partida. També caldrà determinar si algunes d'aquestes pràctiques són compartides amb altres ENPE per avaluar si es poden articular estratègies compartides.

A partir d'aquí, resulta clau elaborar codis de bones pràctiques específics per a diferents sectors o col·lectius (que no han de ser gaire llargs i complexos, sinó tot el contrari, breus i amb un format visual i atractiu). Resulta clau que aquests codis s'elaborin conjuntament amb representants dels propis sectors, implicant-los així en la cerca compartida de solucions. En el cas del sector turístic, aquests codis s'haurien de fer en el marc de la CETS.

Un cop elaborats aquests codis, cal aplicar una doble estratègia: difondre'ls amb materials informatius i programar càpsules informatives/formatives adreçades als agents de cada sector que incloguin visites sobre el terreny.

Caldrà fomentar, sempre que sigui possible, que aquestes accions es facin de manera coordinada entre diferents ENPE i fins i tot a escala de tot el país, tal com s'ha fet, per exemple, amb el codi de bones pràctiques per a les curses de muntanya.

EA7. Dissenyar i executar un programa anual de trobades amb representants i personal tècnic de les administracions locals

Com a pas inicial, cal identificar per a cada administració local (principalment ajuntaments i consells comarcals) quins són els interlocutors clars amb qui tenir un tracte personalitzat (a poder ser, dels àmbits de gestió del medi ambient, el turisme i/o la comunicació). A partir d'aquí, fora bo programar un mínim d'una trobada anual (ampliable a una segona segons com vagi la primera) per compartir inquietuds, oferir-los informació i formació continuada i actualitzada sobre els reptes i les línies de gestió del Parc Natural, i establir sinergies amb projectes educatius i culturals municipals.

EA8. Establir aliances amb programes educatius o de lleure municipals per integrar continguts o propostes didàctiques del Parc Natural

Caldrà conèixer l'oferta de casals d'estiu i activitats extraescolars dels municipis del Parc Natural per avaluar la integració d'activitats educatives de coneixement, descoberta i millora de l'espai protegit, ja sigui des dels programes propis de l'òrgan gestor, com per part d'empreses i entitats d'educació ambiental. Existeix una experiència de referència al Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa.

EA9. Articular accions formatives i generar recursos per garantir que la informació turística i els guiatges turístics vinculats al Parc Natural incloguin elements interpretatius i pedagògics

Aquesta acció, d'entrada, s'hauria d'articular en el marc del pla d'acció (a 5 anys vista) que s'elaborarà per obtenir l'acreditació de la CETS. Va dirigida tant al sector públic (personal de les oficines municipals i comarcals de turisme, i dels propis centres d'informació del Parc) com al sector privat (allotjaments, empreses d'ecoturisme, empreses de turisme actiu, etc.).

A tots els agents que ofereixen informació turística se'ls hauria d'oferir **materials i recursos** que els permetessin divulgar adequadament els atractius i els equipaments que ofereix el Parc Natural, els temes clau, el relat, així com els comportaments responsables que caldria assumir quan es visita el Parc, especialment en aquells paratges més fràgils o concorreguts (com ara els rius i gorgs). És per això que els recursos existents haurien d'estar ben organitzats i fàcils de trobar a la pàgina web (acció ERP7) i també caldria crear-ne de nous (accions ERP5 i ERP6).

D'altra banda, en el cas dels guiatges turístics (i especialment els ecoturístics), caldria dissenyar i oferir a les empreses i guies **programes formatius** relacionats amb les tècniques d'interpretació del patrimoni i també càpsules formatives sobre les problemàtiques de conservació del Parc Natural i els missatges clau que l'òrgan gestor voldria que es difonguessin. En aquest sentit, caldria valorar si organitzar cursos de Bon Coneixedor del Parc Natural destinats a professionals en actiu (tal com fan altres espais naturals protegits).

Així mateix, i en el marc d'una col·laboració recent amb el CFGS educació i control ambiental que s'ofereix a l'Institut d'Estudis Professionals Aquícoles i Ambientals de Catalunya de Sant Carles de la Ràpita, caldria consolidar la inclusió d'unitats específiques sobre els parcs naturals dels Ports i del Delta de l'Ebre dins el programa formatiu d'aquest títol (que acredita per fer guiatges al medi natural). Aquesta acció, prevista a l'estratègia EsNatura, s'iniciarà el curs 2021-2022. A més, caldria promoure que qui cursés aquestes unitats (i altres relacionades amb els guiatges) esdevingués guia acreditat d'aquests parcs naturals.

5. SUPORT A ACCIONS DE VOLUNTARIAT AMBIENTAL

El voluntariat ambiental, tot i considerar-se un instrument d'educació ambiental —a més d'una via per fomentar la participació ciutadana—, es tracta en aquest Pla com un àmbit diferenciat del de l'educació ambiental perquè presenta una sèrie d'especificitats. Destaca, sobretot, el fet de disposar d'una legislació pròpia (Llei 25/2015).

5.1. El voluntariat forestal al Parc Natural (2004-2011)

Entre els anys 2004 i 2011 el Parc Natural dels Ports va tenir un grup de voluntariat propi, que va arribar a ser de 13 persones en el seu moment més actiu. En aquell període, les demandes que rebia el Parc Natural per fer-hi voluntariat es canalitzaven a través del **voluntariat forestal**, una figura que va establir el llavors Departament de Medi Ambient, qui pagava una assegurança, i es gestionava des del Servei de prevenció d'incendis.

Les persones passaven un examen psicotècnic i feien una entrevista per fer-se voluntaris. Un cop superats, rebien uns cursos gratuïts de formació (prevenció incendis, construcció caixes-niu) i se'ls cedia un uniforme (jaqueta, pantalons, etc.). Els voluntaris signaven uns documents de compromís de bones pràctiques (un de general com a voluntariat forestal i un d'específic del Parc Natural dels Ports) i havien de participar en un mínim d'activitats anuals (si no ho feien, se'ls donava de baixa).

El Parc Natural dels Ports demanava al Servei de prevenció d'incendis les persones que necessitava com a voluntaris i al final d'any enviava un informe amb les activitats realitzades. També des del Parc se'ls pagava la benzina i els materials necessaris.

Durant aquell període els voluntaris del Parc Natural van fer accions d'informació i sensibilització en èpoques d'alta freqüentació, campanyes d'instal·lació (i desinstal·lació) de caixes niu, edició de mapes de regulació de l'escalada, neteges de refugis i àrees recreatives, etc.

El Parc formava els voluntaris en aspectes de flora, fauna, boscos, etc. El tècnic d'ús públic es reunia amb dos dels voluntaris per coordinar accions; i aquests dos voluntaris feien de pont amb la resta.

Quan va arribar la crisi econòmica de 2008, la figura de voluntariat forestal es va suprimir. Des del Parc Natural dels Ports es va animar els voluntaris a constituir-se com a associació, però la iniciativa no va prosperar.

5.2. Context legal i rols de l'òrgan gestor

La Llei 25/2015 del voluntariat i de foment de l'associacionisme estableix que **la gestió de programes de voluntariat i de persones voluntàries, així com l'execució de les accions vinculades, correspon, exclusivament, a les entitats sense ànim de lucre**. Aquesta és la base, segons la Llei, del model català de voluntariat. Així doncs, els òrgans de gestió dels espais naturals protegits, en tant que unitats integrades en l'Administració pública, no poden gestionar directament voluntaris.

La Llei, però, demana a les Administracions públiques que es vinculin als programes i projectes de voluntariat de les entitats, exercint les funcions següents:

- Sensibilització i promoció: convidar la ciutadania a involucrar-se i vincular-se a les propostes de voluntariat de les entitats, i promoure, reconèixer i visualitzar les entitats que despleguen els projectes.
- Foment i suport: donar suport a les entitats en el seu funcionament i la seva gestió, per tal que puguin treballar en la seva missió.
- Coordinació (pont) entre les entitats i la ciutadania: facilitar espais i eines perquè les entitats arribin més i millor a la ciutadania.
- Garantia del model i de la legalitat: ser garants del compliment del marc legal.

Aquest marc legal obliga les Administracions a renunciar a programes propis als quals hi havien vinculat voluntaris. Ara bé, la Llei obre la porta a les Administracions (i per tant als òrgans gestors dels parcs naturals) a organitzar i gestionar "campanyes puntuals" que mobilitzin la ciutadania. En aquest cas, les persones que s'hi vinculin poden ser gestionades des dels poders públics sense incomplir la llei, ja que la participació dels ciutadans rep un tractament legal diferenciat (de fet, exclòs i fora de l'àmbit de la llei), fonamentat justament en el caràcter esporàdic i puntual de la seva acció.

Tenint en compte els objectius fixats per al voluntariat ambiental a l'apartat 3.1 d'aquest Pla estratègic, i considerant les especificats establertes per la Llei 25/2015, aquest Pla proposa **quatre rols o àmbits d'actuació de l'òrgan gestor del Parc Natural en relació amb el voluntariat**:

- Establir marcs de participació i col·laboració amb les entitats amb voluntariat que permetin teixir i consolidar complicitats.
- Oferir suport a les entitats amb voluntaris per a l'organització d'accions sobre el terreny, i garantir que aquestes accions encaixin amb els objectius i les línies de gestió del propi Parc Natural.
- Organitzar, directament per part de l'òrgan gestor, accions o campanyes puntuals.
- Gestionar les demandes de voluntariat que rebí el propi òrgan gestor.

Aquest model de col·laboració requereix l'assumpció prèvia d'uns **principis bàsics per part dels òrgans gestors dels ENPE**, que serien els següents:

- Diàleg i coordinació amb diverses entitats i entitats diverses.
- Capacitat d'adaptació a les necessitats i demandes de les entitats (amb la limitació que les demandes han de ser coherents amb la normativa i les línies de gestió de cada ENPE).

- Voluntat d'arribar a consensos.
- Treball conjunt amb les entitats entès com una oportunitat d'obrir les portes de la gestió a la participació i de planificar projectes compartits.
- Relació amb les entitats que aspiri a ser *win win* (en la que tothom hi guanya).

5.3. Inventari d'entitats de voluntariat ambiental

Al Parc Natural dels Ports existeixen poques entitats que duguin a terme accions amb voluntariat. Les poques entitats actives organitzen accions de manera molt puntual i mobilitzen poques persones voluntàries.

D'acord amb el qüestionari en línia, les persones que el van respondre consideren majoritàriament que el número d'accions de voluntariat que tenen lloc cada any a l'àmbit d'influència del Parc Natural, tenint en compte les necessitats, és clarament insuficient. Creuen que cal més coordinació entre agents per enfortir el voluntariat i més difusió i promoció de les campanyes de voluntariat.

Les principals entitats sense ànim de lucre —d'àmbit local, comarcal o provincial/nacional— que organitzen accions de voluntariat ambiental al territori del Parc Natural o a la seva àrea d'influència són:

- Picampall: censos, marató ornitològica, etc.
- GEPEC: execució voluntària d'activitats d'educació ambiental.
- Graellsia: alguna acció relacionada amb el Projecte Rius, però potser estan inactius.
- Lo Teixet: existeix, però estan inactius.
- Associació locals de joves, dones, etc.: col·laboracions molt locals amb ajuntaments.
- Grups excursionistes: UEC Tortosa i Centre Excursionista Refalgarí, sobretot.
- Institut Català d'Ornitologia – ICO: itineraris del SOCC.
- Voluntaris de la Caixa: fa uns anys s'havien fet plantacions d'arbres.
- Fundació Catalunya – La Pedrera.

Al qüestionari elaborat per a aquest Pla també es van citar les entitats següents:

- Associació CEN
- Arrelades
- La Joca
- Trail-Roquetes
- Obre't Ebre
- Ecomuseu dels Ports
- ÍNCLITA (Mas de Burot)
- Salvem Lo Montsià
- Centres docents
- Associació de Voluntaris del Parc Natural del Delta de l'Ebre.
- SEO/BirdLife
- Centre d'estudis de la Sènia i d'altres municipis (més aviat voluntariat cultural).

5.4. Projectes i actuacions de gestió del Parc Natural que podrien incorporar voluntariat ambiental

El model proposat requereix unes mínimes tasques de planificació prèvia que ha d'assumir l'òrgan gestor del Parc Natural i que són:

- Assignar un responsable tècnic de coordinació i gestió del voluntariat que compti amb el suport de la direcció i d'altres tècnics especialitzats del Parc Natural. En aquest cas, hauria de ser l'àrea d'ús públic.
- Identificar programes, projectes i accions del Parc Natural (tant en l'àmbit de la conservació i el desenvolupament local com de l'ús públic i la sensibilització) que poden rebre el suport del voluntariat i que podrien ajudar a canalitzar i donar resposta a les possibles demandes de les entitats (i també de la ciutadania).
- Integrar els projectes associats al voluntariat dins els plans anuals d'accions del Parc Natural i en els futurs plans de gestió a elaborar.
- Disposar d'un inventari actualitzat d'entitats de voluntariat que actuen al Parc Natural.

En el cas concret d'accions de voluntariat que tingui lloc en ENPE, cal tenir en compte que sempre haurien de ser tasques de suport a l'equip gestor i sota la seva supervisió. Aquestes accions poden ser moltes i diverses i abastar diferents àmbits i tasques concretes

TAULA 12. TIPUS D'ACCIONS GENÈRIQUES DE VOLUNTARIAT ALS ENPE

- Activitats d'educació ambiental i difusió: sensibilització en bones pràctiques, valors del parc, etc.
- Detecció i seguiment de paràmetres naturals: espècies al·lòctones i/o endèmiques, control d'aigua, paràmetres meteorològics, repoblacions, catalogació d'espècies singulars, etc.
- Millora i manteniment del patrimoni natural: obertura d'espais oberts, aclarides, muntatge i col·locació de caixes niu, etc.
- Millora i manteniment d'elements de patrimoni cultural: catalogació elements, fonts, barraques de vinya, recs, basses, murs de pedra seca, etc.
- Manteniment de camins, d'itineraris i senyalització.
- Neteja i/o restauració d'espais degradats.
- Seguiment d'ús i freqüentació de l'espai: recompte d'usuaris, ús accessos, circuits de freqüentació, enquestació, detecció d'hàbits, etc.

En els cas de les entitats amb un coneixement expert sobre el seu àmbit d'acció les possibilitats d'actuació són majors, com ara:

- Estudi i detecció i de paràmetres naturals o elements de patrimoni
- Projectes de zona i/o equipament.
- Custòdia o apadrinament de zones o àmbits concrets (fauna o flora): tasques relacionades amb la seva conservació i preservació.
- Col·laboració en l'elaboració de materials de divulgació: proposta de temes, aportació als continguts, etc.

Font: Xarxa de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona - Comissió d'Ús Social (CUS) (2015).

En el cas específic del Parc Natural dels Ports, l'òrgan gestor ha elaborat en el marc d'aquest Pla un catàleg de possibles tasques que es podrien abordar amb accions de voluntariat (organitzades per entitats), i un altre catàleg d'espais propers als límits del parc natural o de fàcil accés (pista asfaltada) on desenvolupar-hi accions de voluntariat.

TAULA 13. TASQUES QUE ES PODRIEN ABORDAR AMB ACCIONS DE VOLUNTARIAT

Àmbit / tasques	Detall
Donar suport als serveis d'informació i educació ambiental	<ul style="list-style-type: none"> Als centres de visitants i punts d'informació, en les èpoques de més afluència de visitants Als centres de visitants i punts d'informació, oferint visites guiades a les sales d'exposició <i>In situ</i>, en èpoques de campanyes informatives específiques (estiu-bany, tardor-bolets, hivern-neu, Estrets-escalada, zel cabra salvatge, etc.) En fires, festes, aplecs, trobades, etc., amb un estant del Parc o sense, fent activitats d'educació ambiental per a infants o informant sobre el Parc.
Censos i seguiments de fauna i flora	<ul style="list-style-type: none"> Censos de duc, cranc de riu i altres espècies. Recol·lecció de cites d'escurçó ibèric i llagost pedra Revisió i manteniment de caixes niu de passeriformes forestals Inventaris d'espècies al·lòctones i invasores.
Detecció i/o erradicació espècies exòtiques invasores	Sense detall
Inventariat d'elements de patrimoni cultural	<ul style="list-style-type: none"> Inventari de patrimoni en pedra seca (wikipedra) Inventari d'altre patrimoni construït (teuleria, fabrica de guix, sèquies...)
Neteja de brossa i deixalles	<ul style="list-style-type: none"> Campanyes de neteja en entorns de refugis, àrees de lleure i recreatives, fonts, etc. Identificació d'elements negatius del paisatge i inventariat
Ampliació de l'arxiu fotogràfic	<ul style="list-style-type: none"> Sortides fotogràfiques per nodrir el fons fotogràfic del Parc. Es poden penjar al Flickr del Parc i a Wikimedia commons amb llicències Creative Commons. Es poden aprofitar campanyes com Wiki Loves Earth. Suport en la identificació i descripció de fotografies del fons actual.
Recopilació de foto antiga	<ul style="list-style-type: none"> Organització de tallers per a la recopilació de foto antiga de paisatge, activitats, costums... Es poden fer en col·laboració amb Biblioteques, Centres d'Estudis locals o amb els Tallers i Jornades de Memòria Oral del Departament de Cultura
Suport a tasques de manteniment que no requereixin ús de maquinària de risc	<ul style="list-style-type: none"> Determinades tasques de manteniment de senyalització

Font: òrgan gestor del Parc Natural dels Ports.

A banda d'aquest catàleg d'accions, se'n podrien considerar d'altres proposades per les persones que van respondre el qüestionari en línia:

- Plantació d'arbres
- Manteniment de senders d'ús local
- Recompte de visitants (per conèixer la capacitat de càrrega)
- Recuperació de masos i marges
- Restauració de murs de pedra seca

TAULA 14. CATÀLEG DE ZONES DEL PARC NATURAL DELS PORTS IDÒNIES PER FER-HI VOLUNTARIAT

Zona / espai	Detall
Centres de visitants (CV) i Punts d'informació (PI) del Parc Natural	<ul style="list-style-type: none"> • CV del PNP al Baix Ebre (Roquetes) • CV del PNP al Montsià (La Sénia) • CV del PNP a la Terra Alta (Prat de Comte) • PI del PNP al Molí de l'Oli (Arnes) • PI del PNP a l'Ecomuseu dels Ports (Horta de Sant Joan) • PI del PNP a ca la Pelo (Paüls) • PI del PNP al Museu de la Pauma (Mas de Barberans)
Alberg i Centre d'Educació Ambiental del PNP (Alfara de Carles)	Sense detall
Principals accessos al Parc amb vehicle, aparcaments, àrees de lleure i recreatives	<ul style="list-style-type: none"> • Coll de la Creu (Arnes) • Aparcament dels Biarnets (Arnes) • Cruïlla camí de les Roques de Benet i la Franqueta (Horta de Sant Joan) • Aparcament de Lliberós (Horta de Sant Joan) • Àrea de lleure de la Franqueta (Horta de Sant Joan) • Estació de la Via Verda – Àrea de lleure de la Vall de la Jepa (Prat de Comte) • Àrea recreativa de Sant Roc (Paüls) • Àrea de lleure de la Font Nova (Alfara de Carles) • El Toscar (Alfara de Carles) • Àrea de lleure de Cova Avellanes (Roquetes) • Aparcament de la Caramella (Roquetes) • Cruïlla camí de les Carroveres i la Vall (Roquetes – Mas de Barberans)

Font: òrgan gestor del Parc Natural dels Ports.

5.5. Accions previstes de suport i col·laboració amb les entitats de voluntariat

Atès que el principal repte és el de la coordinació, hi ha diverses vies per establir relacions de col·laboració entre l'òrgan gestor del Parc Natural i les entitats de voluntariat que actuen en l'àmbit d'influència del Parc Natural.

Malgrat que ja existeixen espais o òrgans de participació dels agents socials vinculats al Parc Natural, aquest Pla aposta per crear-ne un de nou dedicat específicament al voluntariat, que es podria anomenar **taula de voluntariat ambiental**. En aquest sentit, cal tenir en compte que el desembre de 2020 es va crear la Taula de Voluntariat Ambiental del Parc Natural del Delta de l'Ebre, una de les dues primeres de tot el país.

Atesa la proximitat entre el Parc Natural dels Ports i el del Delta de l'Ebre, pren força sentit crear una taula conjunta entre els dos espais protegits. D'arguments favorables a aquesta possibilitat —més enllà de la proximitat geogràfica— no en falten: l'empenta que ja disposa el Parc Natural del Delta de l'Ebre en l'àmbit del voluntariat podria arrossegar l'entorn dels Ports (el podria motivar), moltes de les entitats que actuen en aquell parc natural són les

mateixes que actuen al Parc Natural dels Ports, hi ha bona relació entre els dos òrgans gestors i ja existeixen precedents de col·laboració en l'àmbit del voluntariat, i per al voluntari/voluntària l'opció de tenir dos espais tan contrastats també ho faria atractiu. Ara bé, el perill de fer-ho junts és que es podria diluir el paper del Parc Natural dels Ports i que aquest Parc no pogués "seguir el ritme".

Feta aquesta anàlisi, s'aposta per integrar el Parc Natural dels Ports a la Taula del Parc Natural del Delta de l'Ebre per acabar constituint, en el termini màxim de dos anys (2022-23), la **Taula de Voluntariat Ambiental dels Parcs Naturals del Delta de l'Ebre i els Ports**.

Els objectius generals d'aquesta Taula serien:

- Cercar complicitats i acords entre els òrgans gestors dels Parcs Naturals del Delta de l'Ebre i dels Ports i les entitats membres de la Taula per dur a terme accions de voluntariat ambiental.
- Establir sinèrgies col·laboratives entre les pròpies entitats membres de la Taula (que puguin redundar en suport mutu durant l'execució d'accions de voluntariat o fins i tot en l'impuls de projectes compartits).
- Garantir que els programes i les accions del voluntariat que promouen les entitats són coherents amb els objectius i les línies de gestió dels dos parcs naturals.
- Fer seguiment de les actuacions relacionades amb el voluntariat.

Les **funcions i/o tasques de la Taula** serien:

- Reunir-se, un mínim de dos cops a l'any, per acordar les tasques següents.
- Planificar i prioritzar, de manera anual, els projectes i les accions de voluntariat ambiental que es duran a terme en l'àmbit territorial prèviament definit.
- Detectar necessitats de les entitats per dur a terme les accions planificades i cercar vies possibles per abordar-les.
- Acordar uns criteris comuns de qualitat i d'execució de les accions, fet que no treu que per a cadascuna de les accions sigui necessari, quan escaigui, la definició de criteris més específics.
- Altres funcions que s'acordin entre els membres de la Taula.

Les accions previstes en aquest eix són:

VA1. Integrar-se a la taula de voluntariat ambiental del Parc Natural del Delta de l'Ebre i convidar entitats locals a formar-ne part

Es proposa que l'òrgan gestor del Parc Natural dels Ports s'integri a la Taula de voluntariat ambiental del Parc Natural del Delta de l'Ebre. Caldrà sol·licitar-ho a l'òrgan gestor del Parc Natural del Delta de l'Ebre, acordar el que faci falta, i fer-ho públic durant una de les reunions de la Taula ja creada.

Un cop es faci efectiva aquesta integració, des de l'òrgan gestor del Parc Natural dels Ports s'hauria de convidar aquelles entitats amb voluntariat més directament vinculades als Ports (identificades a l'inventari descrit a l'apartat 5.3) a formar-ne part.

VA2. Facilitar orientacions tècniques i suport continuat a les entitats que demanin fer voluntariat en l'àmbit del Parc Natural

És important que des del Parc Natural s'ofereixi suport a totes aquelles entitats membres de la Taula que els en sol·licitin quan estiguin dissenyant, organitzant i/o executant accions de voluntariat ambiental. Aquest suport es pot materialitzar de diverses maneres: recursos humans, cessió d'espais, cessió de material, orientacions tècniques, etc.

Des del Parc Natural també s'ha de garantir que les accions del voluntariat que promouen les entitats siguin coherents amb els objectius i les línies de gestió del propi parc natural. Per això, en el moment que es plantegin i programin les accions de voluntariat, l'òrgan gestor s'ha de preocupar per fer arribar als responsables de les entitats orientacions tècniques de caire divers (sobre la idoneïtat o no de la localització de l'acció, l'època en què tindrà lloc, els materials utilitzats, els criteris d'execució, etc.)

VA3. Gestionar les demandes de voluntariat i d'accions d'RSC d'empreses d'acord amb els procediments establerts per a tots els parcs naturals

Les possibles demandes que reben els òrgans gestors d'espais protegits solen ser de tres tipologies:

- **De persones individuals.** Malgrat l'existència d'entitats de voluntariat, pot passar i passa que els propis òrgans gestors dels ENPE reben demandes de ciutadans per col·laborar de manera voluntària amb l'ENPE.
- **D'entitats sense ànim de lucre.** Si les demandes arriben directament d'entitats que volen dur a terme accions de voluntariat, se'ls ha de proposar la participació en el model de col·laboració exposat més amunt.
- **D'empreses.** D'acord amb la Llei 25/2015, aquestes demandes no es podrien considerar voluntariat atès que les persones que hi participen (treballadors/es), tot i que ho fan voluntàriament, no són "voluntaris" pel fet que no estan vinculades a entitats sense ànim de lucre. Aquestes activitats seria millor considerar-les com a accions de Responsabilitat Social Corporativa (RSC). Les demandes solen ser (tot i que no sempre) d'empreses amb una gran capacitat d'actuació.

El *Pla estratègic sobre educació i voluntariat ambiental als Parcs Naturals 2019-2022* estableix els procediments per gestionar les demandes de voluntariat i d'accions d'RSC que reben els òrgans gestors. Un cop enllestits els requisits necessaris per activar aquests procediments, el tècnic responsable de voluntariat del Parc Natural haurà de començar a aplicar-los.

VA4. Elaborar un informe anual de voluntariat i mantenir actualitzat l'inventari d'entitats de voluntariat

Un cop s'hagi creat la Taula de Voluntariat conjunta, l'òrgan gestor del Parc Natural hauria d'elaborar un informe anual que descrigui i avaluï els projectes i accions de voluntariat duts a terme cada any. La **Taula 15** descriu els continguts orientatius que podria tenir aquest informe.

La redacció d'aquest informe s'hauria d'aprofitar per actualitzar, any rere any, l'inventari d'entitats de voluntariat que actuen al Parc Natural dels Ports (vegeu 5.3). Aquest inventari —que es podria materialitzar en un senzill full de càlcul— hauria de recollir, per a cada entitat, informació bàsica: nom oficial de l'entitat, tipus d'entitat (associació, fundació, grup

excursionista, etc.) persona/es de contacte, correu-e, localitat, tipus d'accions de voluntariat que porta a terme, etc.

TAULA 15. CONTINGUTS ORIENTATIUS DE L'INFORME ANUAL DEL VOLUNTARIAT

Capítol	Continguts
1. Dades bàsiques del Parc en relació amb el voluntariat	Inventari d'entitats de voluntariat que actuen al Parc Programes i projectes de l'ENPE que poden rebre (o reben) el suport del voluntariat Tècnics implicats
2. Gestió de les demandes de voluntariat rebudes pel Parc	Núm. de demandes rebudes Anàlisi de com s'han canalitzat aquestes demandes i de si el voluntariat ha acabat fructificant
3. Taula de voluntariat i els marcs de col·laboració establerts	Membres: vigents i nous Reunions efectuades Acords presos Marcs de col·laboració establerts amb entitats concretes
4. Accions de voluntariat organitzades per entitats dins el Parc	Accions efectuades: objectius, entitats organitzadores i col·laboradores, suport donat per part de l'òrgan gestor, núm. participants, resultats obtinguts Núm. accions totals Núm. de voluntaris participants totals Perfils dels voluntaris
5. Campanyes puntuals	Campanyes executades: objectius, entitats organitzadores i col·laboradores, núm. participants, resultats obtinguts
6. Accions d'RSC	Accions d'RSC dins el Parc: objectius, entitats organitzadores i col·laboradores, núm. participants, resultats obtinguts
7. Balanç final	Lliçons apreses Dificultats detectades Millores necessàries
8. Pla d'acció any següent	Accions previstes per a l'any vinent

Font: Pla estratègic sobre educació i voluntariat ambiental als Parcs Naturals 2019-2022.

6. EQUIPAMENTS I RECURSOS PEDAGÒGICS

Més enllà de les activitats dirigides, el Parc Natural disposa d'altres recursos i serveis d'educació, informació i interpretació ambiental que també poden contribuir a assolir els objectius específics d'educació ambiental plantejats per a cadascun dels destinataris.

6.1. Equipaments amb potencial pedagògic

Els principals tipus d'equipaments d'ús públic que poden utilitzar-se amb finalitats pedagògiques són:

- Equipaments amb un ús principal per a l'educació ambiental: aules de natura, granges escola, aules ambientals, centres de documentació, etc.
- Centres de visitants i punts d'informació
- Itineraris senyalitzats i itineraris interpretatius
- Àrees interpretatives
- Miradors interpretatius
- Àrees recreatives (o de lleure)

6.1.1. Equipaments amb un ús principal per a l'educació ambiental

Al Parc Natural existeixen els següents equipaments d'aquesta tipologia:

Alberg i Centre d'Educació Ambiental (CEA) d'Alfara de Carles. Actualment tancat. La reobertura de l'alberg depèn d'una nova concessió pública que es gestiona des dels serveis centrals de contractació del Departament de Territori i Sostenibilitat. Els Serveis Centrals estan pendents de tancar la tramitació per poder treure el concurs. D'acord amb els plecs que s'estan acabant de tramitar, l'empresa que vulgui optar-hi ha de dur a terme dues funcions: la pròpia d'alberguista i un programa d'activitats d'educació ambiental.

Centre de Natura de Cova Avellanès. Està situat a l'antiga casa forestal del paratge de Cova Avellanès, al cor del massís de Port. Durant els anys 2017 i 2018 aquest equipament propietat de l'Ajuntament de Roquetes es va rehabilitar per convertir-lo en un centre de natura per a usos pedagògics. Disposa d'una aula per fer-hi tallers i d'una aula per a audiovisuals. L'entorn, eminentment forestal, també té molt potencial pedagògic. La gestió la porta a terme el Parc Natural amb un conveni amb l'Ajuntament. Per tot això algunes activitats incloses al programa pedagògic del Parc Natural fan ús d'aquest equipament.

Mas de Burot (www.masdeburot.cat). Aquest antic mas dels Ports de finals del segle XIX, a Horta de Sant Joan, va ser rehabilitat i museïtzat per l'ajuntament entre 2017 i 2018. El projecte va retornar l'edificació al seu estat original mitjançant l'ús de tècniques constructives tradicionals i materials naturals. Finalitzada l'obra, l'objectiu era fer el mas visitable per difondre'l com a exemple de bones pràctiques arquitectòniques, així com a nou i valuós actiu turístic per divulgar a visitants i alumnes el mode de vida tradicional dels masos dels Ports i el valor de l'arquitectura rural tradicional.

La gestió del programa d'activitats educatives per a escoles d'aquest equipament havia d'anar a càrrec d'alguna empresa d'educació ambiental, però finalment cap va voler assumir-ho.

En l'àmbit de visites per a adults, un conjunt d'empreses turístiques van fer durant el 2018 una formació específica sobre el projecte Mas de Burot i van rebre l'acreditació per oferir rutes guiades a l'interior del mas i al seu entorn natural. Amb les propostes d'aquestes empreses, es va editar una agenda per als anys 2019 i 2020 amb un ampli ventall d'activitats i experiències d'ecoturisme, cicloturisme, enoturisme i educació ambiental per conèixer el mas i el seu entorn. Les activitats van ser, per exemple: visites guiades, visites teatralitzades, activitats familiars, tallers artesanals, rutes en bicicleta, senderisme interpretatiu, observació i identificació de fauna o tast de vins. Cada activitat tractava la seva temàtica concreta sempre posant en relleu l'arquitectura tradicional i el seu valor per al paisatge del Parc Natural.

Centre de documentació del Parc Natural dels Ports ([web](#)). Aquest centre, situat a la seu administrativa del Parc Natural (a Roquetes), dona suport a la gestió del Parc, al seu coneixement i a la seva difusió. S'encarrega de recollir, ordenar, classificar, tractar i difondre la documentació necessària per a l'estudi, la gestió i la dinamització d'aquest espai natural.

Disposa d'informació en suport paper i en suport digital sobre el Parc Natural dels Ports i sobre altres espais naturals. Abasta un ampli ventall de temàtiques relacionades amb el patrimoni natural i cultural, la gestió d'espais naturals protegits i també monografies i materials sobre educació ambiental.

És una eina especialment útil per al personal propi del Parc i per als seus col·laboradors, però també atén les consultes d'usuaris externs, professionals, estudiosos i interessats en la temàtica del Centre.

Com a centre de documentació de la xarxa d'Espais Naturals de Catalunya, té el fons integrat als catàlegs col·lectius BEG, de biblioteques especialitzades, i al CCUC, de biblioteques universitàries. Forma part de la xarxa catalana de biblioteques i centres de documentació amb fons ambientals DocAmbCat i de la Red de Centros de Información i Documentación Ambiental RECIDA.

6.1.2. Centres de visitants i punts d'informació

La gran extensió del Parc Natural, juntament amb la configuració orogràfica del massís, fan que la distància entre els diferents pobles sigui gran, i faci necessària la divisió del Parc en sectors. D'altra banda, la posició geogràfica i administrativa dels Ports condiciona la quantitat i la tipologia dels usuaris actuals i potencials. D'aquesta manera es configuren tres territoris que coincideixen força amb les tres comarques, i que constitueixen unitats territorials diferenciades pel que fa al seu accés. Tots aquests factors han condicionat l'estratègia de desplegament dels **Centres de visitants (CV) i Punts d'informació (PI)**.

Els CV i els PI són el lloc d'informació i acollida de visitants i són a més espais funcionals, ja que a més de disposar d'un espai de recepció dels visitants, alguns d'ells tenen una exposició permanent, una sala d'actes, una aula de natura o una oficina de gestió. La gestió se sol fer per contracte extern de serveis a empreses de l'àmbit de l'Educació Ambiental.

Al Parc Natural existeixen els següents equipaments informatius (**Mapa 3**):

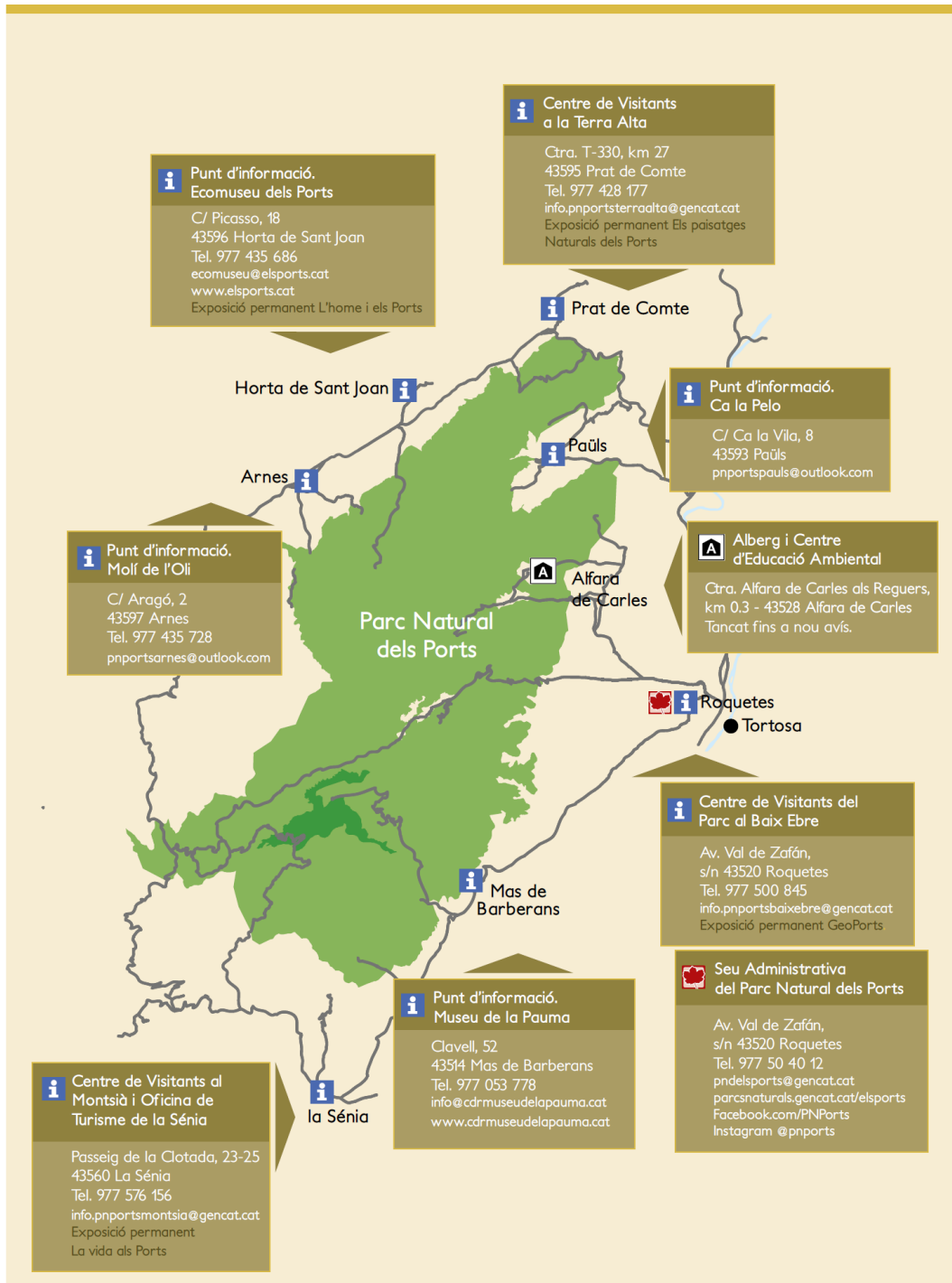
- Centre de visitants (CV) al Baix Ebre (Roquetes). A la planta baixa hi ha el centre de documentació del Parc Natural.
- Centre de visitants (CV) a la Terra Alta (Prat de Comte).
- Centre de visitants (CV) al Montsià (La Sénia).
- Punt d'Informació (PI) Ecomuseu dels Ports (Horta de Sant Joan, Terra Alta)
- Punt d'Informació (PI) Molí de l'Oli (Arnes, Terra Alta)
- Punt d'Informació (PI) Ca la Pelo (Paüls, Baix Ebre)
- Punt d'Informació (PI) Museu de la Pauma (Mas de Barberans, Montsià)

Els tres centres de visitants disposen d'alguns equipaments interpretatius i, concretament, d'**exposicions interpretatives permanents**:

- *"GeoPorts"* al centre de visitants del Parc al Baix Ebre. Exposició interpretativa sobre la història geològica dels Ports i el llenguatge amagat en les seves roques i fòssils. Conté maquetes que permeten visualitzar els camins de l'aigua per l'interior i exterior del massís calcari, una col·lecció de fòssils i altres elements.
- *"Els paisatges naturals dels Ports"* al centre de visitants del Parc a la Terra Alta. Exposició per apropar a la ciutadania els paisatges singulars d'aquest espai natural protegit que compta amb grans extensions on pràcticament s'ha esborrat l'empremta humana, i que permeten imaginar com eren els paisatges que van conèixer els nostres avantpassats més primitius. L'exposició inclou material divulgatiu en diversos formats, com ara monitors, plafons, un vídeo wall i un joc interactiu. Combina textos amb imatges fixes i en moviment i està disponible en 4 idiomes: català, castellà, anglès i francès.
- *"La vida als Ports"* al centre de visitants del Parc al Montsià. Exposició interpretativa permanent que dona a conèixer la importància de tots els éssers vius del massís, tot explicant les peculiaritats i els factors que fan que cadascun d'ells sigui especial. Les plantes i els animals, però també els ambients on viuen, són l'eix principal de la mostra, en un recorregut audiovisual per la vida natural als Ports.

El Punt d'Informació Ecomuseu dels Ports també té una exposició permanent sobre *"L'home i els Ports"*, que disposa d'un muntatge audiovisual.

MAPA 3. CENTRES DE VISITANTS, PUNTS D'INFORMACIÓ I ALTRES EQUIPAMENTS

Font: Revista Cingles. Núm. 9 (2020).

6.1.3. Itineraris senyalitzats i itineraris interpretatius

El Parc Natural dels Ports disposa d'una xarxa de **28 itineraris senyalitzats** que tenen el seu punt d'inici a les àrees de lleure o aparcaments. Recorren diferents ambients del Parc des de boscos de pinassa i pi rojal a matollars mediterranis, zones de congost, cingles o valls conreades.

Els opuscles desplegable dels itineraris s'organitzen per àrees de lleure o zones. Se n'han editat nou, en diferents idiomes. Estan disponibles als centres de visitants i punts d'informació i es poden [descarregar en pdf](#).

Més enllà dels itineraris senyalitzats, existeixen els anomenats **itineraris interpretatius**, que disposen de panells explicatius sobre el terreny i/o de llibrets il·lustrats que en permeten l'autoguiatge. Aquests llibrets, finançats i editats pel Parc Natural, es poden adquirir als centres de visitants i punts d'informació (3 €). Els llibrets ajuden a interpretar la fauna i la flora de les diferents èpoques de l'any i els ecosistemes que es recorren en punts de parada concrets, senyalitzats in situ amb un número que es correspon al número del llibret.

Al Parc Natural dels Ports, els itineraris interpretatius existents són:

- **Itinerari del Mas de Corretja.** Parteix de la zona de lleure de la Franqueta, a Horta de Sant Joan. L'itinerari transcorre per aquest racó boscós, a l'esquerra del riu dels Estrets. L'alzinar, ric en espècies submediterrànies com l'auró i el roure valencià, i els pins de pi negral i de sapi, dominen el paisatge, que al seu torn, presideix el mas de Corretja. Aquest mas, que pren el nom d'una de les darreres famílies que el va habitar, està format en realitat per dos masos junts (el mas de Corretja i el mas de Nasi), i era conegut ja al s. XVII com el mas de la Catalana, un dels més importants dels Ports, ja que era lloc de pas de ramats transhumants entre el Baix Aragó i les terres catalanes regades pel riu Ebre.

L'itinerari, que és circular, té una dificultat baixa. Té una longitud de 3,3 km, un desnivell de 100 m i un temps de marxa d'1 hora.

- **Itinerari de la Cova de Picasso.** També parteix de la zona de lleure de la Franqueta, a Horta de Sant Joan. Es un itinerari curt però amb força elements d'interès. La coveta dels ullals de Morago és una petita balma coneguda avui com la cova de Picasso, ja que el pintor hi va viure durant unes setmanes en la seva primera estada a Horta de Sant Joan. També passa per una antiga explotació de marbre que fou abandonada i que l'any 2005 es va restaurar com una àrea interpretativa.

L'itinerari, que és circular, té una dificultat baixa. Té una longitud de 3,1 km, un desnivell de 80 m i un temps de marxa d'1 hora.

- **Itinerari interpretatiu del Mas de Burot.** Inaugurat a finals de 2020, aquest itinerari circular per l'entorn del Mas de Burot té 8 estacions d'interacció i/o observació on es conceptualitzen tres vessants: els diferents materials utilitzats en l'arquitectura tradicional, la relació dels materials amb el paisatge dels Ports i el mas com a habitatge.

Durant l'itinerari, el visitant va descobrint panells explicatius que informen dels diferents materials emprats en la construcció del mas i la relació d'aquests amb l'entorn. En els 8 espais es poden manipular els diferents materials: la pedra, la fusta, la terra, la ceràmica, el canyís i, a més a més, panells explicatius de la calç i el guix, aquest últim, amb la visita al forn de calç existent a prop del mas.

La dificultat de l'itinerari és baixa, amb una distància de 1.700 m. Transcorre pels bancals situats al voltant del mas, envoltat de marges de pedra en sec, de carrasques i olivers. De fons, les impressionants Roques de Benet i les Gronsos.

Altres itineraris, tot i no disposar d'una interpretació autoguiada més contínua, sí que disposen d'alguns plafons interpretatius en el recorregut:

- **Itinerari del Pla de l'Hedra** (circular, 2h, 7,6 km, 460 m de desnivell): el recorregut mostra el paisatge que dominava els Ports fins a mitjan segle XX. Allò que avui es presenta com un bosc de pi negral de grans dimensions va ser en altres temps un indret intensament humanitzat. Abundaven els bancals conreats, els masos habitats, els corrals per tancar els ramats i les barraques que els pastors feien servir com a refugi.
- **Itinerari de la pedra i l'aigua** (circular, 1h 45m, 5,68 km, 170 m de desnivell): segueix l'antic camí de ferradura que unia Alfara amb el Toscar, amb trams que encara conserven el ferm empedrat. Es passa per la font dels Xorros, per tres ermites, per les ruïnes del castell de Carles, per la fàbrica de Pallarès i per la de Vidre que avui estan abandonades. L'abundància d'aigua a la zona ha permès al llarg de la història la implantació de nombrosos usos productius en aquesta vall. L'itinerari ressegueix el barranc de la Cunca entre alzinars, matollars i sargars.
- **Accés al refugi de Cova Cambra.**

6.1.4. Àrees interpretatives

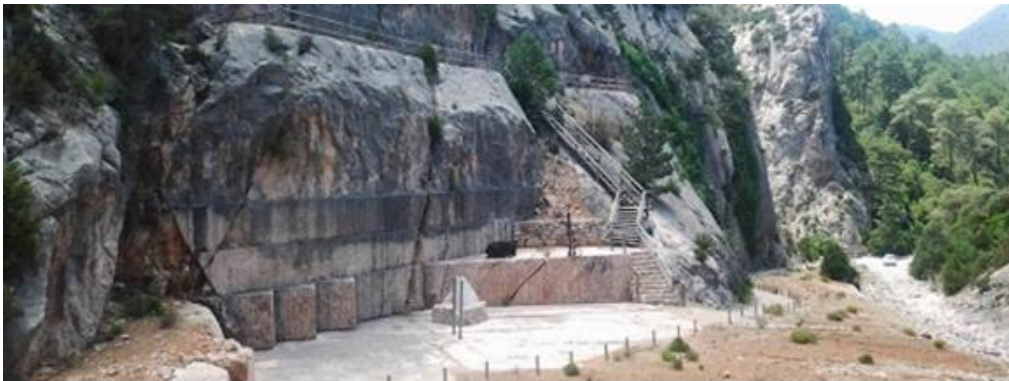
Aquestes àrees són espais amb concentració d'elements interpretatius que tenen per objectiu que els visitants, enmig del recorregut d'un itinerari, facin una parada una mica més llarga de l'habitual. També són espais idonis per fer-hi activitats d'educació ambiental a l'aire lliure amb grups d'escolars o per al públic en general en temps de lleure.

Es diferencien dels itineraris interpretatius perquè concentren la informació interpretativa en un únic espai, de manera que no cal anar caminant i fent aturades progressives, sinó que es basen en una única parada més llarga (i que es pot aprofitar per fer un àpat o reagrupar-se).

Aquestes àrees se situen en un lloc ampli per acollir millor grups mitjans o grans de persones. La ubicació coincideix amb algun element rellevant del recorregut (mas, extractiva a cel obert, mirador, cim, etc.), fet que convida a fer una pausa més llarga. A la vegada són espais que "trenquen" amb la "monotonia" de l'itinerari, generant una certa sorpresa al visitant, ja que de sobte es troba un espai diferent que li desperta l'atenció.

Les àrees interpretatives que hi ha al Parc Natural dels Ports són:

- **Àrea interpretativa de la marbrera d'Horta.** Aquesta àrea aprofita les restes del que va ser una antiga explotació de marbre, amb una cartellera general que explica la història de la marbrera i cinc faristols interpretatius més. L'àrea inclou un bloc de marbre amb una cara polida i una sense polir, peces de ferro del mecanisme de politges utilitzat per tallar el marbre, i dues escales de fusta que donen accés al diferents nivells d'extracció del marbre (i que disposen de baranes de protecció).

- **Àrea interpretativa del Mas de Quiquet.** Espai interpretatiu sobre l'evolució del paisatge de la vall de la Monrala (la que es veu des del Mas de Quiquet estant), des de l'epipaleolític fins a l'actualitat.

Inclou sis taules interpretatives situades sobre una tarima de fusta, cadascuna de les quals representa una escena del paisatge en sis períodes: epipaleolític, neolític, ibers, baixa edat mitjana, segle XIX i l'actualitat. S'expliquen els canvis produïts en les poblacions de fauna, en la vegetació i els efectes de les pertorbacions natural i les activitats humanes sobre el paisatge.

- **Àrea interpretativa de la Vall de la Jepa.** A més d'un aparcament i unes taules de pícnic, aquesta àrea inclou una taula interpretativa de la geologia de la serra de Pàndols (en el marc d'un itinerari amb mirador geològic) i d'una passejada interpretativa de la dinàmica de la vegetació dels bancals. De fet, s'han adequat alguns bancals i l'entorn d'una olivera mil·lenària monumental. Aquesta àrea també és l'inici de l'itinerari de la Font Calda.

- **Àrea interpretativa del mirador de Caro.** Al punt més elevat del massís i del Parc Natural, aquest mirador inclou un conjunt d'elements interpretatius, del paisatge i dels valors naturals. A més d'una plataforma de fusta volada sobre la roca (i accessible per a tothom), s'inclouen diverses taules i plafons interpretatius.

- **Àrea interpretativa del mirador de Caro.** Al punt més elevat del massís i del Parc Natural, aquest mirador inclou un conjunt d'elements interpretatius, del paisatge i dels valors naturals. A més d'una plataforma de fusta volada sobre la roca (i accessible per a tothom), s'inclouen diverses taules i plafons interpretatius.
- **Àrea interpretativa del mas de Burot.** El mas de Burot també es podria considerar com una àrea interpretativa, si es té en compte el conjunt que formen el Mas (visita interior i exterior) i el recorregut interactiu exterior. No obstant això, la descripció dels elements interpretatius s'inclou a l'apartat anterior d'itineraris.

6.1.5. Miradors interpretatius

Aquests equipaments estan habilitats i preparats per a ser visitats (amb baranes, per ex.) i disposen de plafons amb informació sobre el paisatge que es veu (i altres elements d'interès natural i cultural). Són els següents:

- **Mirador de Caro:** considerat més aviat una àrea interpretativa (i, per tant, explicat al punt anterior).
- **Mirador del Portell:** amb cartellera interpretativa i faristol interpretatiu. Barana de protecció. Aparcament.
- **Mirador de la Fou:** forma part dels itineraris de la Fou. Faristol interpretatiu de la dinàmica fluvial del barranc de la Fou i barana de protecció.
- **Mirador de la Vall:** amb barana de protecció, forma part de l'itinerari del Mas de Barró.
- **Mirador de la Refoia:** amb una taula d'orientació/interpretació paisatgística i un zona d'aparcament.
- **Mirador del Castell de Paüls:** amb taules d'orientació paisatgística i sobre l'origen dels topònims.
- **Mirador del Salt de Ferrassó:** inclou aparcament, font, taules de pic nic i gronxadors. Barana de protecció i faristol d'interpretació paisatgística i geològica.

6.1.6. Àrees recreatives (o de lleure)

Les àrees recreatives i de lleure del Parc Natural estan repartides per les tres comarques (en [aquest pdf](#) hi ha el mapa descarregable). Són un lloc ideal per al descans i l'esbarjo i són el punt de partida d'itineraris familiars i excursionistes. Dues d'aquestes àrees (la Franquera i Cova Avellanès) disposen de faristols interpretatius. Els equipaments d'aquest tipus són:

Terra Alta

- **La Vall de la Jepa** (Prat de Comte). Aquesta àrea interpretativa està situada entre l'antiga estació de Prat de Comte i el santuari de la Fontcalda, a la vora del riu Canaletes i de la via verda. A prop hi ha mirador geològic on observar les diferents formacions per les quals aquest indret ha estat inclòs en l'Inventari de Zones d'Interès Geològic de Catalunya. Una forma fàcil i atractiva de visitar aquesta zona és a través de la **via verda**, una antiga infraestructura ferroviària avui transformada en camí turístic restringit a vehicles no motors. Comença a Tortosa i passa per diverses localitats del Baix Ebre i la Terra Alta fins a arribar a Alcanyís, a l'Aragó, amb un total de 110 km de recorregut.
- **El Molí** (Prat de Comte). L'antic molí fariner, ubicat a la vora del barranc de la Xalamera, va estar en funcionament fins a primeries del segle XX. Encara conserva la bassa que emmagatzemava l'aigua del barranc, i el cup per on l'aigua precipitava donant la força necessària per moure la mola. Els itineraris d'aquesta zona ofereixen unes bones vistes de les valls interiors dels Ports i de les comarques de la Terra Alta i el Matarranya. La Refoia, junt amb el tossal d'Engrilló i els Montsagres, formen un dels conjunts paisatgístics més significatius del Parc Natural dels Ports.
- **Santa Madrona** (Arnes). Àrea recreativa a la vora del riu Algars i prop de l'ermita de Santa Madrona, a Arnes. Un itinerari senzill apropa a la Palanca, un petit embassament on es pot prendre el bany.
- **La Franqueta i els Estrets** (Horta de Sant Joan). Està situada a la vora del riu dels Estrets. La zona és de fàcil accés, amb una bona oferta de senders i dos espais interpretatius a l'aire lliure, el del mas de Quiquet i el de la Marbrera. L'interès d'aquesta àrea està en els valors naturals dels ecosistemes que l'envolten i en els vestigis de l'activitat humana.

Baix Ebre

- **La Font Nova i la moleta d'Alfara** (Alfara de Carles). És una zona d'abeurada de ramats. Els usos tradicionals encara estan presents en corrals, masos i marges de pedra seca. Els itineraris proposats ofereixen vistes panoràmiques sobre la vall de l'Ebre.
- **La vall de Paüls i Sant Roc** (Paüls). Està a la zona de l'ermita de Sant Roc, envoltada de boscos de pi blanc i alzinars. Es caracteritza per la font, l'ombra agradable i els *corros*, formats de taules i bancs de pedra en sec. Cada corro pertany a una família del poble.
- **Sant Julià a la vall del Toscar** (Alfara de Carles). És una vall amb un ric patrimoni natural i cultural. L'aprofitament dels seus recursos naturals al llarg dels segles ha donat lloc a diversos assentaments i activitats dels quals encara es conserven restes.
- **Cova Avellanès i Caro** (Roquetes). L'àrea recreativa de cova Avellanès, a 1000 m d'altitud, és la més propera al cim de Caro. S'ha de pujar per la carretera del Caragol

on hi ha el mirador del Portell amb una excel·lent panoràmica sobre el tram final de l'Ebre. Des de l'àrea, enmig de pinedes de pi negral i rojal, surten 2 itineraris.

Montsià

- **Barranc de la Vall** (Roquetes, Baix Ebre; Mas de Barberans, Montsià). L'àrea de lleure de la Vall està situada entre Mas de Barberans i Roquetes, en un entorn tranquil on gaudir dels boscos mediterranis, pinedes de pi negral i pi rojal i de les vistes de les Faixes Tancades i del Racó dels Capellans (amb espectaculars formacions geològiques). A mesura que s'avança pel barranc de la Vall, apareixen imponents parets de roca i el paisatge es cobreix de boscos de pi i alzina entre els que hi destaca la presència de faig.
- **Barranc de la Fou** (La Sènia). La Fou és un barranc estret i encaixat que acull el naixement del riu Sénia. A mesura que s'avança el barranc es va estretint i la vegetació es torna més frondosa. Hi ha l'accés a la Reserva Natural Parcial de les Fagedes dels Ports.

6.2. Recursos pedagògics

Aquest Pla adopta la classificació dels recursos divulgatius i pedagògics proposada pel *Pla estratègic sobre educació i voluntariat ambiental als Parcs Naturals 2019-2022*. (Taula 16). Aquesta classificació ha de servir per inventariar els recursos existents i per detectar possibles mancances globals, o específiques per a algun tipus de destinatari en particular.

TAULA 16. TIPUS DE RECURSOS O MATERIALS PEDAGÒGICS DEL PARC NATURAL

TIPUS	RECURS O MATERIAL PEDAGÒGIC
A. Recursos descriptius de l'ENPE	A1. Guia general de l'ENPE A2. Guies temàtiques sobre algun aspecte/valor concret de l'ENPE (quaderns de camp) A3. Galeries multimèdia de fotografies A4. Vídeos breus (sobre valors o aspectes de gestió concrets)
B. Materials de suport per a l'execució d'activitats educatives	B1. Fitxes amb preguntes sobre diversos aspectes de l'ENPE B2. Dossiers educatius per al professorat i/o l'alumnat (associats a activitats concretes, a itineraris, etc.) B3. Materials de suport per a crèdits de síntesi homologats B4. Maletes pedagògiques
C. Materials didàctics amb un component lúdic o alguna utilitat específica	C1. Contes infantils C2. Jocs infantils amb vocació pedagògica C3. Agendes escolars C4. Aplicacions per a mòbils i tauletes (que poden ser amb vocació pedagògica, o bé apps informatives/turístiques)
D. Recursos per ser exposats	D1. Exposicions D2. Audiovisuals (sovint de gran format i producció complexa)

Font: Pla estratègic sobre educació i voluntariat ambiental als Parcs Naturals 2019-2022.

La classificació per tipologies es basa en la finalitat dels diferents recursos. Les tipologies A i B estan vinculades, sobretot, a l'execució d'activitats. En primer lloc, hi ha aquells recursos descriptius que poden ser útils per contextualitzar i aprofundir en el coneixement de cada ENPE i que es poden lliurar al responsable del grup abans de l'activitat (o que poden estar disponibles en els centres d'informació o interpretació). En segon lloc, hi ha aquells materials de suport per a l'execució d'activitats educatives pensats per reforçar-ne els continguts i aprenentatges.

D'altra banda, els ENPE disposen de materials didàctics per fomentar la descoberta i interpretació ambiental de manera autònoma (C) que normalment són utilitzats per famílies o centres educatius. Finalment, hi hauria altres recursos de caire més expositiu pensats per facilitar la interpretació ambiental i que solen estar integrats en centres d'informació i/o interpretació (D).

Els principals recursos pedagògics existents sobre el Parc Natural dels Ports es mostren tot seguit per a cadascuna de les tipologies indicades. La majoria han estat elaborats pel propi Parc Natural, però també n'hi ha elaborats per les empreses adjudicatàries del servei d'educació ambiental i per altres equipaments educatius:

A. Recursos descriptius de l'ENPE

- Opuscle d'informació general del Parc Natural (en diversos idiomes)
- Tríptic i web informatius sobre els arbres monumentals ([web](#), [tríptic](#))
- Galeria de fotos Flickr del Parc Natural ([enllaç](#))
- Quadern de camp de l'ornitòleg
- Quadern de camp "Els pobles de muntanya. Paüls"
- Quadern de camp "Alfara de Carles. El Toscar"
- Quadern de camp "Els Ports i els seus habitants"
- Quadern de camp "El riu Sénia, un riu que baixa dels Ports"
- Quadern de camp "L'itinerari de la vall de la Jepa"

B. Materials de suport per a l'execució d'activitats educatives

- Maletes pedagògiques amb materials relacionats amb el bosc (un niu de picot, unes pinyes, ales de voltor, etc.).
- Maleta didàctica "Els moixons dels Ports".
- Maleta sobre la macròmia dels Ports, una libèl·lula amenaçada que viu en alguns torrents dels Ports.
- Maleta sobre ratpenats
- Carpetes escolars relacionades amb el Centre d'Interpretació de la Mel que hi ha a Arnes (Terra Alta)

C. Materials didàctics amb un component lúdic o alguna utilitat específica

Dins d'aquesta tipologia l'òrgan gestor ha creat un dels recursos pedagògics més singulars i atractius: el **blog i canal de Youtube de l'àguila calçada al Parc Natural del Ports**: <https://aquilapennatapnports.wordpress.com>. A través d'una càmera web instal·lada l'any 2017 (i d'una segona instal·lada el 2020), el [canal de Youtube](#) emet en directe (mentre hi

ha llum solar) tot el que passa en un niu d'aquest rapinyaire durant la temporada de nidificació, de finals de març a finals de setembre (normalment). El niu es troba en un bosc mixt de pinassa i pi roig. Des d'escolars de les Terres de l'Ebre fins a aficionats i ornitòlegs d'àmbit internacional segueixen l'evolució d'aquesta parella de rapinyaires forestals tan mediàtica.

El principal objectiu del projecte consisteix a estudiar la dieta i aprofundir en aspectes de la biologia, sense causar molèsties a l'espècie. Però, a través de la càmera, no només se segueix el procés de nidificació de la parella de calçades si no que també es permet a la ciutadania observar la vida al bosc. A més, l'emissió per Youtube i la difusió per les xarxes socials i pels mitjans de comunicació ha aconseguit sumar al projecte un important component de sensibilització, d'educació ambiental i de promoció del mateix Parc Natural i del territori que l'envolta.

D. Recursos per ser exposats

- Exposicions interpretatives permanents: "La vida als Ports", "GeoPorts", "Els paisatges naturals dels Ports", "L'home i els Ports".
- Exposicions per a préstec temporal: "Les plantes dels Ports", "El Parc en 7 imatges", i "EnArbolar. Grans arbres de la Vida".
- Audiovisuals: les exposicions "La vida als Ports" i "L'home i els Ports" disposen de muntatges audiovisuals associats.

6.3. Accions per millorar l'ús dels equipaments i dels recursos pedagògics

ERP1. Garantir l'ús continuat dels equipaments específics d'educació ambiental (CEA d'Alfara de Carles, Cova Avellanés, etc.) i potenciar el paper pedagògic dels centres de visitants

Plantejar i executar estratègies pròpies que permetin utilitzar, de manera continuada, els equipaments específics d'educació ambiental que hi ha al Parc Natural (identificats a l'apartat 6.1.1). Així mateix, cal plantejar accions per enfortir el paper pedagògic (més enllà de l'informatiu) dels centres de visitants i els punts d'informació (apartat 6.1.2.).

Aquestes estratègies haurien d'incorporar, entre d'altres, les mesures següents:

- Consolidar aliances estables amb els ajuntaments per garantir l'ús continuat dels equipaments específics d'educació ambiental (especialment el CEA d'Alfara de Carles i Mas de Burot).
- Implicar de manera activa les empreses adjudicatàries del servei d'educació ambiental del Parc Natural en l'ús d'aquests equipaments, especialment els específics d'educació ambiental. Per tant, instar a dissenyar activitats per a centres educatius que utilitzin el CEA d'Alfara de Carles (quan torni a estar obert), el Centre de Natura de Cova Avellanés i Mas de Burot.
- Garantir que el nou pla d'explotació del CEA d'Alfara de Carles compleixi amb les directrius incloses en aquest Pla estratègic.
- Valorar a mig-llarg termini la possibilitat de convertir el CEA d'Alfara de Carles en un entorn d'aprenentatge (EdA, vegeu apartat 7.3).

- Potenciar temàtiques d'interès per a la població local i els visitants vinculades a aquests equipaments.
- Seduir els usuaris dels centres de visitants i els punts d'informació per tal que visitin les exposicions associades (si cal programant, de manera permanent, visites guiades a aquestes exposicions que incorporin algun tipus d'al·licient).
- Organitzar visites guiades als centres de visitants dirigides a la població local.
- Organitzar xerrades, conferències, cine-fòrums, tallers i altres tipus d'activitats que aprofitin aquests equipaments i vagin dirigides a població local però també a visitants.

ERP2. Destinar equipaments (si cal establint acords amb altres agents) per organitzar campaments amb un component d'educació ambiental

Cercar terrenys o equipaments públics (de la Generalitat i/o d'ajuntaments) per promoure-hi l'organització d'aquest tipus d'iniciatives de caire vivencial que fomenten l'estima i vinculació al Parc Natural, especialment adreçades a adolescents i joves. Si cal, establir col·laboracions amb camps d'aprenentatge, albergs i altres agents de l'àmbit del Parc Natural (en consonància amb l'acció EA8).

ERP3. Actualitzar i crear nous recursos pedagògics de suport a les activitats educatives

Molts recursos pedagògics elaborats han quedat desactualitzats. A més, en algunes ocasions la creació de nous recursos no sempre respon a necessitats específiques detectades prèviament. Amb aquesta situació de partida, es proposa un procediment per actualitzar recursos i crear-ne de nous (Taula 17) que requereix d'una avaluació dels recursos pedagògics existents per valorar la necessitat d'actualitzar-los.

TAULA 17. PROCEDIMENT PER ACTUALITZAR, RENOVAR I CREAR NOUS RECURSOS PEDAGÒGICS

- Inventari de recursos propis i avaluació del seu grau de satisfacció i ús.
- Cerca i inventari d'altres recursos pedagògics promoguts per d'altres organismes o disponibles gratuïtament a les xarxes com ara aplicacions per identificar plantes, etc.
- Proposta d'actualització preliminar a partir d'un recull de necessitats detectades per part del personal del Parc Natural en col·laboració amb les empreses d'educació ambiental, el personal d'informació o els destinataris, segons el cas. **Cal vetllar perquè els recursos serveixin per satisfer interessos/necessitats reals.**
- Cerca de recursos econòmics o partides disponibles per d'altres administracions (com per exemple Consells Comarcals) per a l'elaboració de recursos
- Validació de necessitats dels destinataris i recull d'observacions per al seu disseny i ús.
- Conceptualització i proposta de continguts a ser possible de manera conjunta amb els destinataris o altres col·laboradors.
- Disseny i producció dels nous recursos segons criteris de qualitat:
  - Senzillesa i fàcil aplicació
  - Pedagògics
  - Sostenibilitat: materials, etc.
  - Qualitat estètica
  - Idiomes
  - Inclusió de persones amb discapacitat
- Pla de comunicació
- Procediment de venda (si escau).
- Instruments d'avaluació de l'ús dels recursos

Font: Pla estratègic sobre educació i voluntariat ambiental als Parcs Naturals 2019-2022.

Si bé caldrà fer un inventari i avaluació exhaustius dels recursos propis, s'apunten d'entrada algunes directrius sobre l'actualització i renovació:

- Elaborar materials pedagògics específics relacionats amb les problemàtiques identificades a l'apartat 2.2.
- Elaborar recursos pedagògics especialment pensats per a escoles rurals (ZER) amb diverses edats i nivells educatius barrejats.
- Valorar la incorporació o adaptació d'aplicacions virtuals ja existents (com les app per a la identificació de plantes, per exemple) o la creació de nous recursos 2.0, però tenint en compte l'objectiu que persegueixin les activitats.
- Potenciar el projecte de seguiment de l'àguila calçada com a recurs pedagògic per als centres educatius.
- Actualitzar l'oferta de materials de contextualització i d'aprofundiment de les activitats adreçades a centres educatius: aprofundir en l'avaluació dels materials per al treball previ i posterior i, si escau, estandarditzar-los i actualitzar-los, a partir del procediment metodològic definit per aquesta estratègia. Valorar la incorporació de recursos 2.0, materials audiovisuals o jocs de rol, entre d'altres, com a possibles propostes atractives per a l'alumnat.

ERP4. Recopilar i modernitzar els recursos i materials divulgatius existents adreçats a visitants, en especial les exposicions interpretatives

Cal aprofundir també en l'avaluació d'aquest tipus de recursos per detectar els recursos estrella i definir una estratègia clara d'actualització o renovació. Si bé caldrà fer un inventari i avaluació exhaustius dels recursos propis, s'apunten d'entrada algunes directrius sobre l'actualització i renovació:

- Les Apps informatives/turístiques amb la informació d'interès per als visitants semblen una eina interessant, actual i amb bona acollida en aquells espais protegits que en disposen.
- Modernitzar l'exposició del centre de visitants de Roquetes (traient plafons i posant pantalles, per ex.).
- Atès que les exposicions dels centres de visitants de Prat de Comte i La Sènia tenen pocs elements fixos, actualitzar el discurs que apareix als monitors i valorar de crear noves exposicions visuals.

ERP5. Elaborar un manual de referència per a guies i educador/es ambientals amb tots els valors principals del Parc Natural

Diversos espais naturals protegits d'arreu del món disposen d'un manual de referència que exposa els valors principals dels espais en qüestió així com les problemàtiques que s'afronten des de la gestió. Un bon exemple en aquest sentit seria el del Parc Nacional de Yellowstone, als EUA (<https://www.nps.gov/yell/learn/resources-and-issues.htm>). L'objectiu d'aquest manual és que no sigui temàtic, sinó que abordi el conjunt de valors i recursos del Parc Natural classificats per diferents tipologies.

Aquesta acció proposa elaborar un manual d'aquest tipus, un recurs que seria força innovador en el conjunt dels parcs naturals de Catalunya. Més enllà de la innovació, seria un recurs molt útil per als guies i empreses d'educació ambiental que vulguin oferir i programar guiatges i activitats educatives relacionats amb el Parc Natural. A l'hora de dissenyar les activitats, un manual com aquest els aportaria una informació molt valuosa.

Aquest manual també podria incloure els missatges clau (en relació amb les problemàtiques i la gestió del Parc Natural) que haurien de transmetre aquestes empreses quan executin les activitats.

Un cop elaborat, aquest manual hauria de ser gratuït i està disponible a la pàgina web del Parc Natural.

ERP6. Recopilar i publicar a la pàgina web del Parc Natural tots els equipaments i recursos pedagògics existents

Fer una recopilació dels recursos i materials pedagògics existents (tant si han estat elaborats pel Parc com si no) i publicar-los (si es disposa del permís dels seus autors) en un apartat del web dedicat a aquest tema, dins la secció d'educació ambiental (tal com han fet altres parcs naturals). I fer el mateix per als equipaments pedagògics identificats en l'apartat 6.1 d'aquest Pla. Coordinar aquesta acció amb l'acció COM5.

7. RECURSOS HUMANS I GOVERNANÇA

Tal com s'ha exposat al 1r capítol, l'Àrea d'Ús Públic del Parc Natural és qui assumeix les tasques vinculades a l'educació i al voluntariat ambiental i, per tant, qui assumeix el pes principal d'executar i fer el seguiment d'aquest Pla estratègic. Això no treu que diverses accions previstes requereixen de la coordinació amb la resta d'àrees del Parc Natural, així com de la col·laboració amb empreses, entitats i altres institucions vinculades directament o indirectament amb l'educació i el voluntariat ambiental.

7.1. Recursos humans propis

L'Àrea d'Ús Públic del Parc Natural, que és la que assumeix la major part de tasques relacionades amb l'educació i el voluntariat ambiental, està integrada en el moment de redactar aquest Pla per tres tècnics:

- Josep-Maria Forcadell, responsable de l'àrea
- Salomé Mulet, informació i comunicació
- Enric Ferré, suport a infraestructures i ús públic

Des d'aquesta àrea es coordinen els equipaments d'ús públic següents:

- Centre de visitants al Montsià (La Sénia). Gestionat per l'empresa adjudicatària del servei d'informació i educació ambiental del Montsià (Arabogues).
- Centre de visitants a la Terra Alta (Prat de Comte). Gestionat per l'empresa adjudicatària del servei d'informació i educació ambiental de la Terra Alta (iProjecta - Georadar, Topografia i Serveis Ambientals).
- Centre de visitants al Baix Ebre (Roquetes). Gestionat per l'empresa adjudicatària del servei d'informació i educació ambiental del Baix Ebre (iProjecta - Georadar, Topografia i Serveis Ambientals).
- Alberg, Centre d'Educació Ambiental i Punt d'Informació d'Alfara de Carles. Actualment tancat i sense cap empresa que el gestioni (si bé s'està preparant un nou concurs).
- Centre de Natura de Cova Avellanès. Gestionat pel Parc Natural amb un conveni amb l'Ajuntament de Roquetes.
- Punt d'Informació Ecomuseu dels Ports (Horta de Sant Joan)
- Punt d'Informació Molí de l'Oli (Arnes)
- Punt d'Informació Ca la Pelo (Paüls)
- Punt d'Informació Museu de la Pauma (Mas de Barberans)

7.2. El servei d'educació ambiental del Parc Natural: coordinació i execució

L'execució de les activitats d'educació ambiental ofertes pels òrgans gestors dels parcs naturals comporta un volum de feina que, en la majoria de parcs, no es pot assumir amb personal propi de la Generalitat de Catalunya. Per aquesta raó, es tramiten contractes per lots territorials mitjançant un procediment obert.

El contracte vigent dels serveis d'informació i d'educació ambiental del Parc Natural dels Ports va iniciar-se l'agost de 2020 i finalitza l'agost de 2022, si bé existeix la possibilitat de prorrogar-lo. Està dividit en tres lots (un per a cadascuna de les tres comarques per on s'estén l'espai protegit) que van guanyar dues empreses:

- Comarca del Montsià: Arabogues.
- Comarca de la Terra Alta: iProjecta - Georadar, Topografia i Serveis Ambientals.
- Comarca del Baix Ebre: iProjecta - Georadar, Topografia i Serveis Ambientals.

Tot i que la Ribera d'Ebre no té municipis dins l'àrea del Parc Natural, es va decidir incorporar-la al lot de la Terra Alta per fet que aquesta comarca disposa de menys centres educatius que la resta. I, de pas, s'ofereixen activitats per al conjunt de les Terres de l'Ebre.

El servei d'educació ambiental vigent inclou les tasques següents, dividides en dos àmbits.

Tasques de gestió:

- Difondre als responsables de grups i centres docents l'oferta pedagògica del Parc.
- Guiar l'execució de totes les activitats de l'oferta pedagògica
- Executar determinades activitats de l'oferta pedagògica quan sigui necessari
- Recollir els fulls d'avaluació dels usuaris en relació amb les activitats de l'oferta pedagògica.
- Redactar les memòries associades al programa o programes d'educació ambiental.
- Presentar, per escrit al Parc, la relació de demandes rebudes des dels grups, quinzenalment, i la programació setmanal detallada.
- Tenir cura del material propietat del Parc (lupes, anemòmetres, mirafons, llibres, etc.) necessari pel correcte desenvolupament de les activitats de l'oferta pedagògica.

Tasques pedagògiques:

- Executar les activitats d'educació ambiental previstes.
- Executar les activitats d'educació ambiental d'acord amb l'oferta pedagògica del parc natural i amb les quanties estimades.
- Elaborar la fitxa descriptiva de les activitats executades adreçades a la ciutadania
- Elaborar la fitxa descriptiva de les activitats executades adreçades als centres educatius

Les empreses adjudicatàries han de garantir la presència d'un educador ambiental per cada grup de 20 persones, que es considera la **ràtio màxima** per a una educació ambiental de qualitat. En cas d'una activitat on se superi aquest nombre de persones, caldrà un educador addicional per cada increment de 20 persones.

Les persones que realitzin el Servei d'educació ambiental, durant el temps d'execució de les activitats, han d'anar identificades amb la imatge corporativa del parc natural.

TAULA 18. QUANTIES ESTIMADES PER A CADA TIPUS D'ACTIVITAT D'EDUCACIÓ AMBIENTAL

TIPUS D'ACTIVITAT	INDICADORS	DURADA	QUANTITAT ESTIMADA 2020	QUANTITAT ESTIMADA 2021	QUANTITAT ESTIMADA 2022
Itineraris guiats adreçats a escolars en horari lectiu	41-60	8 hores	10	10	10
Itineraris guiats adreçats a grups familiars o d'adults en temps de lleure	1-20	5 hores	10	10	10
	1-20	9 hores	2	2	2
Xerrades, ja sigui en instal·lacions pròpies o externes	21-40	2 hores	60	60	60
Tallers educatius, ja sigui en equipaments propis, externs o a la natura	41-60	4 hores	5	5	5
	41-60	8 hores	5	5	5

Font: Plec de prescripcions tècniques que han de regir la contractació d'un servei d'assistència tècnica per als serveis d'informació i educació ambiental als parcs naturals.

La subcontractació dels serveis d'educació ambiental requereix instruments de coordinació entre l'òrgan gestor i les empreses/entitats adjudicatàries. En el cas del Parc Natural dels Ports, i amb l'objectiu de poder efectuar el seguiment de les activitats desenvolupades per les empreses, s'ha creat un directori amb tot el material utilitzat i/o generat en el transcurs del contracte (2020-2022 + pròrrogues). Aquest directori s'allotja en el canal privat de cada empresa en la plataforma de treball del Microsoft Teams.

Tot seguit hi ha la relació de documents que es preveu que es puguin generar en funció de cada tipologia d'activitat tot i que poden variar d'unes activitats a unes altres. Es ressalten els documents que és imprescindible que hi siguin:

ESCOLES_A.1.Itineraris guiats

- **Track**
- **Fotografies_videos**
- Dossier/Notes de l'educador
- Material per introduir l'activitat (a l'aula)
- Material per conduir l'activitat (a camp)
- Dossier/fitxes de l'alumne
- Material previ/posterior per treballar a classe

ESCOLES_B.Xerrades

- **Fotografies_videos**
- Dossier/Notes de l'educador
- **Material per presentar els continguts**
- Dossier/fitxes de l'alumne - Material previ/posterior per treballar a classe

ESCOLES_C.1.Tallers

- **Fotografies_videos**
- Dossier/Notes de l'educador

- **Material per presentar els continguts**
- **Dossier/fitxes de l'alumne**
- Caixes o maletes de material
- Material previ/posterior per treballar a classe

LLEURE_A.2.Itineraris guiats

- **Track**
- **Fotografies_videos**
- **Cartell publicitari de l'activitat**
- Dossier/Notes de l'educador
- Material per introduir l'activitat (a l'aula)
- Material per conduir l'activitat (a camp)
- Dossier/fitxes de l'alumne

LLEURE_Altres

- Track
- Fotografies_videos
- Cartell publicitari de l'activitat
- Dossier/Notes de l'educador
- Material per introduir l'activitat (a l'aula)
- Material per conduir l'activitat (a camp)
- Dossier/fitxes de l'alumne
- Material previ/posterior per treballar a classe
- Material per presentar els continguts
- Caixes o maletes de material

La gestió de les reserves correspon a les empreses que desenvolupen els serveis d'educació ambiental. Per aquesta tasca cal utilitzar els fulls de càlcul que es faciliten i que han de permetre la planificació de l'activitat i la gestió de la disponibilitat, així com recollir la informació necessària per a l'elaboració de la memòria anual dels serveis d'educació ambiental. Es disposa d'un full de càlcul per a la planificació de les activitats d'educació ambiental en les escoles i un altre per a la planificació de les activitats d'educació ambiental en temps de lleure.

El correu electrònic de contacte per a la gestió de les reserves és el corporatiu corresponent al centre de visitants de cada comarca: info.pnportsbaixebre@gencat.cat (Baix Ebre), info.pnportsterraalta@gencat.cat (Terra Alta), info.pnportsmontsia@gencat.cat (Montsià).

Durant les entrevistes vinculades a la redacció d'aquest Pla estratègic, s'han detectat un seguit de **mancances o aspectes a millorar d'aquest servei** (Taula 19). L'assumpció d'algunes d'aquestes millores no és una responsabilitat directa de l'òrgan gestor del Parc Natural ja que és una contractació que es tramita des dels serveis centrals del Departament de Territori i Sostenibilitat (atès que es tramita conjuntament amb els serveis d'educació i informació ambiental de la resta de parcs naturals gestionats per la Generalitat de Catalunya). Malgrat això, aquest Pla recull aquestes millores pendents i des del Parc Natural dels Ports hi ha el compromís de reclamar-ne la introducció quan es prepari la nova contractació.

TAULA 19. MANCANCES I ASPECTES A MILLORAR DEL SERVEI EXTERNALITZAT D'EDUCACIÓ AMBIENTAL DEL PARC NATURAL DELS PORTS

- El tipus de contractació no permet garantir una estabilitat dels educadors/eres.
- Els contractes (i les ofertes educatives) es regeixen per l'any natural enlloc del curs acadèmic, fet que genera diverses disfuncions.
- Els nous contractes mai surten quan estava previst, fet que complica l'organització del Parc Natural i de les pròpies empreses d'educació ambiental.
- Sovint les empreses adjudicatàries es veuen obligades a oferir moltes activitats en un temps reduït (per complir amb les exigències contractuals).
- Existeixen certs problemes en la definició i concreció d'alguns conceptes del contracte.
- No es preveu temps per destinar a la renovació o adaptació dels continguts de les activitats. Les empreses adjudicatàries han d'assumir aquests canvis, que en molts casos són imprescindibles d'introduir.
- No es preveu temps per destinar a l'elaboració de nous materials pedagògics.
- No es preveu temps suficient per reunir-se i reflexionar de manera conjunta amb l'òrgan gestor del Parc Natural.
- Manquen reunions trimestrals de seguiment, només es fan dues reunions extenses a l'any.
- La comunicació periòdica entre empreses i Parc Natural només es fa per atendre necessitats urgents.
- Les empreses han de compaginar horaris per dur a terme educació ambiental i informació, en alguns moments de manera simultània.
- L'òrgan gestor, per tal de transmetre a les empreses quins missatges clau han de difondre, no disposa d'una metodologia sistemàtica i ordenada. Per tant, manquen pautes clares sobre la imatge del Parc Natural que han de donar els educadors i els missatges (i temàtiques) que han de transmetre i/o tractar durant les activitats.
- Manca un seguiment de la qualitat pedagògica de les activitats per part del Parc Natural.
- El Parc Natural no sol rebre la valoració dels usuaris de cap de setmana de les activitats executades (sovint els usuaris es comuniquen només amb l'empresa adjudicatària)
- Caldria incrementar els continguts pedagògics que reben i transmeten els informadors ambientals.

Font: entrevistes efectuades durant la redacció d'aquest Pla estratègic.

7.3. Potencials agents col·laboradors del territori en l'àmbit de l'educació ambiental

A més de les empreses adjudicatàries de les ofertes educatives pròpies dels òrgans gestors, hi ha altres empreses i entitats que també articulen una oferta d'activitats d'educació ambiental per compte propi. Atesa la manca de temps dels tècnics dels òrgans gestors, que prioritzen la coordinació del programa propi, sovint la coordinació amb aquestes altres empreses és insuficient o inexistent. Hi ha poca o cap relació, es desconeix l'oferta d'activitats i no s'estableixen criteris de qualitat compartits. Així mateix, hi ha altres tipus d'agents de l'àmbit educatiu i de la recerca amb els quals el Parc Natural també podria establir col·laboracions per impulsar els programes propis d'educació ambiental.

Aquest Pla aposta per **iniciar o millorar la coordinació entre l'òrgan gestor del Parc Natural i tot aquest ecosistema d'empreses, entitats i agents de l'àmbit educatiu i de la recerca**. Un primer pas necessari seria identificar-les. Això es faria, d'entrada, incloent-les en un inventari dels potencials agents col·laboradors del Parc Natural dels Ports. Posteriorment, caldria articular un espai de coordinació i col·laboració, que podria adoptar el nom de *Taula d'educació ambiental*.

7.3.1. Tipus d'agents potencialment col·laboradors

A més d'empreses i entitats dedicades de manera exclusiva a oferir serveis d'educació ambiental, hi ha dos altres tipus d'agents que també ofereixen activitats d'educació ambiental. Tot seguit es descriuen breument.

Una primera tipologia serien els **allotjaments i equipaments d'interpretació i educació ambiental**, és a dir, agents públics o privats vinculats a un espai físic, que disposen d'una oferta pròpia d'activitats i que poden comptar amb el finançament d'altres organismes públics o d'entitats privades. En aquest grup s'inclourien granges-escola, cases de colònies (com ara els Oliverers, a Horta de Sant Joan), albergs (sovint de joventut) amb oferta pròpia d'activitats i altres centres i equipaments d'interpretació i educació ambiental que hi pugui haver al territori (com per exemple MónNatura Delta, de la Fundació Catalunya-La Pedrera).

Una segona tipologia serien les **entitats d'educació en el lleure**. Aquestes entitats realitzen activitats d'educació ambiental en l'àmbit del Parc Natural però adreçades específicament als infants i joves de la seva entitat. Dues de les principals associacions de segon nivell del país que agrupen aquests tipus d'entitats serien Minyons Escoltes i Guies de Catalunya (que compta amb prop de 150 agrupaments arreu del país) i la Fundació Catalana de l'Esplai.

D'altra banda, els **centres de recursos pedagògics (CRP) i els camps i entorns d'aprenentatge (CdA/EdA)** són serveis de suport als centres educatius que ofereix arreu del territori el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

Els centres de recursos pedagògics (CRP) són equips que donen suport a centres i mestres especialment en temes de formació permanent, de recursos pedagògics i de dinamització de projectes de centre i de la zona. Els CRP, com equips integrats en el servei educatiu de zona (SEZ), actuen territorialment atenent tots els centres educatius d'un àmbit territorial generalment comarcal, municipal o d'un districte en el cas de Barcelona.

A les Terres de l'Ebre hi ha quatre Centres de Recursos Pedagògics (CRP):

- CRP del Baix Ebre (Tortosa)
- CRP del Montsià (Amposta)
- CRP de la Terra Alta (Gandesa)
- CRP de Ribera d'Ebre (Móra d'Ebre)

Els camps i els entorns d'aprenentatge (CdA/EdA) són serveis educatius que treballen amb els centres educatius per oferir a l'alumnat activitats didàctiques innovadores realitzades en un medi natural o cultural singular de Catalunya i contribuir a l'aprofundiment de la formació competencial de l'alumne.

A les Terres de l'Ebre existeixen dos Camps d'Aprenentatge i cap Entorn d'Aprenentatge:

- CdA del Delta de l'Ebre (Sant Carles de la Ràpita, Montsià)
- CdA de Flix (Flix, Ribera d'Ebre)

- Pel que fa al **món universitari**, a les Terres de l'Ebre existeixen 6 graus universitaris i 2 dobles graus, oferts en la seva totalitat per la Universitat Rovira i Virgili (URV), de naturalesa pública. Dos dels graus i el doble grau que els aglutina s'imparteixen en un centre adscrit a la URV (El grau en Fisioteràpia, el grau en CAFE i el doble grau en CAFE i Fisioteràpia).

Els estudis es reparteixen en dos municipis de comarques diferents: Amposta, al Montsià, i Tortosa, al Baix Ebre. A Amposta s'hi ofereix un grau i a Tortosa cinc graus i una doble titulació. Existeix també un doble grau compartit entre ambdós municipis.

TAULA 20. ESTUDIS UNIVERSITARIS SITUATS A LES TERRES DE L'EBRE

LOCALITAT	ESTUDIS UNIVERSITARIS
Amposta (Montsià)	<ul style="list-style-type: none"> • Grau en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport (CAFE) (Amposta) • Doble grau en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport i Fisioteràpia (Amposta / Tortosa)
Tortosa (Baix Ebre)	<ul style="list-style-type: none"> • Grau en Administració i Direcció d'Empreses (Tortosa) • Grau en Fisioteràpia (Tortosa) • Doble grau en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport i Fisioteràpia (Amposta / Tortosa) • Grau en Infermeria (Tortosa) • Grau en Educació Infantil (Tortosa) • Grau en Educació Primària (Tortosa) • Doble grau en Educació Infantil i Educació Primària (pla de millora de la formació inicial de Mestre – 5 anys) (Tortosa) • Seu de la UOC

Font: <http://universitats.gencat.cat>.

Pel que fa al **món de la recerca**, les Terres de l'Ebre acullen alguns centres específics o seus territorials de centres d'àmbit català o fins i tot estatal.

TAULA 21. CENTRES DE RECERCA SITUATS A LES TERRES DE L'EBRE

COMARCA	CENTRES DE RECERCA
Baix Ebre	<ul style="list-style-type: none"> • Observatori de Física Còsmica de l'Ebre (Roquetes): forma part del CSIC. Web: www.obsebre.es • Grup EbreRecerca (Tortosa): estudia principalment el massís d'El Port i han publicat diversos catàlegs i estudis sobre fauna i flora. Web: ebrerecerca.cat
Montsià	<ul style="list-style-type: none"> • Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries (IRTA): hi ha una seu del centre a Sant Carles de la Ràpita i l'Estació Experimental de l'Ebre a Amposta. Web: www.irta.cat • Eurecat – Centre Tecnològic de Catalunya: col·labora amb la URV, es defineixen com un "pont natural entre el món de la recerca aplicada i el teixit econòmic". Una de les 11 seus que tenen a Catalunya es troba a Amposta. Web: www.eurecat.org.
Terra Alta	<ul style="list-style-type: none"> • Centre d'Estudis de la Terra Alta (CETA): Es desconeix si segueix en actiu.

	<ul style="list-style-type: none"> Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries (IRTA): al municipi de Gandesa s'hi troba una Finca Experimental.
Ribera d'Ebre	<ul style="list-style-type: none"> Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre (CERE): Amb seu a Flix, promou estudis sobre la realitat comarcal i impulsa iniciatives culturals i de coneixement. Web: https://riberadebre.org/ Institut Ramon Muntaner (IRMU). Amb seu a Móra la Nova, dona suport a projectes d'investigació i de promoció cultural dels centres i instituts d'estudis de parla catalana, entitats dedicades principalment a l'estudi de la història, el patrimoni cultural i natural i les ciències socials i humanístiques. Web: www.irmu.org

Font: elaboració pròpia.

Els parcs naturals, cada cop més, s'esforcen per fer entendre que les seves funcions van molt més enllà que la protecció del patrimoni natural. La preservació del patrimoni en sentit ampli i de la riquesa cultural i etnològica és, també, un dels seus objectius fonamentals. En aquest sentit, i tal com ja mostren diverses experiències, la col·laboració amb **museus i altres equipaments culturals** és una altra gran oportunitat a seguir explorant. Com a museus, en l'àmbit ebrenc destaca el Museu de les Terres de l'Ebre, situat a Amposta (www.museuterresebre.cat). I pel que fa als equipaments culturals, entre d'altres caldria comptar amb la xarxa de biblioteques públiques, amb qui els parcs naturals ja hi col·laboren a través dels centres de documentació.

A més de la seva funció principal de vigilància del medi rural, des de l'any 2008, el **Cos d'Agents Rurals** (adscribit al Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació) promou la sensibilització i l'educació ambiental mitjançant xerrades a escoles i a altres col·lectius, sortides al bosc, alliberaments de fauna, fires i festes.

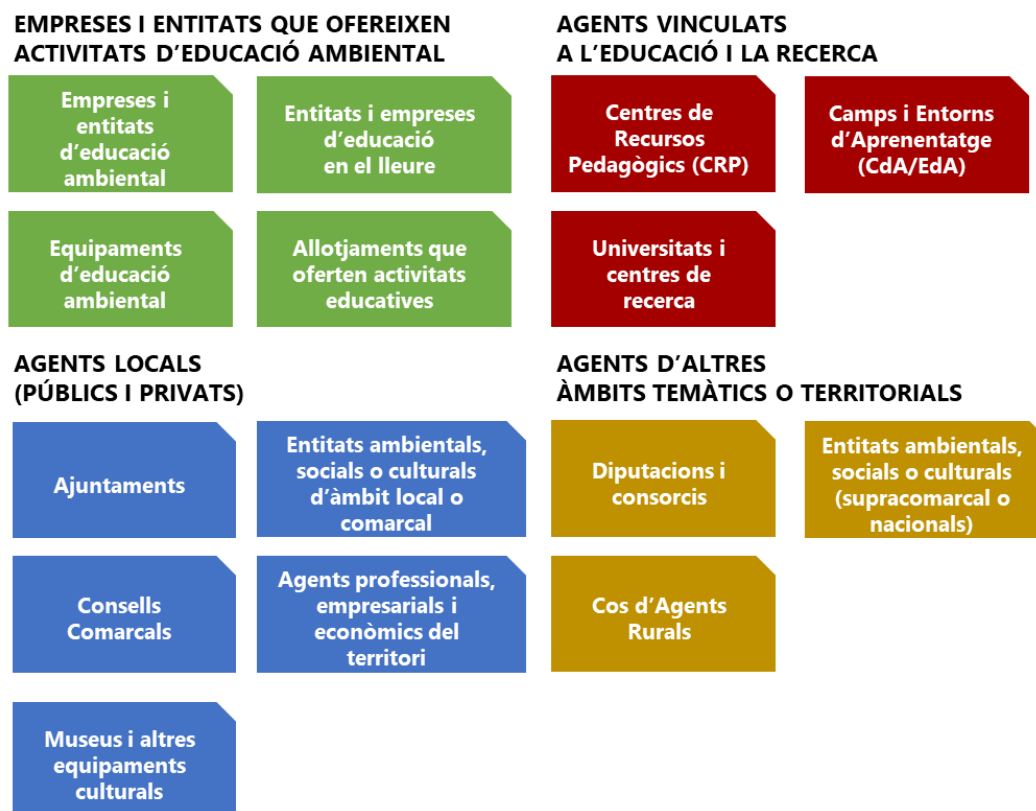
Amb aquest punt de partida, la col·laboració entre l'òrgan gestor del Parc Natural i el Cos d'Agents Rurals, més que opcional, és imprescindible. En primer lloc, perquè el programa d'activitats educatives dels agents rurals s'hauria de coordinar (per evitar reiteracions) amb els programes educatius del Parc Natural. I, en segon lloc, per garantir que els missatges i continguts que es donen a les activitats dels agents rurals són coherents amb els missatges que es volen oferir des dels òrgans gestors i amb les seves línies de gestió.

7.3.2. Inventari de potencials agents col·laboradors

Un primer pas imprescindible per cercar i acabar teixint complicitats és identificar i caracteritzar els agents clau que actuen en l'àmbit d'influència del Parc Natural i que tenen potencial per col·laborar en el disseny, la preparació o la implementació de programes i activitats d'educació ambiental. Caldria que el Parc Natural elaborés, per tant, un **inventari-mapa de potencials agents col·laboradors en educació ambiental**.

Cal aclarir que les organitzacions identificades en aquest inventari s'han d'entendre com a **potencials agents col·laboradors**, no pas destinataris dels programes i activitats d'educació ambiental que organitza el Parc Natural. Si bé pot passar que un mateix agent sigui alhora "destinataris" i "potencial agent col·laborador"; seria, el cas, per exemple, de les administracions locals. I també cal aclarir que els propis destinataris de l'educació ambiental (els centres educatius, per exemple) també seria desitjable que col·laboressin en el disseny, la preparació o la implementació de programes i activitats d'educació ambiental.

GRÀFIC 7. MAPA GENÈRIC DE POTENCIALS AGENTS COL-LABORADORS EN EDUCACIÓ AMBIENTAL

Font: elaboració pròpia.

7.4. Accions en clau de governança i col·laboracions a promoure

Les accions previstes són:

GOV1. Enfortir i consolidar l'àmbit de gestió de l'educació i el voluntariat ambiental en el funcionament de l'equip gestor del Parc Natural

L'equip gestor ha de concebre l'educació i el voluntariat ambiental com a eines clau per afrontar problemàtiques de gestió i per contribuir als objectius de conservació i desenvolupament local. Aquesta assumpció general s'hauria de traduir, a la pràctica, en el compliment d'un seguit de criteris i pràctiques de funcionament definits en la **Taula 22**.

TAULA 22. CRITERIS PER ENFORTIR EL ROL DE L'EDUCACIÓ I EL VOLUNTARIAT AMBIENTAL DINS L'EQUIP GESTOR

- En els processos de planificació de la gestió (sigui en l'elaboració dels plans especials i plans de gestió, com dels programes anuals d'actuacions), es consideren i s'integren l'educació i el voluntariat ambiental com a possibles instruments i línies d'acció per abordar els reptes de gestió identificats.
- En les reunions periòdiques de l'equip de gestió, es busquen i s'estableixen sinèrgies entre els tècnics d'educació i voluntariat ambiental i els tècnics responsables de les àrees de conservació i desenvolupament local.

- Tots els tècnics de l'equip gestor coneixen mínimament els programes d'educació ambiental del Parc Natural i les accions de voluntariat.
- Els tècnics de conservació ajuden a identificar i proposen aspectes de conservació i gestió que poden vertebrar continguts de les activitats d'educació ambiental.
- Els tècnics de conservació ofereixen suport als tècnics d'educació i voluntariat ambiental durant el disseny i la preparació de les activitats d'educació ambiental i les accions de voluntariat ambiental, i també (si escau) durant els dies que tenen lloc aquestes activitats i accions.
- Els tècnics d'educació i voluntariat ambiental assessoren els tècnics de conservació per preveure i incorporar accions d'educació i voluntariat ambiental en els nous projectes de conservació o recuperació del medi natural o cultural que s'estiguin preparant.
- Els òrgans de govern i de participació del Parc Natural estan degudament informats dels programes d'educació ambiental i dels progressos de les taules de voluntariat i d'educació ambiental del Parc Natural.

Font: elaboració pròpia.

GOV2. Acordar i introduir millores viables en el servei d'educació ambiental que externalitza el Parc Natural, si escau amb algun tipus de protocol escrit

Tal com s'exposa a l'apartat 7.2, durant les entrevistes vinculades a la redacció d'aquest Pla estratègic s'han detectat un seguit de mancances o aspectes a millorar del servei d'educació ambiental (Taula 19).

Aprofitant aquesta diagnosi, caldria que l'òrgan gestor i les empreses adjudicatàries es reunissin per validar aquestes millores pendents i, sobretot, per determinar quines són viables d'introduir a curt termini (perquè no van directament associades a qüestions contractuals que depenen dels serveis centrals del Departament de Territori i Sostenibilitat). Un cop determinades, cal fixar algun tipus de protocol escrit que prevegi les vies i accions per tal que aquestes millores esdevinguin realitat.

GOV3. Elaborar i mantenir actualitzat un inventari dels potencials agents col·laboradors en educació ambiental

D'acord amb allò que s'ha exposat a l'apartat 7.3.2 d'aquest Pla, caldrà elaborar un inventari-mapa de potencials agents col·laboradors en educació ambiental. Aquest inventari haurà d'incloure, com a mínim, les següents tipologies d'agents:

- Centres de Recursos Pedagògics (CRP)
- Camps i Entorns d'Aprenentatge
- Docents de centres educatius amb motivació i interès
- Empreses/entitats d'educació ambiental
- Equipaments d'educació ambiental
- Entitats i empreses d'educació en el lleure
- Centres de recerca
- Allotjaments que oferten activitats d'educació ambiental
- Ajuntaments (regidories de medi ambient i ensenyament) i Consells Comarcals
- Museus i altres equipaments culturals
- Agents d'altres àmbits temàtics o territorials però que impulsen activitats d'educació ambiental en el territori d'influència del Parc Natural.

Aquest inventari s'haurà d'elaborar en format en línia per tal que es pugui anar actualitzant, com a mínim, un cop cada any. A més a més, caldrà informar a tots els agents inclosos en aquest inventari que en formen part, ja que així sabran que hi són i que tenen potencial de

col·laborar amb el Parc en l'àmbit de l'educació ambiental (especialment en el marc de la Taula que s'exposa tot seguit).

GOV4. Configurar i posar en marxa una taula d'educació ambiental per coordinar el Parc Natural amb els diversos agents educatius

Al Parc Natural es podria crear una *taula d'educació ambiental* que permetés coordinar accions entre diferents agents. Caldria decidir si centra la seva acció en l'educació formal o té un abast més ampli i inclou també la no formal. Aquesta taula estaria liderada per l'òrgan gestor del Parc Natural i podria tenir, entre d'altres, les funcions que estableix la **Taula 23**.

TAULA 23. OBJECTIUS I FUNCIONS DE LA TAULA D'EDUCACIÓ AMBIENTAL DEL PARC NATURAL DELS PORTS

- Establir sinèrgies col·laboratives entre els membres de la Taula
- Detectar necessitats educatives del territori i les línies d'acció comunes per afrontar-les
- Prioritzar projectes i actuacions
- Consensuar els continguts dels programes d'educació ambiental dirigits a diversos destinataris
- Garantir que els programes i les accions educatives que promouen els membres de la Taula són coherents amb els objectius i les línies de gestió del Parc Natural
- Fer seguiment del desplegament del Pla estratègic d'educació i voluntariat ambiental del Parc Natural
- Avaluar conjuntament el desplegament dels diversos programes d'educació ambiental

Font: elaboració pròpia.

A partir de l'inventari dels potencials agents col·laboradors (acció GOV3), caldrà decidir quins serien els agents més adequats per formar d'aquesta taula. En principi, totes les entitats i equipaments identificats en l'inventari dels potencials agents col·laboradors del Parc Natural són candidats a formar-ne part.

Les reunions d'aquesta taula s'haurien de convocar un mínim de tres cops a l'any (i haurien d'estar ben preparada i dissenyada amb antelació, amb un ordre del dia clar i enviat prèviament). Els horaris de les reunions s'haurien d'adaptar a les necessitats dels seus membres per facilitar-los l'assistència, cosa que implicarà programar-les segurament per les tardes. Les reunions haurien de ser més aviat executives i no informatives, és a dir, haurien de servir per debatre necessitats i acordar accions i projectes conjunts.

Una de les reunions anuals, preferentment de manera presencial, podria adoptar el format de **jornada anual de formació i intercanvi entre els agents vinculats a l'educació ambiental**. Seria una jornada amb un component formatiu (el qual es podria definir a partir d'un qüestionari de necessitats adreçat als membres de la Taula) i un component d'intercanvi per tal que els diversos agents puguin explicar els projectes que duen a terme i cerquin sinèrgies i col·laboracions.

GOV5. Cercar i establir col·laboracions i projectes conjunts amb agents clau del territori

A partir de l'inventari dels potencials agents col·laboradors (GOV3), definir per a cada tipologia d'agent quin grau de prioritat hi ha a l'hora d'intentar cercar-hi col·laboracions; aquesta prioritat dependrà de les necessitats i les oportunitats que hi ha en l'àmbit d'influència del Parc Natural.

A partir d'aquest inventari i de les prioritats fixades, establir contactes amb els agents i començar a cercar projectes conjunts i altres tipus de col·laboracions.

GOV6. Garantir una coordinació eficaç entre el pla d'educació i voluntariat ambiental, els plans d'acció vinculats a la CETS i els programes d'ús públic

En l'àmbit turístic, aquest Pla té com a propòsit que la informació turística i els guiatges turístics vinculats al Parc Natural incloguin elements interpretatius i pedagògics, amb l'objectiu final que els visitants entenguin la necessitat de protecció i gestió del medi natural, i actuïn de manera respectuosa quan hi interaccionin.

Atès que el Parc Natural està optant a la CETS, i que aquest instrument té molts vincles amb algunes accions i continguts previstos en aquest Pla, és important establir algun mecanisme de coordinació entre els dos instruments. Si l'Àrea d'Ús Públic del Parc Natural és qui assumeix el seguiment de l'execució del Pla d'acció de la CETS, aquesta coordinació es produirà *de facto*, atès que és la mateixa àrea responsable de desplegar aquest Pla estratègic.

En l'àmbit pràctic, algunes de les accions previstes en aquest Pla (com l'EA9, l'ERP5 i la COM8) es poden dur a terme amb la col·laboració i suport dels grups de treball vinculats a la CETS.

8. COMUNICACIÓ

Els programes d'educació ambiental del Parc Natural i les ofertes d'activitats educatives derivades s'han de comunicar bé. Pot semblar una obvietat, però si no es comuniquen bé (i això requereix capacitat, instruments i recursos per fer-ho) no arribaran als seus destinataris i, per tant, passaran desapercibuts. No compliran, llavors, les funcions per als quals van ser creats.

8.1. Estratègies i instruments de comunicació

Les estratègies de comunicació i difusió del Parc són una de les principals eines de gestió. Tenen un caràcter transversal, afecten els diferents àmbits de treball, amb la voluntat d'aconseguir uns criteris comuns i coherents de relació del Parc amb l'exterior.

Mitjançant el web, les publicacions, els centres de visitants, els punts d'informació, les activitats d'educació ambiental, i a través de la participació en actes, esdeveniments i mitjans de comunicació, el Parc difon patrimoni, transmet valors i desperta inquietuds, a la vegada que informa, sensibilitza i educa.

8.1.1. El Pla de comunicació del Parc Natural dels Ports

El novembre de 2019 es va publicar el "Pla estratègic de comunicació de la Xarxa d'Espais de Protecció Especial de Departament de Territori i Sostenibilitat". L'acció núm. 47 d'aquest Pla preveu que cada espai natural de la xarxa elabori el seu propi pla de comunicació específic (abans de 2024).

En aquest context, l'òrgan gestor del Parc Natural dels Ports va elaborar, durant el 2020, el seu propi Pla de comunicació, que està pendent de ser validat definitivament. El "**Pla de comunicació del Parc Natural dels Ports**" inclou una diagnosi i detecció de necessitats; una definició d'objectius i el mapa de públics; una planificació de les estratègies i accions més adequades per gestionar de forma eficaç la comunicació tan interna com externa; i la posada en pràctica d'algunes de les accions previstes.

Aquest Pla, de gairebé un centenar de pàgines, fa una radiografia detallada dels diversos instruments de comunicació externa i interna que utilitza l'òrgan gestor del Parc Natural. A partir d'aquí estableix uns objectius generals de comunicació, fixa un estil de comunicació i uns missatges clau (agrupats en diferents eixos temàtics), i proposa un conjunt d'accions (per a la comunicació interna, per a la comunicació amb intermediaris i per a la comunicació externa).

La difusió de totes les accions previstes en aquest Pla d'educació i voluntariat ambiental s'haurà d'emmarcar en les estratègies i accions comunicatives previstes en el Pla de comunicació. De fet, la responsable de comunicació del Parc Natural pertany a l'Àrea d'Ús Públic, que és la responsable de totes les accions relacionades amb l'educació i el voluntariat ambiental.

8.1.2. Instruments de comunicació (externa) disponibles: una visió general

La informació que es dona directament a través dels centres de visitants i punts d'informació (descrits a l'apartat 6.1.2) és una de les formes més habituals i efectives de difondre els serveis i els equipaments del Parc. Permet adaptar el servei al perfil d'usuari i conèixer de primera mà les seves demandes i necessitats.

D'altra banda, el Parc Natural disposa d'un seguit d'instruments de comunicació. Els principals són:

- **Web oficial** (<http://parcsnaturals.gencat.cat/elsports>). A inicis de 2021 aquesta pàgina web ha estat remodelada (en el marc d'un procés de renovació de totes les pàgines web dels parcs naturals gestionats per la Generalitat de Catalunya). Aquesta pàgina web té funcions diverses:
  - Explicar les principals novetats i notícies relacionades amb el Parc (secció "Actualitat")
  - Donar a conèixer els valors del Parc Natural (secció "El Parc")
  - Mostrar les possibilitats i equipaments per visitar i gaudir del Parc Natural (secció "Gaudeix del Parc")
  - Informar sobre les línies d'acció més vinculades al desenvolupament local i també a l'educació ambiental (secció "Viure-hi")
  - Explicar els instruments de governança, planificació i gestió del Parc Natural (secció "Coneix la nostra feina")
- **Xarxes socials:** el Parc Natural disposa de perfils propis (@PNPorts) a Facebook (uns 11.000 seguidors a febrer de 2021) i a Instagram (uns 1.500 seguidors). També s'utilitza el perfil Twitter conjunt dels Parcs Naturals de Catalunya (@parcscat), tot i que aquest està compartit amb informacions de la resta d'espais protegits del país que gestiona la Generalitat de Catalunya. Des de 2016 el Parc Natural dels Ports és un dels espais que publica directament al perfil @parcscat amb el hashtag #PNPorts, i participa mínimament en la seva planificació i manteniment.
- **Compte a Flickr.** Des de 2011, el Parc disposa d'un compte a Flickr amb més de 70 àlbums i de 1.200 imatges. Els àlbums recullen imatges sobre els actes i activitats, àrees de lleure i itineraris, meteorologia, arbres monumentals, ambients, refugis, senyalització, etc. Les imatges es descriuen, etiqueten i, en la mesura del possible, es geolocalitzen.
- **Canal a Youtube.** La presència del Parc Natural a Youtube s'inicià el març de 2017 arran del projecte de seguiment d'un niu d'àguila calçada mitjançant una càmera web. La difusió es reforça a través del web oficial, de les xarxes socials i un blog específic.
- **Butlletí Cingles:** butlletí informatiu que el Parc Natural dels Ports publica cada any amb una recopilació de notícies destacades i un seguit de col·laboracions escrites amb un to divulgatiu sobre diferents aspectes del patrimoni natural i cultural d'aquest espai.

- **Butlletí electrònic e-Cingles:** butlletí que apareixerà, per primer cop, durant el 2n trimestre de 2021. Requerirà subscripció ([enllaç](#)) i permetrà informar periòdicament de les notícies, informació d'actualitat i activitats que es generin en el Parc Natural. L'objectiu és reforçar la comunicació directa per mail, sense dependre dels algorismes i mecàniques de cadascuna de les xarxes socials.
- **Altres publicacions:** les publicacions editades pel Parc responen als objectius de difusió, informació, divulgació, orientació, educació, etc. Se n'elaboren de noves o es fan reedicions actualitzades, en funció de les necessitats. També es col·labora en publicacions externes de persones o entitats que comparteixen l'interès per l'espai.

Tots aquests instruments s'utilitzen per difondre els programes i activitats d'educació ambiental que ofereix el Parc Natural, si bé existeix encara marge de millora per aconseguir arribar a un nombre més elevat de destinataris (amb els instruments disponibles o creant-ne de nous). Una manera per diversificar els canals de comunicació seria utilitzant vies més directes i personalitzades per difondre les ofertes d'activitats d'educació ambiental, més enllà de la divulgació a través de la pàgina web i les xarxes socials.

Així mateix, i en el marc de remodelació de la pàgina web, hi ha força recorregut per ampliar la informació disponible sobre educació i voluntariat ambiental. Els equipaments i recursos pedagògics disponibles, així com el voluntariat ambiental, han de guanyar visibilitat.

8.1.3. El relat i els missatges clau sobre els ecosistemes del Parc

Tal com es preveu al Pla de Comunicació del Parc Natural dels Ports, és important tenir les idees força o missatges clau ben pensats, definits i expressats, ja que això aporta coherència, en facilita la propagació i consolidació, millora el posicionament de l'organització i estalvia temps, feina i recursos alhora de preparar continguts i respostes a preguntes que es reben. El capítol 5 del Pla de comunicació proposa tot un conjunt de missatges clau per a diversos eixos temàtics: el Parc en general, la gestió, el paisatge, la flora, la fauna, els hàbitats, els boscos, l'ús públic, el desenvolupament socioeconòmic del territori, i el patrimoni cultural i immaterial.

Des de la perspectiva de la sensibilització i l'educació, a l'apartat següent (8.2) es proposen altres missatges clau específics per als diversos tipus de destinataris d'aquest Pla.

També es considera important que les accions comunicatives i educatives incloguin idees, conceptes i enfocaments relacionats amb la *història ecològica de l'espai*, de manera que es posi de relleu que **no es pot parlar d'un espai natural ben conservat si manquen elements clau de l'ecosistema**. Aquests elements clau són els propis processos naturals que exerceixen determinats fenòmens naturals (com ara l'aigua o el foc) o l'acció d'algunes espècies de fauna (com ara herbívors grans, ocells carronyaires, etc.).

Alguns processos naturals decisius han estat **substituïts** (de manera no idèntica) per part dels éssers humans (activitats antròpiques) al llarg de molts segles. Seria el cas, entre d'altres, de la ramaderia com a substitut de l'herbivoria exercida per un gremi de diversos ungulats salvatges; de la caça com a substitut de la depredació; o de les cremes de pastures com a substitut dels focs naturals de baixa intensitat.

En un període més recent, alguns processos naturals s'han vist **alterats**. Els incendis seria un cas paradigmàtic ja que actualment es treballa per evitar els incendis, fet que contribueix a incrementar la càrrega de combustible i a fer més perillosos els incendis (és l'anomenada paradoxa del foc). El foc és un element intrínsec de l'ecosistema, indestruïble del funcionament de la natura. Tenim coneixement i eines per simular els règims naturals del foc, que són amb els que han evolucionat les espècies durant centenars de milers d'anys. Per tant, no podem eliminar el foc del sistema i hem d'aprendre a viure amb el foc, sense corre riscos de bens i persones.

Un altre exemple de procés alterat seria el funcionament dels sistemes aquàtics, a causa sobretot de les correccions hidrològiques de rius i barrancs i de la sobreexplotació d'aqüífers o aigües superficials.

8.2. Missatges clau a transmetre segons destinataris

Aquest apartat es basa en dues premisses: els missatges han d'estar adaptats a les necessitats/interessos de cada tipus de destinataris i al seu llenguatge, i cal difondre'ls a través dels canals de comunicació que consulten i utilitzen habitualment cadascun d'ells.

A més dels sis tipus de destinataris de l'educació ambiental identificats en aquest Pla, s'afegeixen també les empreses i entitats que ofereixen serveis d'educació ambiental, per la importància que té que l'òrgan gestor del Parc Natural mantingui una comunicació fluïda amb elles. **És important garantir que aquests missatges són coherents amb el relat oficial del Parc Natural que està definit en el Pla de Comunicació** (vegeu 8.1.3).

8.2.1. Centres educatius locals

Molts centres educatius locals (tant la direcció com el professorat) desconeixen l'oferta d'activitats d'educació ambiental del Parc Natural. Cal intensificar, doncs, la comunicació vers aquests destinataris clau.

Missatges (i continguts) clau

Als alumnes i als pares i mares:

- Viure en un Parc Natural o a prop és un privilegi. Ens aporta qualitat de vida. Cal sentir-se afortunats.
- Formem part d'un entorn natural de gran valor i singularitat. Tenir un Parc Natural a prop com a fet diferenciador respecte altres territoris. Cal sentir-se'n orgullós (sentiment de pertinença i valors).
- Hem de conèixer els tresors de molts tipus (valors) que acull el Parc Natural.
- Hem d'estimar el Parc Natural i això vol dir respectar-lo. També hem de ser bons amfitrions amb la gent que ens visita.
- En edats més avançades, transmetre la idea que per garantir la protecció de l'espai es requereix gestió. Donar a conèixer les principals línies de gestió del Parc Natural.
- En edats més avançades, la importància del Parc Natural en el desenvolupament local i les activitats econòmiques dels territoris on es troben.

A la direcció i el professorat:

- Viure en un Parc Natural o a prop és un privilegi. Ens aporta qualitat de vida. Cal sentir-se afortunats.
- El Parc Natural com a aula privilegiada a l'aire lliure on tractar de manera atractiva temes curriculars sobre medi natural i altres aspectes relacionats. El Parc Natural disposa d'una estructura i d'unes infraestructures a l'abast dels centres escolars.
- Transmetre la idea que per garantir la protecció de l'espai es requereix gestió. Donar a conèixer les principals línies de gestió del Parc Natural.

Canals de comunicació específics

Per als alumnes i per als pares i mares:

- Utilitzar les revistes en paper que se solen editar als centres escolars.
- Fer cròniques de les activitats del Parc Natural a les pàgines web dels centres i a les pàgines web de les AFA.
- Implicar les comissions de les AFA que treballen els temes ambientals.

Per a la direcció i el professorat:

- Difondre via els centres de recursos pedagògics (CRP) l'oferta pedagògica del Parc Natural adreçada als centres educatius locals.
- Organitzar reunions periòdiques amb els centres per informar sobre l'oferta pedagògica del Parc Natural: Es proposa organitzar xerrades informatives i visites als centres docents o aprofitar d'altres jornades formatives promogudes per d'altres agents com per exemple els CRP.

8.2.2. Població local i entitats no lucratives d'àmbit local

La comunicació amb la població i les entitats locals és clau perquè coneguin tota l'oferta d'activitats que el Parc Natural dissenya i per reforçar el sentiment d'identitat i pertinença. Però també per aconseguir el seu compromís, la seva participació i la seva coresponsabilització en la conservació i gestió del Parc Natural, tant a títol individual com col·lectiu.

Missatges clau

- Viure en un Parc Natural o a prop és un privilegi. Ens aporta qualitat de vida. Cal sentir-se afortunats.
- Formem part d'un entorn natural de gran valor i singularitat. Tenir un Parc Natural a prop com a fet diferenciador respecte altres territoris. Cal sentir-se'n orgullós (sentiment de pertinença i valors).
- El Parc Natural és un espai a preservar i, al mateix temps, un espai idoni per gaudir-ne.
- Per garantir la protecció de l'espai es requereix gestió i també unes restriccions d'usos que cal comprendre i respectar. Donar a conèixer les principals línies de gestió del Parc Natural.
- La importància del Parc Natural en el desenvolupament local i les activitats econòmiques dels territoris on es troben.
- Animar a participar en la gestió del Parc Natural a través de projectes conjunts i taules de treball.

Canals de comunicació específics

- Cartells a l'entrada dels ajuntaments i altres equipaments municipals
- Mitjans de comunicació locals: xarxa de ràdios local, revistes en paper gratuïtes d'àmbit local o supralocal, etc.
- Canals dels propis ajuntaments: revistes o butlletins municipals, xarxes socials, etc.
- Canals propis de les entitats: butlletins periòdics, xarxes socials, etc.
- Revista *Cingles*.

8.2.3. Agents econòmics i professionals d'àmbit local

Aquesta tipologia de destinatari abasta un ventall molt ampli d'agents: empreses, professionals (i entitats que els representen) que generen activitats econòmiques de tot tipus.

Missatges clau

- Viure en un Parc Natural o a prop és un privilegi. Ens aporta qualitat de vida. Cal sentir-se afortunats.
- La importància del Parc Natural en el desenvolupament local i les activitats econòmiques dels territoris on es troben. El Parc Natural com a generador d'activitat econòmica i llocs de treball.
- El Parc Natural com a espai generador d'oportunitats econòmiques, sempre i quan el medi natural i cultural estigui ben conservat. Transmetre els conceptes de sostenibilitat i d'economia verda i circular.
- El Parc Natural com a espai òptims per activitats educatives que difonguin una cultura ambiental de respecte i connexió amb la natura.
- Per garantir la protecció de l'espai es requereix gestió i també unes restriccions d'usos que cal comprendre i respectar.
- Animar a participar en la gestió del Parc Natural a través de projectes conjunts i taules de treball.

Canals de comunicació específics

- Revistes, butlletins i xarxes socials dels col·legis professionals vinculats als diversos sectors econòmics.
- Revistes, butlletins i xarxes socials de les entitats ambientals, socials i culturals.

8.2.4. Administracions locals

La comunicació amb les administracions locals és clau per aconseguir que entenguin la importància de la conservació del territori del parc i de les restriccions d'usos dins la seva àrea. Amb aquesta tipologia d'agent, a més, cal abordar els beneficis que aporta el parc a la zona i crear sinèrgies per impulsar polítiques en favor dels objectius de conservació.

Missatges clau

- Viure en un Parc Natural o a prop és un privilegi. Ens aporta qualitat de vida. Cal sentir-se afortunats.
- Formem part d'un entorn natural de gran valor i singularitat. Tenir un Parc Natural a prop com a fet diferenciador respecte altres territoris. Cal sentir-se'n orgullós (sentiment de pertinença i valors).
- La importància del Parc Natural en el desenvolupament local i les activitats econòmiques del territori.
- El Parc Natural com a espai generador d'oportunitats econòmiques, sempre i quan el medi natural i cultural estigui ben conservat. Transmetre els conceptes de sostenibilitat i d'economia verda i circular.
- Per garantir la protecció de l'espai es requereix gestió i també unes restriccions d'usos que cal comprendre i respectar. Donar a conèixer les principals línies de gestió del Parc Natural.
- Animar a participar en la gestió del Parc Natural a través de projectes conjunts i taules de treball.

8.2.5. Visitants i turistes

Amb aquest tipus de destinataris, la clau és aconseguir que entenguin la necessitat de protecció i gestió dels recursos naturals i actuïn de manera respectuosa quan hi interaccionin. Però cal fer-ho pensant en el fet que estan gaudint del seu temps lliure i que busquen una gran experiència quan visiten el Parc Natural.

Missatges clau

- Abans d'arribar al Parc Natural, cal informar-se bé dels atractius naturals, els itineraris, l'oferta d'activitats i de guies, etc.
- Triar empreses d'activitats, allotjaments i restaurants que tinguin alguna acreditació ambiental (CETS o altres).
- Visitar el Parc Natural en companyia d'un guia local enriqueix molt l'experiència. Divulgar l'oferta de guies locals.
- La visita al Parc Natural i les activitats lúdiques s'han de desenvolupar amb una actitud de respecte vers tots els elements que integren el medi natural (fauna, flora, hàbitats, patrimoni cultural, etc.), i complint amb la normativa vigent. Ser respectuosos vol dir moltes coses: guardar silenci quan s'observin animals, no tocar els animals petits, no endur-se flors ni roques, no deixar cap rastre del nostre pas, etc.
- Animar a entrar als centres de visitants i centres d'interpretació. Vendre'ls com a espais atractius i que donen molta informació per millorar i enriquir l'experiència de visita del Parc Natural.
- Consumir "local": productes alimentaris, artesanals, serveis de guies i taxistes locals, etc.
- Utilitzar, en la mesura del possible, mitjans de transport "sostenibles"
- La necessitat d'ajudar a conservar el Parc Natural. Oferir vies per contribuir-hi.

Canals de comunicació específics

- Revistes de geografia i viatges que difonen propostes de turisme responsable i sostenible (*Descobrir, Experiències, Grandes Espacios*, etc.)
- Oficines de turisme
- Xarxes socials dels organismes de promoció turística (siguin locals, comarcals o a escala de marca turística)
- Blogs especialitzats en turisme de natura i ecoturisme
- Plataformes de comercialització d'activitats turístiques a l'aire lliure.
- Pàgina web del Parc Natural.

Canals de comunicació específics

- Mitjans de comunicació locals: xarxa de ràdios local, revistes en paper gratuïtes d'àmbit local o supralocal, etc.
- Canals dels propis ajuntaments: revistes o butlletins municipals, xarxes socials, etc.

8.2.6. Empreses i entitats que ofereixen serveis d'educació ambiental

Una de les demandes de les empreses i entitats locals d'educació ambiental és **rebre informació actualitzada sobre la gestió que fa el Parc Natural i les actuacions de gestió impulsades per altres agents públics**. Sovint desconeixen aspectes clau de la gestió i els pot arribar a passar que es trobin fent una activitat sobre el terreny que es veu afectada i fins i tot alterada per alguna actuació de gestió (batudes, aclarides, etc.). Per aquesta raó reclamen una comunicació més acurada, directa i fluïda per part dels òrgans gestors, que contribuiria a un servei de millor qualitat per part d'aquestes empreses i entitats.

Caldria, doncs, que l'òrgan gestor del Parc Natural, aprofitant la immediatesa de les tecnologies actuals de la informació, creessin algun canal de comunicació directe amb aquestes empreses i entitats que els permetés informar-les d'aspectes i sobretot actuacions de gestió previstes i que puguin afectar el desenvolupament d'activitats educatives.

Una proposta, a valorar, seria crear un grup de Whatsapp o un canal de Telegram en el qual només hi poguessin formar-ne part aquelles empreses i entitats que tenen alguna relació directa amb l'òrgan gestor (o que disposen d'algun tipus d'acreditació emesa per aquest òrgan). A través d'aquesta eina l'òrgan gestor podria informar de manera molt ràpida de totes aquelles novetats o actuacions previstes. Una altra possibilitat semblant, que de fet s'està assajant per part de l'òrgan gestor dels Aiguamolls de l'Empordà, seria crear un calendari compartit d'activitats entre l'òrgan gestor i les empreses/entitats d'educació ambiental (acreditades) i afegir-hi les actuacions de gestió programades.

Una altra demanda d'aquestes empreses i entitats, semblant si bé no exactament igual, és la de **tenir més informació sobre les novetats i descobriments científics relacionats amb el Parc Natural**, atès que també tenen interès des d'un punt de vista educatiu. En aquest cas, que no requereix tanta immediatesa, una de les vies per difondre aquestes novetats seria organitzar un cop a l'any sessions informatives i de formació en les que l'òrgan gestor pogués informar a aquestes empreses i entitats (però també a altres agents potencialment interessats) de les novetats i descobriments que han tingut lloc al llarg de l'any, indicant també de les publicacions científiques que se n'han fet ressò.

8.3. Accions i instruments de comunicació a potenciar

Les accions, millores i nous instruments de comunicació a potenciar són:

COM1. Organitzar reunions periòdiques amb els centres educatius locals per informar-los sobre l'oferta pedagògica

Amb l'objectiu que els centres educatius coneguin de primera mà i de viva veu l'oferta pedagògica del Parc Natural, es poden organitzar cada any tres reunions informatives (Montsià, Baix Ebre i Terra Alta amb Ribera d'Ebre). En aquestes reunions caldrà convocar tots els centres educatius dels corresponents àmbits territorials, intentant que assisteixin especialment aquells que ja han fet activitats amb el Parc Natural en anys anteriors, i també aquells que pertanyen al programa Escoles Verdes.

Aquestes reunions haurien de ser, preferentment, durant la primera quinzena de juliol (quan ja han acabat les classes lectives però el professorat i l'equip de direcció encara treballa) o, alternativament, la primera setmana de setembre. Han de ser reunions ben preparades i que tinguin un important component motivacional.

COM2. Crear un canal de comunicació directe i immediat entre l'òrgan gestor i empreses i entitats d'educació ambiental per informar-les d'actuacions de gestió previstes al Parc Natural

En el marc de la Taula d'Educació Ambiental del Parc Natural (acció GOV4), es podria crear un grup de Whatsapp o un canal de Telegram per tal que els membres de la Taula (en especial, les empreses i entitats d'educació ambiental) estiguin informats de manera directa de les principals actuacions de gestió previstes pel Parc Natural, especialment d'aquelles que d'alguna manera poden afectar els itineraris o equipaments d'ús públic. També es podria per informar de noves publicacions editades pel Parc, noves adquisicions al Centre de Documentació, actualitzacions al web, tasques de la brigada i altres temes que es consideren d'interès.

Aquest tipus d'informació s'oferia a través de les circulars internes "PNPorts al Dia" i posteriorment per canals vinculats a la plataforma TEAMS. Caldria valorar si aquestes eines quedarien substituïdes (o no) per aquest nou canal de comunicació, més directe i immediat.

COM3. Organitzar periòdicament sessions d'informació i formació en les que l'òrgan gestor informi sobre les novetats i descobriments científics

Dirigides a les empreses i entitats que ofereixen serveis d'educació ambiental, però també a altres agents potencialment interessats. En anys anteriors ja s'havien organitzat algunes jornades de divulgació similars. Aquestes jornades, habituals en diversos parcs naturals, serveixen per exposar les principals novetats i descobriments de caire científic, uns continguts que després les empreses i entitats poden aprofitar per incloure en les seves activitats educatives.

COM4. Elaborar i difondre una agenda trimestral d'activitats educatives dirigides a la població i les entitats locals

En el marc del nou programa previst per a la població i les entitats locals (acció EA4), i aprofitant la posada en marxa del butlletí electrònic *e-Cingles*, caldria difondre de manera periòdica aquelles activitats educatives dirigides a la població i a les entitats locals. Aquest butlletí digital també podria incloure altres tipus d'informacions, tal com preveu el Pla de

Comunicació del Parc Natural dels Ports (notícies rellevants per a la població local, articles d'opinió d'experts locals, recomanacions de llibres d'àmbit local, etc.).

Tot i que el format digital resulta més econòmic, més responsable amb el planeta i es pot actualitzar a mesura que hi hagi canvis, caldria valorar de produir fer una versió imprimible d'aquest butlletí per repartir-lo entre ajuntaments i altres punts d'interès. A més de l'agenda d'activitats, aquest butlletí en format paper podria incloure els posts de més interès publicats a xarxes socials, que no arriben a una part de la població local que està fora d'aquests canals

COM5. Revisar l'estructura i els continguts de la secció web dedicada a mostrar l'oferta d'educació ambiental

Caldria repensar l'estructura de continguts de la secció web dedicada a mostrar l'oferta d'educació ambiental. Es proposa anomenar la secció "Educació i interpretació ambiental", amb l'objectiu que s'hi sentin cridats els centres educatius però també el ventall de destinataris més propis de l'educació ambiental no formal (interpretació ambiental). Els continguts que podria incloure aquesta nova secció són:

- Programes pedagògics: apartat en el que es podrien publicar els programes pedagògics elaborats (o un resum dels mateixos si existeixen).
- Activitats per a centres educatius locals: seria la secció amb tota la descripció de l'oferta d'activitats, classificada segons els diversos cicles educatius. També incloure un bàner en el qual s'expliciti que s'ofereix la possibilitat de dissenyar "Activitats a mida per a centres educatius".
- Activitats per a la població i les entitats locals: aquestes activitats es poden incloure en aquesta secció web, però també cal difondre-les per altres canals (acció COM4).
- Empreses que ofereixen activitats interpretatives per a visitants i turistes: aquí s'inclourien les dades de contacte d'aquelles empreses locals que ofereixin de manera continuada activitats guiades d'ecoturisme i de turisme cultural.
- Empreses i entitats d'educació ambiental: un llistat (amb les dades de contacte corresponents) de les empreses i entitats (inclosos també allotjaments) que ofereixen serveis d'educació ambiental.
- Equipaments per a l'educació ambiental: breu descripció dels principals equipaments que s'utilitzen o es poden utilitzar per a l'educació ambiental. Indicar aquells que estan a disposició dels centres educatius (i d'altres destinataris) per poder fer-ne ús, prèvia sol·licitud formal.
- Recursos pedagògics: incloure tots els recursos dissenyats pel Parc Natural (fer una tria d'aquells que són plenament vigents), amb la possibilitat de descarregar-los en pdf. També posar un enllaç a altres recursos més generals elaborats pel Servei d'Educació Ambiental del Departament de Territori i Sostenibilitat i a bancs d'imatges públics.
- Més informació: donar enllaços a les pàgines web de les entitats membres de la Taula d'educació ambiental, de la SCEA, de l'oferta d'activitats d'educació ambiental de la Xarxa de Parcs Naturals de Diputació de Barcelona), entre d'altres.

COM6. Crear una nova secció al web per visibilitzar l'àmbit d'acció del voluntariat

El voluntariat ambiental, per les seves especificitats recalcades al llarg d'aquest Pla estratègic, requereix d'una secció pròpia en la pàgina web del Parc Natural. Caldria crear una nova secció web dedicada al voluntariat explicant els instruments de governança (taula

de voluntariat ambiental), el calendari de les accions previstes i els principals resultats de les accions executades.

Els continguts que, com a mínim, hauria d'incloure aquesta secció són:

- Taula de voluntariat de la qual el Parc Natural forma part: informació sobre els seus objectius, els membres, els principals acords, etc.
- Vols fer de voluntari al Parc Natural?: espai per rebre demandes de persones a títol individual o d'empreses. Cal explicar breument el procés de gestió d'aquestes demandes i publicar (en pdf) els formularis de sol·licitud que s'han d'emplenar i enviar a l'òrgan gestor.
- Accions previstes: una mena d'agenda en la que s'informi de les properes accions de voluntariat programades per les entitats que formen part de la Taula de voluntariat.
- Notícies: espai de novetats relacionades amb el voluntariat. Exemple: constitució de la Taula de voluntariat, reunions de la Taula, cròniques de les accions de voluntariat dutes a terme, crides específiques de voluntariat de les entitats de la Taula, nous convenis de col·laboració establerts entre l'òrgan gestor i alguna entitat, etc.
- Més informació: donar enllaços a les pàgines web de les entitats membres de la Taula de voluntariat, de la Xarxa de Conservació de la Natura (XCN), del portal de Voluntariat Ambiental de Catalunya (<http://voluntariatambiental.cat>), entre d'altres.

COM7. Augmentar la visibilitat i presència del Parc Natural en els mitjans de comunicació locals

Des de finals de 2003 fins a 2008 el Parc Natural va disposar d'un espai quinzenal en la secció "Patrimoni al rebost" del setmanari La Veu de l'Ebre, on es van difondre alguns dels valors naturals més emblemàtics i les actuacions i serveis més rellevants. Es van publicar un total de 117 articles, el text dels quals es pot consultar al web del Parc.

Aquest és un bon exemple de les moltes accions i col·laboracions que el Parc Natural podria promoure per incrementar la seva visibilitat i presència en els mitjans de comunicació local. En primer lloc, seria bo elaborar una base de dades de mitjans de comunicació locals i, un cop feta, prioritzar en quins mitjans seria més interessant aparèixer. A partir d'aquí caldria contactar-hi per intentar establir col·laboracions. Aquesta acció s'hauria de coordinar amb el desplegament del Pla de Comunicació del Parc Natural dels Ports.

COM8. Alinear missatges sobre el Parc Natural amb els agents locals, sobretot de l'àmbit turístic

El Pla de Comunicació del Parc Natural, i també aquest Pla estratègic (apartats 8.1.3 i 8.2), han elaborat tot un seguit de missatges que han de servir per orientar la comunicació que fan altres agents i administracions locals en relació amb el Parc Natural.

En l'àmbit turístic, aquesta alineació de missatges ha de servir, per exemple, per aconseguir que les oficines locals d'informació turística (i altres agents turístics locals com ara allotjaments) prioritzin la difusió de determinats itineraris per sobre d'altres llocs emblemàtics que cal preservar amb més atenció (evitant, per exemple, la promoció excessiva i poc coherent dels paratges aquàtics). Així mateix, cal que aquests mateixos agents fomentin actituds responsables entre els visitants i turistes (de respecte per la natura i el patrimoni local, de cerca de relacions agradables i enriquidores amb la població local, etc.).

Aquesta acció es pot promoure aprofitant els instruments previstos en altres accions incloses en aquest Pla estratègic (EA4, EA6, EA7, EA9, ERP5, GOV4). Des d'un punt de vista purament comunicatiu, es podria elaborar algun **decàleg o fulletó breu amb els missatges clau**. Un bon exemple en aquest sentit és la publicació "Bones pràctiques informatives a la muntanya. Consells adreçats als agents locals per informar bé, prevenir accidents i fomentar actituds responsables" ([web](#)), editada per l'Institut per al Desenvolupament i la Promoció de l'Alt Pirineu i Aran (IDAPA).

9. RECURS D'ACCIONS PREVISTES I CALENDARI

En aquest capítol es recullen les accions previstes per a cadascun dels àmbits d'actuació (i que s'han descrit en els capítols corresponents) i es calendaritzen per a dos grans períodes d'actuació: 2021-2025 i 2026-2030.

TAULA 24. ACCIONS PREVISTES SEGONS EIXOS TEMÀTICS I CALENDARI PER PERÍODES D'ACTUACIÓ

Àmbit	Codi	Acció	2021 2025	2026 2030
PROGRAMES I ACTIVITATS D'EDUCACIÓ AMBIENTAL	EA1	Elaborar i implementar un programa específic d'educació ambiental dirigit als centres educatius locals i avaluar-lo periòdicament	■	■
	EA2	Promoure projectes en els centres educatius locals (crèdits de síntesi, treballs de recerca, servei comunitari, etc.) sobre temàtiques vinculades al Parc Natural	■	■
	EA3	Programar accions formatives per al professorat dels centres educatius locals amb el suport dels CRP i el Programa Escoles Verdes		■
	EA4	Elaborar i implementar un programa específic d'educació ambiental per a la població i les entitats locals amb una oferta d'activitats atractiva i vinculada a esdeveniments locals	■	■
	EA5	Dissenyar una oferta d'activitats específica per a famílies en el marc dels programes dirigits als centres educatius locals i la població local		■
	EA6	Articular estratègies de difusió i formació adreçades als agents socioeconòmics d'àmbit local per afrontar certes problemàtiques que afecten el Parc Natural	■	■
	EA7	Dissenyar i executar un programa anual de trobades amb representants i personal tècnic de les administracions locals	■	■
	EA8	Establir aliances amb programes educatius o de lleure municipals per integrar continguts o propostes didàctiques del Parc Natural		■
	EA9	Articular accions formatives i generar recursos per garantir que la informació turística i els guiatges turístics vinculats al Parc Natural incloguin elements interpretatius i pedagògics	■	■

SUPPORT A ACCIONS DE VOLUNTARIAT AMBIENTAL	VA1	Integrar-se a la taula de voluntariat ambiental del Parc Natural del Delta de l'Ebre i convidar entitats locals a formar-ne part	■	■
	VA2	Facilitar orientacions tècniques i suport continuat a les entitats que demanin fer voluntariat en l'àmbit del Parc Natural	■	■
	VA3	Gestionar les demandes de voluntariat i d'accions d'RSC d'empreses d'acord amb els procediments establerts per a tots els parcs naturals	■	■
	VA4	Elaborar un informe anual de voluntariat i mantenir actualitzat l'inventari d'entitats de voluntariat	■	■
EQUIPAMENTS I RECURSOS PEDAGÒGICS	ERP1	Garantir l'ús continuat dels equipaments específics d'educació ambiental (CEA d'Alfara de Carles, Cova Avellanes, etc.) i potenciar el paper pedagògic dels centres de visitants	■	■
	ERP2	Destinar equipaments (si cal establint acords amb altres agents) per organitzar campaments amb un component d'educació ambiental		■
	ERP3	Actualitzar i crear nous recursos pedagògics de suport a les activitats educatives	■	
	ERP4	Recopilar i modernitzar els recursos i materials divulgatius existents adreçats a visitants, en especial les exposicions interpretatives	■	■
	ERP5	Elaborar un manual de referència per a guies i educador/es ambientals amb tots els valors principals del Parc Natural	■	
	ERP6	Recopilar i publicar a la pàgina web del Parc Natural tots els equipaments i recursos pedagògics existents	■	
RECURSOS HUMANS I GOVERNANÇA	GOV1	Enfortir i consolidar l'àmbit de gestió de l'educació i el voluntariat ambiental en el funcionament de l'equip gestor del Parc Natural	■	■
	GOV2	Acordar i introduir millores viables en el servei d'educació ambiental que externalitza el Parc Natural, si escau amb algun tipus de protocol escrit	■	
	GOV3	Elaborar i mantenir actualitzat un inventari dels potencials agents col·laboradors en educació ambiental	■	■
	GOV4	Configurar i posar en marxa una taula d'educació ambiental per coordinar el Parc Natural amb els diversos agents educatius		■
	GOV5	Cercar i establir col·laboracions i projectes conjunts amb agents clau del territori	■	■
	GOV6	Garantir una coordinació eficaç entre el pla d'educació i voluntariat ambiental, els plans d'acció vinculats a la CETS i els programes d'ús públic	■	■

COMUNICACIÓ	COM1	Organitzar reunions periòdiques amb els centres educatius locals per informar-los sobre l'oferta pedagògica del Parc Natural	■	■
	COM2	Crear un canal de comunicació directe i immediat entre l'òrgan gestor i les empreses i entitats d'educació ambiental per informar-les d'actuacions de gestió previstes a l'ENPE	■	
	COM3	Organitzar periòdicament sessions d'informació i formació en les que l'òrgan gestor informi sobre les novetats i descobriments científics	■	■
	COM4	Elaborar i difondre una agenda trimestral d'activitats educatives dirigides a la població i les entitats locals	■	■
	COM5	Revisar l'estructura i els continguts de la secció web dedicada a mostrar l'oferta d'educació ambiental	■	
	COM6	Crear una nova secció al web per visibilitzar l'àmbit d'acció del voluntariat	■	
	COM7	Augmentar la visibilitat i presència del Parc Natural en els mitjans de comunicació locals	■	■
	COM8	Alinear missatges sobre el Parc Natural amb agents locals, sobretot de l'àmbit turístic	■	■

10. SEGUIMENT I AVALUACIÓ

El seguiment i avaluació d'aquest Pla estratègic és clau per garantir-ne l'execució i per anar-hi introduint propostes de millora durant el període de vigència. El principal instrument de seguiment i avaluació serà l'elaboració d'una memòria anual que reculli les accions dutes a terme durant aquest període i el grau de compliment de les accions previstes.

10.1. Indicadors

Cadascun dels instruments de planificació previstos en aquest Pla estratègic, especialment els programes, haurien d'incorporar en els respectius capítols d'avaluació la definició dels indicadors que han de permetre avaluar el grau de compliment dels objectius establerts.

Des d'una perspectiva més general, que és la que aporta aquest Pla estratègic, els indicadors que es poden utilitzar per anar fent el seguiment global són els inclosos a la taula següent. Durant el seguiment del Pla es pot valorar la incorporació de nous indicadors que es considerin més apropiats.

TAULA 25. INDICADORS GENERALS DE SEGUIMENT D'AQUEST PLA ESTRATÈGIC

Àmbit	Indicadors
GENERALS	<ul style="list-style-type: none"> • % de programes de gestió del Parc natural que incorporen l'educació i el voluntariat ambiental • % d'accions previstes en aquest Pla: assolides/en procés/no iniciades
PROGRAMES I ACTIVITATS D'EDUCACIÓ AMBIENTAL	<ul style="list-style-type: none"> • Grau d'implementació dels procediments comuns establerts • Grau d'incorporació dels criteris de qualitat per al disseny, preparació, execució i avaluació d'activitats • Nombre d'accions d'educació ambiental executades a l'àmbit del Parc Natural • Nombre de participants en les accions d'educació ambiental (anàlisi per perfils)
SUPPORT A ACCIONS DE VOLUNTARIAT AMBIENTAL	<ul style="list-style-type: none"> • Nombre d'entitats membres de la taula de voluntariat que actuen a l'àmbit del Parc Natural dels Ports • Nombre de marcs de col·laboració formalitzats entre òrgans gestors i entitats amb voluntariat • Nombre d'accions de voluntariat executades a l'àmbit del Parc Natural dels Ports

	<ul style="list-style-type: none"> • Nombre de voluntaris en les accions de voluntariat
COMUNICACIÓ	<ul style="list-style-type: none"> • Nombre de visites a la secció web d'educació i voluntariat ambiental • Nous instruments comunicatius elaborats per difondre l'oferta d'activitats • Reunions celebrades amb destinataris clau per informar-los de l'oferta d'activitats d'educació ambiental

Font: elaboració pròpia.

10.2. Continguts de les memòries anuals d'avaluació

Aquest Pla s'haurà d'avaluar anualment i comptar amb una **memòria anual sobre educació i voluntariat ambiental** amb els continguts següents:

- Destinataris del Pla i instruments de planificació associats
- Avaluació dels programes i activitats d'educació ambiental: avaluació quantitativa i qualitativa de l'oferta d'activitats segons destinataris (o segons cadascun dels programes i altres instruments de planificació vigents), avaluació dels recursos i serveis de suport a l'educació ambiental
- Avaluació del voluntariat ambiental a l'àmbit del Parc Natural: gestió de les demandes, accions executades per entitats, campanyes puntuals dels òrgans gestors, funcionament de la Taula de voluntariat ambiental, etc.
- Recursos humans i governança: tècnics del Parc Natural implicats, avaluació de la coordinació amb les empreses executores dels programes d'educació ambiental, coordinació i acords de col·laboració amb altres agents.
- Avaluació de la comunicació: accions comunicatives dutes a terme.
- Grau d'execució de les accions previstes
- Pla d'acció per a l'any vinent

D'altra banda, les empreses adjudicatàries dels serveis d'informació i educació ambiental han d'elaborar una memòria anual amb els continguts següents:

1. Activitats realitzades: activitats realitzades (segons tipologies, nivells educatius o perfils, etc.)
2. Grau de satisfacció: resultats i interpretació dels qüestionaris d'avaluació
3. Incidències i suggeriments: recull d'incidències i estat de resolució.
4. Coordinació: coordinació de les reserves d'activitats, i reunions realitzades i principals acords
5. Pla de comunicació: avaluació del pla de comunicació
6. Propostes de millora: accions previstes per a l'any vinent

Per a cadascun d'aquests apartats es proposen un seguit d'informacions a incloure i d'indicadors a calcular (vegeu Annex A2).

10.3. Responsables del seguiment

L'òrgan de seguiment del Pla serà la **Comissió de seguiment**. Serà la responsable d'impulsar el desplegament del Pla i avaluar el grau d'implantació de les diferents mesures i les accions concretades en els plans d'acció.

La Comissió de seguiment la componen els membres següents:

- Direcció del Parc Natural
- Tècnic/a d'ús públic
- Tècnic/a de comunicació
- Representants de les empreses adjudicatàries dels serveis d'educació ambiental

L'Àrea d'Ús Públic del Parc Natural assumirà el seguiment d'aquest Pla estratègic i, per tant, haurà de convocar la Comissió de seguiment (quan sigui necessari, però un mínim d'un cop a l'any) i també haurà d'elaborar, amb el suport de la resta d'àrees del Parc Natural i de les empreses adjudicatàries dels serveis d'educació ambiental, la memòria anual indicada a l'apartat anterior.

Els principals resultats d'aquesta memòria anual, així com el Pla d'acció per a l'any següent, s'haurà de presentar en la darrera reunió de l'any de la Junta Rectora del Parc Natural.

ANNEXOS

A.1. Criteris de qualitat segons destinataris

Centres educatius locals

Més enllà de garantir una oferta àmplia i diversa d'activitats puntuals, la qualitat de l'educació ambiental dirigida als centres educatius locals s'hauria de fonamentar en els criteris generals descrits tot seguit.

Apostar per un programa específic per als centres educatius locals

Si hi ha algun destinatari per al qual és necessari un programa específic d'educació ambiental, aquest són els centres educatius locals. La definició d'aquest programa ha de comptar amb la implicació dels centres educatius i la col·laboració d'altres agents educatius locals (centres de recursos pedagògics, camps d'aprenentatge, instituts municipals d'educació, etc.). A més, la concreció de la proposta adaptada a les necessitats reals de cada centre necessitarà de mecanismes de relació personalitzada i continuada amb els diferents centres que hi participin.

Els nous programes que s'elaborin fruit d'aquest Pla estratègic fora bo que incloguessin activitats adreçades a escoles bressol i a educació infantil ajustades a les necessitats i singularitats d'aquesta edat. El disseny d'aquestes activitats requereix especialistes o metodologies específiques que puguin adaptar-se a les necessitats i característiques dels infants. També es pot plantejar la possibilitat de facilitar instruments i recursos al professorat per tal que puguin fer activitats de manera autònoma al centre.

Promoure un treball continuat amb l'alumnat

Aquest treball continuat es pot entendre des de tres aproximacions:

1. Crear propostes didàctiques que vagin més enllà de les sortides de camp d'un dia i s'allarguin en diverses sessions, aprofundint així en el coneixement dels ENPE. Això vol dir que comportin un treball previ i posterior a l'aula: el previ per explorar els coneixements previs de l'alumnat i aproximar-lo al coneixement del territori i/o la temàtica a treballar durant la visita; i el posterior per fixar els aprenentatges i plantejar noves accions per a aprofundir en la descoberta o la seva divulgació (entre amics i familiars, per exemple).
2. Fomentar el treball per projectes. En aquest àmbit hi ha oportunitats diverses i per aquest motiu es tracta amb més profunditat a l'apartat següent.

3. Aconseguir que l'educació ambiental vinculada als ENPE esdevingui una disciplina transversal a les escoles i que es mantingui al llarg de tots els cursos; per tant, que s'inclouï dins els documents de referència dels centres (els seus projectes de centre i a les programacions anuals).

Diversificar l'oferta d'activitats dins i fora dels centres

Cal explorar noves tipologies d'activitats ofertes a les escoles. Més enllà de les propostes educatives a fer en algun indret d'interès dels ENPE (que algunes escoles poden descartar per manca de finançament per assumir els desplaçaments), es poden dissenyar altres tipus d'activitats a realitzar en el propi centre o el seu entorn proper, a través de les quals divulgar els valors dels ENPE i promoure la implicació dels centres en la seva conservació.

Es poden dissenyar activitats que aprofitin espais d'aprenentatge dels centres (horts, basses, patis, etc. que, potser, disposen de menjadores per a ocells o caixes niu, i, si no, es podria fer un taller per construir-ne...) o organitzar sortides a l'entorn proper de les escoles, atès que en la major part de casos hi ha potencial en aquest sentit.

D'altra banda, ja sigui des dels programes propis dels ENPE, com per part d'empreses i entitats d'educació ambiental, es proposa oferir a les escoles locals activitats extraescolars d'educació ambiental que vagin més enllà de l'horari escolar dels centres. Les escoles valoren positivament aquest tipus de propostes educatives.

Oferir un servei pedagògic personalitzat als centres

Algun ENPE disposa un servei d'assessorament personalitzat que permet donar resposta a les necessitats i particularitats dels centres educatius locals i dissenyar, conjuntament, projectes a mida. Es tracta d'un servei molt ben valorat, que dona bons resultats però que requereix de recursos humans (un referent pedagògic).

Generar i aprofitar oportunitats per fer treball per projectes al Parc Natural

Amb els centres educatius locals es recomana desenvolupar projectes vinculats a la recerca, conservació i millora del Parc Natural que impliquin accions directes sobre el terreny i fomentin la participació de l'alumnat. Treballar per projectes requereix de personal al Parc Natural que pugui garantir un treball coordinat amb els docents, però comporta beneficis per al Parc Natural i són una important eina de motivació i apropiació social del Parc Natural per part de l'alumnat, a més d'un bon mecanisme per reforçar el vincle de la comunitat educativa local amb el seu territori proper i augmentar, així, el sentiment de pertinença. Tot seguit es descriuen diferents tipus de projectes que s'hi poden promoure.

PROJECTES DE CIÈNCIA CIUTADANA

La *ciència ciutadana* és aquella recerca científica conduïda, parcialment o completament, per científics no professionals. S'orienta a generar nou coneixement amb la participació activa de la ciutadania en alguna etapa del procés, ja sigui en la captació o processament de dades, la seva interpretació o en el disseny de la recerca. Els resultats obtinguts sovint serveixen per elaborar un informe col·laboratiu que es dona a conèixer a tota la ciutadania, fet que engresca les persones o alumnes que hi ha participat i contribueix al seu compromís amb la comunitat.

Els òrgans gestors poden promoure censos o altres tipus d'estudis de seguiment i articular aquest tipus de projectes dins dels ENPE, o bé col·laborar amb iniciatives impulsades per part d'altres entitats o centres de recerca (vegeu 6.3.2). La recollida i interpretació de dades útils per a la gestió dels ENPE esdevé una oportunitat engrescadora d'aprenentatge i participació per a la ciutadania en general i per als centres educatius locals en particular.

APRENTATGE I SERVEI (APS) I SERVEI COMUNITARI

Els ENPE són espais idonis on l'alumnat pot dur a terme projectes vinculats a la recerca (com els projectes de Ciència Ciutadana) però també de conservació o millora de l'entorn, amb la finalitat última de contribuir socialment a la comunitat.

L'Aprenentatge-servei (ApS) és una proposta educativa que es pot portar a terme tan a primària com a secundària i que combina, en un sol projecte, processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat. Els participants aprenen a treballar en necessitats reals de l'entorn amb la finalitat de millorar-lo, tot aplicant el coneixement i les competències adquirides. En un projecte d'ApS hi ha un equilibri entre aprenentatge i servei: un 50% del projecte està encaminat a la formació/capacitació de l'alumnat i l'altre 50% a la realització pròpiament del servei.

Els projectes d'aprenentatge i servei requereixen d'un disseny i una planificació prèvia que poden fer, de manera conjunta, els òrgans gestors dels ENPE i els docents. Els òrgans gestors poden oferir informació, assessorament i recursos per animar i facilitar el disseny per part dels docents.

En el marc de la Llei d'educació de Catalunya 12/2009, el Departament d'Ensenyament està impulsant el Servei comunitari per a l'alumnat de l'Educació Secundària Obligatòria (ESO) amb la finalitat de garantir que els estudiants, al llarg de la seva trajectòria escolar (concretament, l'alumnat de 3r o 4t d'ESO), experimentin i protagonitzin accions de compromís cívic, aprenguin en l'exercici actiu de la ciutadania i posin en joc els seus coneixements i capacitats al servei de la comunitat. Aquest Servei es regula a través de l'article 16 del Decret 187/2015, de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria. L'aplicació d'aquest Decret s'està fent de manera progressiva però, en tot cas, a partir del curs 2020/21, tot l'alumnat, a 3r o 4t d'ESO, haurà de portar a terme un projecte de Servei comunitari. La dedicació horària al desenvolupament del servei comunitari és de 20 hores, amb un mínim de 10 hores de servei actiu a la comunitat.

Tenint en compte que l'ApS es considera la metodologia més adequada per als projectes de Servei Comunitari, els projectes d'ApS vinculats a la recerca, conservació i millora dels ENPE són una oportunitat per donar resposta a aquesta nova necessitat educativa dels centres. Per tant, el Servei comunitari és un bon marc de col·laboració entre els ENPE i els centres de secundària locals per a la implicació dels joves en la gestió i conservació d'aquests espais.

CRÈDITS DE SÍNTESI (ESO)

El crèdit de síntesi és format per un conjunt d'activitats d'ensenyament-aprenentatge concebudes per comprovar si s'han aconseguit, i fins a quin punt, les competències formulades en els objectius generals establerts en les diferents àrees curriculars. Al llarg del crèdit, l'alumne haurà de mostrar capacitat d'autonomia en l'organització del seu treball

individual, i també de cooperació i col·laboració en el treball en equip. L'alumne ha de fer un crèdit de síntesi cada any durant l'ESO.

Així doncs, des dels òrgans gestors caldria apostar per promoure entre els centres la realització de crèdits de síntesi sobre aspectes de gestió dels ENPE.

Treball de recerca (batxillerat)

El treball de recerca és un treball d'investigació que ha de realitzar tot l'alumnat de batxillerat. És una petita investigació, que pot estar emmarcada dins d'una matèria o pot ser interdisciplinària, i que equival a 2 crèdits i representa el 10% de la qualificació final del batxillerat.

De manera similar que amb els crèdits de síntesi, els òrgans gestors poden facilitar informació, assessorament i recursos als docents per animar a desenvolupar treballs de recerca sobre els valors i singularitats dels parcs, o sobre aspectes de gestió.

Població local i entitats no lucratives d'àmbit local

La població local i tot l'ecosistema d'entitats no lucratives d'àmbit local (culturals, socials, lúdiques, ambientals, esportives, etc.) haurien de ser un destinatari prioritari de l'educació ambiental liderada pels ENPE, tal com s'estableix en els objectius d'aquest Pla estratègic. En aquesta tipologia de destinatari s'inclou població i entitats locals perquè en la majoria de casos els membres d'aquestes entitats són gent del propi territori.

Aquest Pla estratègic proposa elaborar i implementar un **programa específic d'educació ambiental** per a aquests destinataris que viuen en els municipis de l'ENPE. Un programa que no hauria de fer explícit que s'està fent educació ambiental, atès que aquesta denominació pot generar un cert rebuig per part de certes persones. Millor parlar de "programa culturals", o "programa per a veïns", o denominacions vinculades al territori ("Visc entre volcans").

Més enllà del programa específic, la població local també pot gaudir de l'oferta dissenyada per a visitants i turistes i també de les "activitats a la carta" pensades per a diverses tipologies de públics.

Dit això, tot seguit es proposen diversos criteris de qualitat a considerar, sobretot de cara a dissenyar una oferta d'activitats que sigui el més diversa i atractiva possible.

Identificar projectes d'entitats locals amb els quals cercar sinergies

Sovint hi ha entitats d'àmbit local molt actives, amb projectes vinculats al territori que busquen implicar i mobilitzar la població local. Des dels òrgans gestors dels ENPE, ja sigui durant l'elaboració del programa o en qualsevol altra moment, cal estar atents a aquests projectes i valorar si s'hi pot establir algun tipus de col·laboració o encaix des de l'ENPE i amb l'objectiu de sensibilitzar la població local que hi participa.

Disposar d'un catàleg general d'activitats flexible

Els programes adreçats a entitats locals, més que un oferta programada d'activitats, han d'apostar per un catàleg general d'activitats prou flexible com per dur-se a terme en dates i llocs a convenir amb el grup.

Pensar en les famílies i la gent gran amb activitats lúdiques i temàtiques atractives

Les famílies i gent gran poden ser un públic diana de gran interès d'activitats a l'aire lliure als ENPE. Però cal pensar en activitats que integrin un component i que pivotin sobre temàtiques atractives.

Més enllà d'itineraris guiats que fomentin la descoberta dels valors i singularitats dels ENPE, cal posar en valor els ENPE com espais de socialització i gaudi que alhora fomenten el benestar físic i emocional dels participants. Cal plantejar, en aquest sentit, altres tipus d'activitats com gimcanes, tallers o xerrades. L'oferta d'activitats també pot incloure accions puntuals de voluntariat que puguin ser atractives per a la població local i esdevinguin una oportunitat per vincular-se més a l'ENPE.

Les activitats sobre gastronomia i productes locals solen generar un gran interès entre la població local i, a més a més, posen en valor els restauradors i productors locals i permeten apropar els ENPE a altres perfils d'usuaris. També cal pensar en activitats molt vinculades a paratges o elements del patrimoni cultural que compten amb una notable estima social. I aprofitar aquestes activitats per divulgar els valors dels ENPE i com s'hi poden implicar.

Fomentar la participació d'experts del territori en les activitats ofertes

Com s'ha dit, en cada ENPE solen existir bons coneixedors locals que es poden convertir en grans aliats per dur a terme projectes o activitats educatives. Cal, doncs, buscar-los i fomentar la seva participació en les activitats ofertes per a la població local.

Aquests experts esdevenen una oportunitat per fer visible el coneixement local i la contribució de persones o entitats del territori en la conservació de l'ENPE. I a més de ser un canal potencial per arribar i connectar més fàcilment amb la població local, les activitats que compten amb la seva participació esdevenen més atractives perquè fomenten l'aprenentatge basat en testimonis i experiències reals.

Utilitzar equipaments municipals o els propis locals de les entitats

Les activitats que no incloguin una visita al territori de l'ENPE es poden dur a terme en locals a convenir. Millor si són equipaments municipals d'elevada freqüentació (caldrà llavors cercar acords de col·laboració amb ajuntaments) o els locals propis de les entitats.

Aprofitar festes i efemèrides locals per visibilitzar el Parc Natural

Les entitats locals organitzen fires, festes, aplecs, activitats i trobades que poden ser espais idonis per a visibilitzar el Parc Natural i apropar-lo a la població local. Es poden habilitar espais informatius o programar-hi tallers o activitats. Caldrà identificar, prèviament, els principals esdeveniments a escala local i articular estratègies de participació i col·laboració del el Parc Natural ajustades a cada iniciativa. Es tracta també de crear trobades informals d'interacció i a partir d'aquí invitar a conèixer el Parc Natural.

Agents econòmics i professionals d'àmbit local

Aquest destinatari es refereix a tots aquells agents d'àmbit local que duen a terme una activitat econòmica dins de l'ENPE o en el seu àmbit d'influència, com ara empreses, professionals i agrupacions que els representen. Es tracta, doncs, d'un tipus de destinatari que abasta un ventall ampli d'activitats econòmiques i de col·lectius i que dependrà molt

de la idiosincràsia de cada ENPE. S'inclouen des de pagesos, ramaders, artesans, forestals fins a comerços, empresaris turístics o guies (eco)turístics, passant per empreses agroalimentàries o indústries locals de tot tipus.

En més o menys mesura, l'activitat econòmica d'aquests agents sol generar impactes sobre el terreny que sempre poden reduir-se si s'apliquen pràctiques respectuoses amb l'entorn que prèviament cal definir i després divulgar.

Des dels òrgans gestors cal aprofundir en el coneixement i diagnòsi d'aquest ampli ventall de destinataris, fet que ha de permetre identificar les problemàtiques que representa la seva activitat sobre el territori i, a partir d'aquí, definir les possibles estratègies i accions concretes, en aquest cas, amb clau de sensibilització, capacitació (bones pràctiques) i implicació. Tot seguit s'apunten criteris i accions pedagògiques i de sensibilització que es poden dur a terme.

Elaborar i difondre bones pràctiques amb associacions professionals

Una de les accions de sensibilització dirigida als agents econòmics seria l'elaboració i posterior difusió de bones pràctiques (sovint en forma de codis voluntaris o decàlegs). Aquests instruments s'han de liderar des dels òrgans gestors dels ENPE. El seu procés d'elaboració ha de comptar amb la col·laboració d'agents especialitzats (universitats i centres de recerca) però, sobretot, s'hi han d'implicar des d'un primer moment els propis destinataris, especialment si hi ha associacions professionals que els agrupen.

Les vies per difondre aquestes bones pràctiques poden ser diverses. La primera i més habitual és l'edició de materials informatius (manuals o fulletons resumits). També és comú organitzar càpsules informatives/formatives, ja sigui en actes propis de l'òrgan gestor o, encara millor, en actes promoguts pels mateixos agents implicats. No obstant, la concreció dels canals i estratègies més eficients dependrà de les temàtiques a abordar i de la realitat de cada sector.

Aquests codis de bones pràctiques es poden elaborar per part d'un únic òrgan gestor, però sempre serà més recomanable fer-ho entre diversos ENPE que comparteixin unes mateixes problemàtiques socioeconòmiques, o en cas que sigui possible, per al conjunt dels ENPE.

A escala de tots els ENPE i, de fet, de tot Catalunya, destaca una altra iniciativa recent: el Codi de bones pràctiques en l'organització i celebració de curses i marxes per muntanya, impulsat pel Departament de Territori i Sostenibilitat i elaborat per un grup de treball creat específicament per a aquesta qüestió i en el qual estaven representats els principals actors relacionats amb l'organització i celebració de les curses i marxes per muntanya (entre els quals els òrgans gestors dels ENPE).

Aprofitar l'instrument de la CETS per sensibilitzar el sector turístic

La Carta Europea de Turisme Sostenible (CETS) és una oportunitat magnífica per tal que els agents socioeconòmics relacionats amb el turisme assumeixin tot un seguit de principis i coneixements de sostenibilitat i els transmetin als seus clients.

Promoure i desenvolupar projectes de dinamització local

En un sentit similar a l'anterior, des dels òrgans gestors, en col·laboració amb altres agents (per exemple grups d'acció local), es poden promoure iniciatives i projectes de dinamització

socioeconòmica d'algun sector específic o subsector específic que incorpori també accions formatives o de sensibilització cap als col·lectius professionals i els agents econòmics.

Fomentar la participació de professionals vinculats al territori en programes d'educació ambiental

Durant la definició o implementació de programes d'educació ambiental, cal valorar que en algunes activitats adreçades a centres escolars o a la població local hi intervinguin professionals vinculats al territori (com ara pagesos o ramaders). Es tracta d'una acció indirecta de dinamització i aproximació al sector i de gran potencial pedagògic.

Formar i capacitar els professionals dels sectors

Això implica organitzar xerrades informatives i accions formatives específiques per aquests destinataris que els permetin aprofundir en el coneixement de la gestió de l'ENPE, de les problemàtiques socioambientals que han d'afrontar i del paper que hi poden jugar els diversos sectors econòmics (per exemple, amb l'adopció de bones pràctiques).

Aquestes accions de capacitació poden ser específiques per difondre els codis de bones pràctiques i, en aquests casos, és recomanable que hi participin testimonis i experiències reals d'agents del territori que ja han assumit les bones pràctiques i que poden servir de referència per a la resta d'agents.

Administracions locals

En aquesta tipologia s'inclouen ajuntaments, entitats municipals descentralitzades (EMD), consells comarcals o altres organismes autònoms com ara museus municipals o instituts municipals d'educació o recerca, per exemple.

Alguns equipaments o oficines de turisme municipals poden jugar un paper clau en la difusió dels serveis d'educació i voluntariat ambiental i també poden ser un aliat per a la sensibilització i difusió dels valors del Parc Natural. En aquest sentit, els informadors turístics municipals són també destinataris inclosos en aquesta tipologia.

Aconseguir que els responsables tècnics i polítics dels ens locals s'impregnin dels valors del Parc Natural és una tasca sovint complexa però que quan s'aconsegueix té efectes multiplicadors. I és que aquests responsables tenen una interacció directa amb la població i amb els agents socioeconòmics del territori (entitats, empreses, etc.). Tot seguit es proposen algunes vies i accions per assolir aquests fita.

Tot seguit s'exposen algunes directrius i criteris de qualitat quan es plantegen accions formatives i de sensibilització dirigides al personal tècnic i als càrrecs electes de les administracions locals.

Disposar d'interlocutors clars amb qui tenir un tracte personalitzat

Encara que sembli obvi, l'aproximació a les administracions locals implica conèixer personalment els tècnics vinculats a l'educació ambiental, a la programació cultural i a la dinamització social i econòmica dels municipis, amb els que cal establir-hi una relació estable i de confiança.

Oferir informació i formació continuada i actualitzada al personal municipal

Cal garantir que els tècnics i responsables polítics municipals disposin de la informació necessària, completa i actualitzada sobre les línies de gestió del Parc Natural. Al mateix temps, és clau reforçar el seu coneixement i estima del seu territori.

Per transmetre aquesta informació, es pot fer mitjançant sessions específiques de formació per al món local, o bé aprofitar altres actes o espais de coordinació (com per exemple les juntes rectoras).

A més, també caldrà articular estratègies de comunicació o accions formatives específiques adreçades al personal municipal que assumeix funcions d'informació, per exemple en oficines de turisme municipals o en d'altres organismes autònoms. Cal garantir el seu paper actiu en donar a conèixer els valors i serveis que ofereix el Parc Natural entre els visitants, turistes i també la mateixa població local.

Establir sinergies amb projectes educatius i culturals municipals

Esdevé clau conèixer i coordinar-se amb l'oferta pedagògica i cultural impulsada per les administracions locals i adreçada a centres educatius o a la població local. També cal coordinar-se amb altres programes o projectes locals dirigits als agents socioeconòmics amb qui pot ser interessant col·laborar-hi per incorporar acció de sensibilització o difusió de bones pràctiques.

Visitants i turistes

Atesa l'afluència turística important que reben alguns sectors del Parc Natural (sobretot rius i gorgs), es fa imprescindible una tasca pedagògica més aviat orientada a la sensibilització que no pas a l'educació, atès que el temps disponible d'interrelació amb aquest públic és puntual i no pas continuat com amb la resta d'agents.

L'oferta d'activitats adreçada a visitants i turistes es pot solapar amb altres instruments de planificació del Parc Natural com ara els plans d'ús públic o els plans d'acció associats a la CETS. En aquest sentit, doncs, caldrà evitar duplicitats i **cercar una bona coordinació entre el pla estratègic d'educació i voluntariat ambiental i els instruments vigents o en redacció per planificar l'ús públic i el turisme.**

Així mateix, caldrà conèixer i coordinar-se amb les accions derivades del *Pla de foment del turisme de natura als espais naturals protegits de Catalunya 2015-2020* (Pla NATURCAT 2020), elaborat conjuntament entre la Direcció General de Turisme i la Direcció General de Polítiques Ambientals i Medi Natural. Aquest Pla, presentat el juliol de 2015, inclou un eix d'acció destinat a "consolidar una oferta d'activitats de turisme de natura diversa i competitiva amb proveïdors coresponsables i de qualitat".

Els criteris i principis d'actuació proposats aquí van encaminats a enriquir l'agenda trimestral d'activitats programades pels òrgans gestors. Algunes de les recomanacions també tenen sentit si l'òrgan gestor disposa o vol oferir en el futur una oferta d'activitats "a la carta". En qualsevol cas, l'objectiu ha de ser garantir una oferta diversa i ajustada a les necessitats de diversos perfils de visitants i turistes.

Disposar d'un bon coneixement de la demanda turística

Si el que es pretén és generar una oferta diversa i ajustada a les necessitats de diversos perfils de visitants i turistes, és obvi que el primer pas previ imprescindible és conèixer els perfils habituals de visitants i turistes del Parc Natural. Poc a poc es disposen d'estudis en aquest sentit, si bé encara hi ha un llarg camí a recórrer. Aquí la coordinació amb les administracions turístiques és clau; de fet, el Pla NATURCAT 2020 promou nous estudis que aportin informació quantitativa i qualitativa en matèria de turisme de natura.

Mostrar l'oferta turística de manera més clara i més ben segmentada

Cal que la pàgina web del Parc Natural mostri l'oferta d'activitats per a visitants i turistes d'una manera més entenedora i atractiva.

Dissenyar activitats específiques per a famílies

Les activitats per aquest públic s'han de dissenyar per tal que siguin còmodes i atractives alhora, i han d'integrar amb un component lúdic important. Una oferta de passejades de baixa dificultat i/o activitats pensades per engrescar tota la família en la descoberta del Parc Natural poden ser un bon reclam per aquest tipus de públic.

Oferir activitats específiques a la gent gran

Les activitats a l'aire lliure, o bé tallers i xerrades sobre el patrimoni natural i cultural són activitats que poden tenir una demanda per part de la gent gran. Cal pensar en activitats que contribueixin a millorar el seu benestar físic i emocional i que també esdevinguin un espai de socialització.

Oferir o donar suport i seguiment a activitats específiques per a empreses

Segurament, aquest públic és el que disposa de menys oferta d'activitats promogudes des del Parc Natural. De fet, és qüestionable si cal o no oferir aquest tipus d'activitats des de les administracions públiques.

En qualsevol cas, existeix una demanda potencial d'activitats a l'aire lliure (*outdoor*) i/o de treball en equip (*teambuilding*) per part de les empreses i, com en el cas de les accions d'RSC, caldria valorar si es resolen des del mateix òrgan gestors o es deriven cap a empreses i entitats especialitzades. El que cal aprofitar, sigui quina sigui la via de gestió escollida, és el paper que poden tenir les empreses com a ambaixadors interessants per difondre els valors del Parc Natural cap als seus treballadors.

Aprofitar activitats de caire festiu i efemèrides

La programació d'activitats festives d'ampli abast és una oportunitat per apropar els visitants i turistes al Parc Natura. Es poden emmarcar dins d'efemèrides (Dia Europeu dels Parcs Naturals, Dia Mundial de les Aus, Setmana de la Natura, etc.) i aprofitar la seva repercussió social i mediàtica. Tot i que ja existeixen activitats ofertes els dies d'aquestes efemèrides, no estan dissenyades des d'una visió conjunta ni promocionades de manera coordinada. Fer-ho entre diferents ENPE o la seva totalitat n'augmentaria el ressò.

Diversificar també les temàtiques

A més de diversificar els públics, també és recomanable diversificar les temàtiques. En aquest sentit, cal oferir activitats que abordin temàtiques relacionades indirectament amb el medi natural però que poden satisfer els interessos d'altres perfils de visitants menys atrets per la descoberta naturalística.

El ventall de temàtiques que tenen una certa relació amb el medi natural i que atrauen altres perfils de públics és molt ampli. Destaquen, per exemple, tot allò relacionat amb la gastronomia i els productes locals, o l'àmbit del benestar físic i emocional. En aquest darrer sentit, els ENPE són indrets idonis per a la relaxació i la connexió espiritual i, de fet, activitats en aquesta línia com ara els "banys de bosc" comencen a generar interès.

Apostar pels idiomes

Si els estudis de demanda demostren que una part significativa dels visitants i turistes del Parc Natural procedeix de països de l'estranger, caldria una aposta significativa per ofertar activitats (programades o "a la carta") en diversos idiomes i coincidint amb les èpoques de màxima afluència turística.

Avaluar també les activitats dirigides a visitants i turistes

Sovint en l'àmbit no formal no s'avaluen les activitats o es fa de manera informal. Si realment es vol millorar l'oferta, calen qüestionaris adaptats a aquests públics (més senzills i curts que els adreçats al professorat) i fer-ne un tractament posterior.

A.2. Informacions a incloure i indicadors a calcular en la memòria anual vinculada al programa d'educació ambiental vigent

Aquesta memòria tindrà un format predefinit facilitat per l'òrgan gestor del Parc i serà breu però amb tota la informació rellevant.

4.1. ACTIVITATS REALITZADES

Aquesta informació s'extraurà dels excel·ls de programació i s'analitzarà per separat per a activitats escolars i de temps de lleure. Caldrà elaborar taules de resultats i els gràfics corresponents que mostrin les dades mensuals i el total anual per a cada element estudiat.

Les dades s'hauran de presentar seguint un format preestablert que facilitarà el Parc Natural on constarà l'estructura de continguts a seguir. Quant a dades de les activitats realitzades una aproximació d'aquesta estructura serà:

4.1.1 Serveis d'educació ambiental a escolars (dades mensuals i total anual)

4.1.2 Serveis d'educació ambiental en temps de lleure (dades mensuals i total anual)

4.1.1. Serveis d'educació ambiental a escolars (dades mensuals i total anual)

Dades generals (dades mensuals i total anual)

- Total activitats executades
- Total alumnes que han rebut activitats
- Municipis que han rebut/no han rebut activitats
- Centres educatius que han rebut activitats
- Mitjanes (activitats/centre; escolars/activitat, escolars/educador)

Característiques dels escolars assistents a les activitats

- Escolars per nivell educatiu
- Escolars per tipologia d'activitat
- Escolars per àmbit temàtic
- Escolars per activitat (relació de totes les activitats de l'oferta)

Característiques de les activitats executades

- Activitats per nivell educatiu
- Activitats per tipologia d'activitat
- Activitats per àmbit temàtic
- Activitats per centre educatiu (nom de tots els centres educatius)

4.1.2. Serveis d'educació ambiental en temps de lleure (dades mensuals i total anual)

Dades generals (dades mensuals i total anual)

- Total activitats executades
- Municipis amb activitats
- Mitjanes (activitats/municipi; pax/activitat pax/educador)

Característiques dels participants

- Participants per tipus de públic (familiar, esporàdic, habitual)

- Participants per tipologia d'activitat
- Participants per àmbit temàtic
- Participants per activitat (relació de totes les activitats de l'oferta)

Característiques de les activitats

- Activitats per tipus de públic
- Activitats per tipologia d'activitat
- Activitats per àmbit temàtic
- Activitats per municipi (relació de tots els municipis del Parc)

4.2. GRAU DE SATISFACCIÓ

Atès que els resultats dels qüestionaris de valoració es reben directament al Parc, hi haurà un retorn d'aquestes valoracions a les empreses amb una periodicitat mensual. D'aquesta forma podran saber el grau de satisfacció dels usuaris i els comentaris a les activitats que realitzen per si convé plantejar canvis a curt termini o no.

La informació que s'anirà facilitant periòdicament també s'utilitzarà posteriorment per a la redacció de la memòria anual. En l'apartat corresponent a les valoracions dels usuaris es tractaran aquests aspectes:

4.2.1. Valoració de les activitats dirigides a grups escolars

Dades generals

- Nombre de qüestionaris per activitat
- Nombre de qüestionaris per tipus d'activitat
- Nombre de qüestionaris per mes
- Durada mitjana per tipus d'activitat
- Mitjana de qüestionaris per activitat

Valoracions a nivell d'empresa (mitjanes de tots els valors enregistrats)

- Aspectes de les activitats
- Rigor i coneixements dels educadors
- Material lliurat
- Valoració global de les activitats

Valoracions a nivell d'activitat (amb la relació de totes les activitats)

- Aspectes de l'activitat
- Rigor i coneixements dels educadors
- Material lliurat
- Valoració global
- Comentaris

Valoracions sobre accessibilitat, equipaments i entorn

- En cas que hi hagi resposta sobre aquesta pregunta, caldrà incloure informació sobre l'emplaçament, equipament o entorn del qual es fa la valoració.

4.2.2. Valoració de les activitats en temps de lleure

Dades generals

- Nombre de qüestionaris per activitat
- Nombre de qüestionaris per mes
- Nombre de qüestionaris per mitjà de difusió
- Nombre de qüestionaris per tipus d'acompanyant
- Nombre de qüestionaris per procedència
- Mitjana de qüestionaris per activitat
- Percentatge de resposta (qüestionaris/participants)

Valoracions a nivell d'empresa (mitjanes de tots els valors enregistrats)

- Aspectes de les activitats
- Rigor i coneixements dels educadors
- Valoració global de les activitats

Valoracions a nivell d'activitat (per a cada activitat amb el recull de totes les valoracions)

- Aspectes de l'activitat
- Rigor i coneixements dels educadors
- Valoració global
- Comentaris

Valoracions sobre accessibilitat, equipaments i entorn

- En cas que hi hagi resposta sobre aquesta pregunta, caldrà incloure informació

4.3. INCIDÈNCIES I SUGGERIMENTS

Caldrà llistar el total d'incidències i suggeriments que s'hagin enregistrat durant l'any i el seu estat de resolució. Els suggeriments, donat que es gestionen a través de la bústia genèrica de la generalitat, es retornaran a les empreses tan bon punt el Parc en sigui coneixedor.

4.4. COORDINACIÓ

En aquest apartat caldrà comentar allò més important referent al funcionament del sistema de gestió de reserves (protocol seguit per a l'adjudicació d'activitats, si s'han hagut de seguir criteris per escollir nivells educatius i descartar-ne d'altres, mètodes utilitzats per contactar amb els centres...) i una relació de les reunions de coordinació efectuades per ordre cronològic i amb els principals aspectes tractats.

Si s'han pres decisions o s'han acordat actuacions sobre qualsevol aspecte que requereixen l'actuació d'una o de les dues parts (empresa i Parc), caldrà indicar en quin estat d'execució es troben aquestes decisions.

4.5. PLA DE COMUNICACIÓ

En aquest punt caldrà concretar quins suports i quins canals s'han utilitzat per fer publicitat de les activitats, principalment les de temps de lleure. A més dels canals propis de l'empresa (cartellera, mailing...), s'inclouran els canals oficials del Parc (web del Parc, mailing, Facebook, Twitter, Instagram...) Per a això es demanaran les dades a l'òrgan gestor del Parc.

S'hauran de crear els resultats obtinguts dels canals digitals de difusió amb els resultats sobre l'afluència de públic a les activitats, la temporalitat de les activitats i altres paràmetres que resultin d'interès.

4.6. PROPOSTES DE MILLORA

Les propostes de millora hauran de seguir una estructura bàsica:

- Nom de la proposta
- Objectiu o raó de la proposta
- Execució de la proposta